

Inspraakbundel

**Reacties op concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau 'Net op Zee
Doordewind'**

Inspraakpunt Bureau Energieprojecten
Postbus 111
9200 AC DRACHTEN
www.bureau-energieprojecten.nl

INHOUDSOPGAVE

Woord vooraf	3
Kennisgeving.....	5

MONDELINGE, SCHRIFTELIJKE EN DIGITALE REACTIES:

Opzoektabel mondelinge, schriftelijke en digitale reacties	8
Alfabetisch overzicht reacties van organisatie.....	9
Reactie 202600067 tot en met 202600146.....	10

Woord vooraf

Van vrijdag 20 maart 2026 tot en met donderdag 30 april 2026 lag de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (concept-NRD) ter inzage voor Net op Zee Doordewind. In de concept-NRD staan de kaders voor het op te stellen milieueffectrapport (MER) voor het bovengenoemde project.

Iedereen kon op de notitie reageren door het indienen van een reactie binnen de bovengenoemde periode.

Wat gaat er gebeuren?

Het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (hierna: EZK) en TenneT TSO B.V. (hierna TenneT) zijn van plan om het windenergiegebied Doordewind in het noorden van de Noordzee aan te sluiten op het landelijk elektriciteitsnet in de Eemshaven.

Windenergiegebied Doordewind ligt op ongeveer 88 kilometer uit de kust, ten noorden van Schiermonnikoog. Het windgebied is ongeveer 565 km² groot. Het is een groot windgebied, opgesplitst in twee gebieden (Doordewind 1 en 2), elk met een vermogen van ongeveer 2 gigawatt. Om de windparken aan te sluiten op het landelijke hoogspanningsnet in de Eemshaven, zijn twee platforms op zee, zeekabels, landkabels, twee converterstations en aansluitingen op hoogspanningsstations nodig. Al deze onderdelen samen noemen we het 'Net op Zee'. Dit project bouwt voort op de onderzoeken en besluitvorming uit PAWOZ – Eemshaven (Programma Aansluiting Wind Op Zee). In dit programma zijn de verschillende routes voor het transporteren van energie van windenergiegebieden op zee naar het hoogspanningsnet van TenneT onderzocht en geprioriteerd. In juli 2025 is het programma vastgesteld door de Minister van KGG. Daarmee heeft de minister een besluit genomen over de aanlandroute voor kabels voor windgebied Doordewind. De zogeheten Schiermonnikoog Wantijroute zal voor de aanlanding van Doordewind ingezet worden. Naar aanleiding daarvan is de projectprocedure voor Net op zee Doordewind gestart.

Waarom is dit project nodig?

Nederland schakelt over op duurzame energie. Extra schone elektriciteit maakt ons minder afhankelijk van fossiele brandstoffen en van energie-import. Dit versterkt onze onafhankelijkheid en betrouwbaarheid en is belangrijk voor het klimaat en de economie. Windenergiegebied Doordewind levert straks genoeg schone elektriciteit voor vele miljoenen huishoudens en bedrijven en helpt om aan de vraag uit de regio, bijvoorbeeld de Eemshaven, te kunnen voldoen. De huidige doelstelling voor het realiseren van wind op zee is opgenomen in de Routekaart Windenergie op Zee. Het doel van deze routekaart is om circa 21 gigawatt capaciteit te realiseren. De realisatie van Doordewind 1, inclusief de benodigde netaansluiting, is onderdeel van de bestaande routekaart. Daarnaast heeft TenneT in mei 2025 in het Ontwikkelkader wind op zee opdracht gekregen van KGG om ook de aansluiting van Doordewind 2 te realiseren.

Welke procedure wordt gevolgd?

Op de besluitvorming voor dit project is de projectprocedure van toepassing. Dit betekent dat het tracé wordt vastgelegd in een projectbesluit. De Staatssecretaris van Klimaat en Groene Groei (hierna: KGG) en de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening stellen dit projectbesluit vast. Besluiten die voor het project nodig zijn, worden voorbereid in één gecoördineerde procedure. De Staatssecretaris van KGG coördineert deze procedure.

Milieueffectrapportage

Een milieueffectrapportage (mer-procedure) brengt de milieueffecten van een activiteit of project in beeld. Op deze manier kan het milieubelang volwaardig meegewogen worden in de besluitvorming, in dit geval het projectbesluit. Om deze effecten zichtbaar te maken, wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld. De eerste stap in de mer-procedure is het opstellen van een concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (het onderzoeksplan). Hierin is beschreven welke alternatieve oplossingen

worden onderzocht, welke milieueffecten er te verwachten zijn en met welke diepgang deze onderzocht gaan worden. De uitkomsten van deze onderzoeken komen dan in het MER. De Commissie voor de milieueffectrapportage wordt om advies gevraagd op deze concept-NRD.

Reacties

Op het voornemen en participatieplan zijn binnen de reactietermijn in totaal 33 reacties binnengekomen (en 1 eensluidende reactie). De reacties zijn integraal opgenomen in deze inspraakbundel. U kunt deze inspraakbundel downloaden van www.rvo.nl/noz-doordewind.

Inloopbijeenkomsten

U was welkom bij de inloopbijeenkomsten die het Ministerie van EZK organiseerde, samen met TenneT. U kon daar uw vragen stellen.

De bijeenkomsten vonden plaats op:

- Woensdag 1 april in Usquert. Tijd: 19.30–21.30 uur, inloop vanaf 19.30 uur en om 20:00 uur start de presentatie. Locatie: Dorpshuis Usquert. Adres: Schoolstraat 3, 9988 RV Usquert
- Woensdag 8 april op Schiermonnikoog. Tijd: 19.30–21.30 uur, inloop vanaf 19.30 uur en om 20:00 uur start de presentatie. Locatie: Dorpshuis Ons Centrum. Adres: Torenstreek 18-A, 9166 LK Schiermonnikoog

Wat gebeurt er hierna?

De concept-NRD wordt ook aan verschillende andere betrokkenen voorgelegd, zoals gemeenten en provincies. Daarnaast brengt de Commissie voor de milieueffectrapportage een advies uit. Alle reacties en adviezen worden verzameld en verwerkt in de definitieve NRD. Op basis van die notitie wordt het MER opgesteld. Het MER vormt de onderbouwing voor het projectbesluit. Het MER komt, samen met het ontwerp van het projectbesluit en de daarmee samenhangende besluiten, ter inzage te liggen. Op dit ontwerp projectbesluit kunt u ook weer op reageren via zienswijzen.

Wilt u meer weten?

Meer informatie over NOZ-Doordewind en alle bijbehorende stukken vindt u op www.rvo.nl/noz-doordewind en www.tennet.eu/doordewind. Heeft u naar aanleiding daarvan nog vragen? Dan kunt u Bureau Energieprojecten bellen op 088 042 47 47.

Kennisgeving concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau Net op Zee Doordewind, Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Van vrijdag 20 maart 2026 tot en met donderdag 30 april 2026 ligt de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (concept-NRD) ter inzage voor Net op Zee Doordewind. In de concept-NRD staan de kaders voor het op te stellen milieueffectrapport (MER) voor het bovengenoemde project. Iedereen kan op de notitie reageren door het indienen van een reactie binnen de bovengenoemde periode.

Wat gaat er gebeuren?

Het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (hierna: EZK) en TenneT TSO B.V. (hierna TenneT) zijn van plan om het windenergiegebied Doordewind in het noorden van de Noordzee aan te sluiten op het landelijk elektriciteitsnet in de Eemshaven.

Windenergiegebied Doordewind ligt op ongeveer 88 kilometer uit de kust, ten noorden van Schiermonnikoog. Het windgebied is ongeveer 565 km² groot. Het is een groot windgebied, opgesplitst in twee gebieden (Doordewind 1 en 2), elk met een vermogen van ongeveer 2 gigawatt. Om de windparken aan te sluiten op het landelijke hoogspanningsnet in de Eemshaven, zijn twee platforms op zee, zeekabels, landkabels, twee converterstations en aansluitingen op hoogspanningsstations nodig. Al deze onderdelen samen noemen we het 'Net op Zee'. Dit project bouwt voort op de onderzoeken en besluitvorming uit PAWOZ – Eemshaven (Programma Aansluiting Wind Op Zee). In dit programma zijn de verschillende routes voor het transporteren van energie van windenergiegebieden op zee naar het hoogspanningsnet van TenneT onderzocht en geprioriteerd. In juli 2025 is het programma vastgesteld door de Minister van KGG. Daarmee heeft de minister een besluit genomen over de aanlandroute voor kabels voor windgebied Doordewind. De zogeheten Schiermonnikoog Wantijroute zal voor de aanlanding van Doordewind ingezet worden. Naar aanleiding daarvan is de projectprocedure voor Net op zee Doordewind gestart.

Waarom is dit project nodig?

Nederland schakelt over op duurzame energie. Extra schone elektriciteit maakt ons minder afhankelijk van fossiele brandstoffen en van energie-import. Dit versterkt onze onafhankelijkheid en betrouwbaarheid en is belangrijk voor het klimaat en de economie. Windenergiegebied Doordewind levert straks genoeg schone elektriciteit voor vele miljoenen huishoudens en bedrijven en helpt om aan de vraag uit de regio, bijvoorbeeld de Eemshaven, te kunnen voldoen. De huidige doelstelling voor het realiseren van wind op zee is opgenomen in de Routekaart Windenergie op Zee. Het doel van deze routekaart is om circa 21 gigawatt capaciteit te realiseren. De realisatie van Doordewind 1, inclusief de benodigde netaansluiting, is onderdeel van de bestaande routekaart. Daarnaast heeft TenneT in mei

2025 in het Ontwikkelkader wind op zee opdracht gekregen van KGG om ook de aansluiting van Doordewind 2 te realiseren.

Welke procedure wordt gevolgd?

Op de besluitvorming voor dit project is de projectprocedure van toepassing. Dit betekent dat het tracé wordt vastgelegd in een projectbesluit. De Staatssecretaris van Klimaat en Groene Groei (hierna: KGG) en de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening stellen dit projectbesluit vast. Besluiten die voor het project nodig zijn, worden voorbereid in één gecoördineerde procedure. De Staatssecretaris van KGG coördineert deze procedure.

Milieueffectrapportage

Een milieueffectrapportage (mer-procedure) brengt de milieueffecten van een activiteit of project in beeld. Op deze manier kan het milieubelang volwaardig meegewogen worden in de besluitvorming, in dit geval het projectbesluit. Om deze effecten zichtbaar te maken, wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld. De eerste stap in de mer-procedure is het opstellen van een concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (het onderzoeksplan). Hierin is beschreven welke alternatieve oplossingen worden onderzocht, welke milieueffecten er te verwachten zijn en met welke diepgang deze onderzocht gaan worden. De uitkomsten van deze onderzoeken komen dan in het MER. De Commissie voor de milieueffectrapportage wordt om advies gevraagd op deze concept-NRD.

Wilt u reageren?

U kunt van vrijdag 20 maart 2026 tot en met donderdag 30 april 2026 reageren op de concept-NRD. In deze periode kunt u de documenten bekijken op www.rvo.nl/noz-doordeewind.

U kunt op drie manieren reageren:

- Bij voorkeur digitaal: via www.rvo.nl/noz-doordeewind
- Per post:
Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt NOZ Doordewind
Postbus 111
9200 AC Drachten
Wilt u uw brief ondertekenen en uw adres vermelden? Dan sturen wij u per brief een ontvangstbevestiging.
- Telefonisch: u kunt op werkdagen tussen 9.00 en 17.00 uur bellen met Bureau Energieprojecten op 088 042 47 47.

Inloopbijeenkomsten

U bent welkom bij de inloopbijeenkomsten die het Ministerie van EZK organiseert, samen met TenneT. U kunt daar uw vragen stellen. U kunt (zonder aanmelding) in- en uitlopen.

De bijeenkomsten vinden plaats op:

- Woensdag 1 april in Usquert. Tijd: 19.30–21.30 uur, inloop vanaf 19.30 uur en om 20:00 uur start de presentatie. Locatie: Dorpshuis Usquert. Adres: Schoolstraat 3, 9988 RV Usquert
- Woensdag 8 april op Schiermonnikoog. Tijd: 19.30–21.30 uur, inloop vanaf 19.30 uur en om 20:00 uur start de presentatie. Locatie: Dorpshuis Ons Centrum. Adres: Torenstreek 18-A, 9166 LK Schiermonnikoog

Wat gebeurt er hierna?

De concept-NRD wordt ook aan verschillende andere betrokkenen voorgelegd, zoals gemeenten en provincies. Daarnaast brengt de Commissie voor de milieueffectrapportage een advies uit. Alle reacties en adviezen worden verzameld en verwerkt in de definitieve NRD. Op basis van die notitie wordt het MER opgesteld. Het MER vormt de onderbouwing voor het projectbesluit. Het MER komt, samen met het ontwerp van het projectbesluit en de daarmee samenhangende besluiten, ter inzage te liggen. Op dit ontwerp projectbesluit kunt u ook weer op reageren via zienswijzen.

Heeft u hulp nodig?

De overheid vindt het belangrijk dat iedereen mee kan doen. Niet iedereen is even handig met computers. Daarom zijn er Informatiepunten Digitale Overheid. Deze informatiepunten vindt u in de bibliotheken. U kunt er makkelijk binnenlopen om uw vragen over websites van de overheid te stellen. Bijvoorbeeld voor het op de computer bekijken van documenten die bij dit project horen. Vraag ernaar

---

bij de bibliotheek bij u in de buurt. Voor meer informatie kunt u terecht op de website: www.informatiepuntdigitaleoverheid.nl.

Wilt u meer weten?

Meer informatie over NOZ-Doordewind en alle bijbehorende stukken vindt u op www.rvo.nl/noz-doordewind en www.tennet.eu/doordewind. Heeft u naar aanleiding daarvan nog vragen? Dan kunt u Bureau Energieprojecten bellen op 088 042 47 47.

Opzoektabel mondelinge, schriftelijke en digitale reacties

In onderstaande tabel kunt u met het registratienummer het nummer van de reactie opzoeken. Door te klikken op uw reactienummer wordt u automatisch doorverwezen naar de reactie. De reactie is opgenomen vanaf pagina 10.

Reacties op concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau 'Net op Zee Doordewind'

Registratienummer	Reactienummer
202600067	202600067
202600068	202600068
202600069	202600069
202600077	202600077
202600082	202600082
202600083	202600083
202600093	202600093
202600094	202600094
202600103	202600103
202600104	202600104
202600105	202600105
202600107	202600107
202600109	202600109
202600113	202600113
202600117	202600117
202600118	202600118
202600120	202600120
202600121	202600121
202600122	202600122
202600126	202600126
202600129	202600129
202600130	202600130
202600131	202600131
202600133	202600133
202600136	202600136
202600137	202600137
202600138	202600137 (eensluitend)
202600139	202600139
202600140	202600140
202600141	202600141
202600143	202600143
202600144	202600144
202600145	202600145
202600146	202600146

Alfabetisch overzicht reacties van organisatie

Reacties op concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau 'Net op Zee Doordewind'

Reactienummer	Organisatie
202600069	Benvestment BV, USQUERT
202600105	Eemsland BV, OUDESCHIP
202600131	Energie Beheer Nederland (EBN) , UTRECHT
202600139	Eni Energy Netherlands B.V., S-GRAVENHAGE
202600109	Gemeente Schiermonnikoog, College van Burgemeester en Wethouders, SCHIERMONNIKOOG
202600122	Landgoud, KLOOSTERBUREN
202600137	LTO Noord, ZWOLLE
202600138	LTO Noord, ZWOLLE
202600140	Natuurmonumenten, AMERSFOORT
202600136	Provincie Fryslân, Gedeputeerde Staten, LEEUWARDEN
202600094	Provincie Groningen, Gedeputeerde Staten, GRONINGEN
202600083	SchierVervoer , GRONINGEN
202600133	Stichting Waddenlicht voor een gezond Waddengebied, UTRECHT
202600121	Vereniging Dorpsbelangen Oudeschip en Stichting Dorpsbelangen Spijk, SPIJK
202600113	Werkgroep Vrije Horizon Schiermonnikoog, SCHIERMONNIKOOG

Reactie 202600067 tot en met 202600146

Verzonden: 3/26/2026 6:56:13 AM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer:

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Particulier

(Mede) namens:

Organisatie:

Uw zienswijze/reactie:

NL volgde lang de EU, ondertussen weten wij dat de EU het verbod op russisch gas al terugdraait. Zonder olie en gas kunnen we energiebehoefte niet aan. Windmolens zijn niet zo duurzaam als ons wordt verteld, we mogen deze on-dingen voor natuur en fauna loslaten. Steeds meer info over vooral nadelen voor mens en natuur. Russiefobie en Greendeal? dan geen olie en gas, dan geen energie. De EU heeft dan geen onderhandelingsplek meer aan de tafel van de wereldmacht. Dus wees eerlijk en praktisch: bescherm onze NLse wateren en doe mee met de grote echte machten op soeverein gebied. Amerika en Rusland.<https://rumble.com/user/Boonapart>, heb nog veel meer info over meer nadelen dan voordelen.

Verzonden: 3/26/2026 10:27:45 AM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Particulier

(Mede) namens:

Organisatie:

Uw zienswijze/reactie:

Wie heeft nu geen oog voor zoiets moois als het Unesco erfgoed , en dan gaat men met brute geweld er dwars door heen , ik vond dit zo vreemd toen ik het hoorde, dacht het kan niet waar zijn , maar ik droomde niet , het was een enorme schrik dat ik het niet droomde , ik vraag mij af wie bedenkt zoiets , dan moet je toch iets van geen gevoel hebben voor het moois van de aarde , en door puur geld denken , zoiets kunnen bedenken , het is te raar voor woorden, blijkbaar moet alles kapot , je hebt wel door dat ik fel tegenstander ben , en hoop dat men anders leert denken , want zo denken kan niet meer

Verzonden: 3/31/2026 5:57:27 PM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s): [REDACTED]

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Bedrijf

(Mede) namens: [REDACTED]

Organisatie: Benvestment BV

Uw zienswijze/reactie:

Geachte heer/mevrouw,

Hierbij dien ik mijn zienswijze in op de concept-Notitie Reikwijdte en Detailniveau (concept-NRD) voor het project Net op zee Doordewind.

Ik maak bezwaar tegen het in de concept-NRD uitgewerkte voorkeursalternatief waarbij de kabels via Schiermonnikoog en de Waddenzee aanlanden ten noorden van Kloosterburen en vervolgens over land in oostelijke richting naar de Eemshaven worden geleid. Naar mijn oordeel legt deze route een onevenredige druk op landbouwgronden, bodem, waterhuishouding, biodiversiteit en natuurwaarden, terwijl minder belastende alternatieven onvoldoende zichtbaar en volwaardig in beeld zijn gebracht. Het document bevestigt dat het huidige voorkeursalternatief bestaat uit de combinatie van de Noordzeeroute D en de Schiermonnikoog Wantijroute VII met bijbehorende landroute in Groningen.

Het agrarisch gebied in Noord-Groningen is bij uitstek kwetsbaar. De concept-NRD beschrijft dit gebied als een open akkerbouwlandschap met vruchtbare kleigronden, veel sloten en drainage, en expliciet als een gebied waar verzilting en droogte een groeiende bedreiging vormen. In een dergelijke omgeving moet uiterste terughoudendheid worden betracht met ingrepen die kunnen leiden tot structurele schade aan bodemopbouw, waterhuishouding en landbouwkundige gebruikswaarde. Juist daarom acht ik de gekozen route via de landerijen rond Kloosterburen onwenselijk.

Daar komt bij dat de aanleg op land weliswaar uitgaat van het principe "gestuurde boringen, tenzij", maar dat de concept-NRD tegelijk duidelijk maakt dat nog steeds moflocaties, korte open ontgravingen en waar nodig ook open ontgraving zelf onderdeel van de aanleg kunnen zijn. De kabels worden op land in secties aangelegd, waarbij ongeveer iedere 800 tot 1000 meter een moflocatie nodig is. Voor open ontgraving geldt bovendien dat grondwater moet worden weggepompt, grondlagen afzonderlijk naast de sleuf worden uitgelegd en een werkstrook van ongeveer 50 meter nodig is. Dat betekent dat het risico op regelmatig omwoelen van de grond, verstoring van drainage en aantasting van de bodemstructuur geenszins is uitgesloten. Voor agrariërs kan dit leiden tot blijvend verlies aan bodemvruchtbaarheid, extra hinder in de bedrijfsvoering en een langdurige beperking van het gebruik van de percelen.

Dat deze zorgen niet speculatief zijn, blijkt ook uit het beoordelingskader van de concept-NRD zelf. Daarin worden voor het MER expliciet de effecten onderzocht op verandering van bodemsamenstelling, grondwaterkwaliteit, grondwaterstand, verzilting, oppervlaktewater en landbouw. Het document vermeldt bovendien dat bemaling kan leiden tot opwaartse verplaatsing van zout water en tot verzilting van oppervlaktewater, met gevolgen voor zowel ecologie als landbouw. Daarmee wordt in feite erkend dat de zorgen over blijvende bodemschade en verzilting inhoudelijk serieus zijn en zwaar moeten meewegen bij de routekeuze.

Ook tegen de kruising van Schiermonnikoog en de route door het UNESCO-Waddengebied bestaan zwaarwegende bezwaren. De concept-NRD omschrijft het Waddengebied zelf als een uitzonderlijk en levend landschap met grote internationale natuurwaarde, als UNESCO Werelderfgoed, en als een gebied waarin natuurlijke processen, trekvogels, kwelders, duinen en wantijen van wezenlijk belang zijn. Tegelijk worden voor Schiermonnikoog twee varianten onderzocht, namelijk een boring onder het eiland en een trencher over het eiland, en loopt de route door de Waddenzee over de droogvallende wadplaten tussen Schiermonnikoog en de Groningse kust bij Kloosterburen. Daarbij zijn ook werkzaamheden voorzien met een wadtrencher, mofverbindingen in geulen en een aanlanding met boring vanaf het vaste land. Dit alles betekent ingrepen in of direct grenzend aan een zeer kwetsbaar natuurgebied.

Van bijzonder belang is bovendien dat het MER volgens de concept-NRD uitdrukkelijk moet beoordelen welke effecten de aanleg van de kabels in de Waddenzee en op land heeft op de Outstanding Universal Value van het UNESCO-gebied, waaronder de integriteit, authenticiteit en natuurlijke processen van de Waddenzee. Ook in eerder ingediende zienswijzen is al veel aandacht gevraagd voor de gevolgen voor Schiermonnikoog, de Waddenzee en de landbouw, met name vanwege verziltingsschade. Dat onderstreept dat deze zorgen breed leven en niet mogen worden afgedaan als ondergeschikte neveneffecten.

Tegen deze achtergrond verzoek ik u nadrukkelijk om in het MER een volwaardig redelijk alternatief te onderzoeken waarbij de Doordewind-hoogspanningskabels langer op zee langs de kust worden doorgetrokken en pas later, dicht bij of ter hoogte van de Eemshaven, aan land worden gebracht. De concept-NRD laat zien dat het offshore tracé nu al over grote afstand oostwaarts loopt, parallel aan de grens van de 12-mijlszone, en dat binnen de onderzoekscorridors verdere optimalisatie mogelijk is. Daarnaast wordt richting de definitieve NRD nog een steunbermvariant in de dijkzone verder onderzocht. Ook blijkt uit de concept-NRD dat juist de regio Eemshaven is gekozen vanwege de aanwezige netinfrastructuur, de vraag naar duurzame energie en de bestaande en geplande aansluitlocaties. Juist daarom is het redelijk om ook een alternatief met een latere aanlanding bij de Eemshaven serieus en navolgbaar in de afweging te betrekken.

Een dergelijk alternatief kan mogelijk leiden tot een korter en minder belastend landtracé, minder doorsnijding van landbouwgronden rond Kloosterburen, minder moflocaties en open ontgravingen op agrarische percelen, en mogelijk ook tot minder risico op verzilting, bodemverstoring en hinder voor boeren. Daarnaast dient te worden onderzocht of een latere aanlanding dicht bij de Eemshaven per saldo gunstiger uitpakt voor kwetsbare natuurwaarden, leefgebieden en de UNESCO-waarden van het Waddengebied. Ik verzoek u nadrukkelijk dit niet slechts als optimalisatievraag binnen het huidige voorkeursalternatief te behandelen, maar als een afzonderlijk en volwaardig alternatief in het MER te vergelijken met de huidige route via Kloosterburen.

Op grond van het voorgaande verzoek ik u:

de aanlanding via Kloosterburen niet zonder nadere vergelijking als uitgangspunt vast te leggen in de definitieve NRD;

een alternatief te onderzoeken waarbij de Doordewind-kabels langer op zee langs de kust lopen en later, dichterbij of ter hoogte van de Eemshaven, aan land worden gebracht;

in het MER expliciet en zwaarwegend onderzoek te doen naar de gevolgen voor bodemvruchtbaarheid, verzilting, grondwater, drainage, biodiversiteit, landbouw en UNESCO-Waddengebied;

deze alternatieven op transparante en navolgbare wijze te vergelijken met het huidige voorkeursalternatief;

en vooraf een bindend kader op te stellen voor monitoring, herstel en volledige compensatie van schade aan landbouwgronden en bedrijfsvoering.

Ik verzoek u deze zienswijze volledig en kenbaar te betrekken bij de vaststelling van de definitieve NRD en de verdere uitwerking van het MER en het projectbesluit.

Met vriendelijke groet,

Benvestment BV - Bencom Group

Verzonden: 4/9/2026 5:34:19 PM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s): [REDACTED]

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer:

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Particulier

(Mede) namens:

Organisatie:

Uw zienswijze/reactie:

Zienswijze april 2026

Reactie op concept NRD

Machteloos zal ik weer een zienswijze opsturen over de kabels door Schiermonnikoog van het project Doordewind.

Mijn vorige zienswijzen zijn voor mij ook nog actueel en had ik ook kunnen opsturen.

Bij de bijeenkomst op 8 april op Schiermonnikoog overheerst bij veel mensen op het eiland weerstand tegen dit project door het prachtige gebied.

Het is geen gesprek met de mensen die er wonen die de schoonheid en de ongereptheid van het gebied kennen. Dit project wordt ons opgedrongen.

Eilanders voelen zich verantwoordelijk om dit gebied te dragen door de tijd.

Het unieke van dit kweldergebied dat onderdeel is van UNESCO werelderfgoed.

Ook jullie weten hoe belangrijk het Waddengebied is en hoe onbegrijpelijk het is dat zo een industrieel project door zo een kwetsbaar gebied gaat.

De wereld dendert door. Steeds groter worden de problemen van de klimaatverandering. Weer wordt er gekozen om Natuur aan te tasten om het te geven aan het industriegebied van de Eemshaven.

Als er meer bezinning, meer tijd, was dan was het duidelijk dat bezielde plekken niet zouden moeten verdwijnen maar juist gekoesterd moeten worden om mensen te motiveren om het anders te gaan doen. Meer bewust te leven, minder te consumeren. Schoonheid tegenover economie te plaatsen.

Verbondenheid te voelen met het landschap waardoor mensen op een eenvoudiger manier gelukkiger kunnen zijn.

Er komt nu een onderzoek naar de natuurwaarden van het gebied waarbij de schoonheid en het unieke van dit gebied niet wordt gemeten. Ook dit zijn milieu-effecten.

Hier zal niet naar geluisterd worden terwijl als je er bent en er open voor staat en luistert naar deze plek het niet mogelijk is om hier te gaan graven of te boren met apparaten.

Misschien wordt er wel geluisterd naar de flora en de fauna zoals de prachtige Zeealant bij paal 12 de enige op het eiland. De Groenknolorchis die bloeit aan de voet van de duinen bij Paal 11. De

Zeewolfsmelk die op het strand groeit. Het geluid van de zingende veldleeuweriken. De witte lepelaars die langs het Wad

vliegen.

Misschien zal er geluisterd worden naar de stilte in het gebied.

Misschien zal er gekeken worden naar de sporen die er al zijn van dit eerste onderzoek.

Maar ook dit zal blijken niet genoeg te zijn om te stoppen met dit plan.

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Verzonden: 4/15/2026 9:22:52 PM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres:

Als: Particulier

(Mede) namens:

Organisatie:

Uw zienswijze/reactie:

Zie bijlage

Ik maak bezwaar tegen de voorgenomen aanleg van stroomkabels door het Waddengebied.

1 Vanwege het experimentele karakter ervan.

Er blijkt veel onderzoek nodig te zijn om tot een besluit te komen.

Mocht het toch nodig zijn om tijdens de aanleg aanvullende maatregelen te nemen dan zal de aantasting groter zijn dan voorgespiegeld en "onvermijdelijk"

2 Precedentwerking mocht het op deze plek doorgaan dan zal in de toekomst de verleiding groot zijn om voor de volgende windparken nogmaals op dezelfde plek de natuur geweld aan te doen.

3 Kwetsbaar. U kiest hier voor een tracé dat door zee invloeden het meest kwetsbare is van het (begroeide) deel van het eiland is.

Ook zijn op die plek de verschillen in hoogwatertijden tussen Waddenzee en Noordzee het grootst. Gevolg is op elke moment een groter verschil in waterstanden tussen Noordzee en Waddenzee met mogelijk erosie van de door voertuigen vernielde bodem en vegetatie.

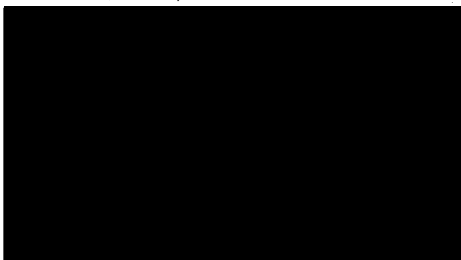
Opmerkelijk is ook dat de nieuwe buitenste duinenrij die tussen Paal 5 en 16 ontstaan is, vanaf de jaren 90, op enkele plaatsen onderbroken wordt door menselijke invloeden, voornamelijk van voertuigen. Bij Paal 5 Paal 6.600, Paal 8 en 10.400.

Echter deze duinenrij is de laatste jaren verdwenen bij Paal 11.200 op natuurlijke wijze. Dat duidt er wellicht op dat deze toegang kwetsbaar is.

Het hele tracé ligt trouwens onder het niveau van +4.50 meter NAP, dus onderhevig aan ongewisse zee-invloeden.

4 Er is in 2024 door Floron onderzoek gedaan naar het voorkomen van vaatplanten. Ook tussen Paal 11 en 12 waaronder 6 rode lijstsoorten.

Ook een reden om het niet door te laten gaan.

Verzonden: 4/16/2026 3:59:20 PM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer:

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Ondernemer

(Mede) namens:

Organisatie: [REDACTED]

Uw zienswijze/reactie:

Dit plan ervaar ik niet als duurzaam, aangezien de route enorm veel natuur voor 10 talen, wellicht 100derden jaren gaat vernielen, verstoren.

Geen duurzame route in mijn ogen.

Die route moet niet dwars door de kwelder van Schiermonnikoog..!

Deze zou ism Duitsland door de Eemsmond naar de Eemshaven moeten lopen.

Verzonden: 4/21/2026 10:11:23 AM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Particulier

(Mede) namens:

Organisatie:

Uw zienswijze/reactie:

De kabel door het natuurgebied is natuurlijk een grote ingreep.

Anderzijds blijkt uit archieffoto's dat het gehele gebied achter kobbeduinen tijdens de 2de wereld oorlog nog een grote zandvalkte was.

Ik neem aan dat het aanleggen van de kabel door dit natuurgebied niet meer dan een half jaar hoeft te duren, zodat het buiten het broedseizoen kan plaats vinden. Gezien de snelheid waarmee de natuur zich herstelt lijkt, zal het maar een beperkte tijdelijke invloed hebben op de natuur. Het is daarom onverantwoord om miljarden uit te geven voor veel duurdere opties. Dit geld efficiënter aan andere milieumaatregelen worden besteed.

Wat ik me wel af vraag, waarom de kabel niet via gestuurde boringen in een pijp kan worden aangelegd.

Verzonden: 4/21/2026 4:27:13 PM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: Postbus

Huisnummer: 610

Postcode: 9700 AP

Woonplaats: Groningen

Land: Nederland

Telefoonnummer:

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Overheid

(Mede) namens: Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen

Organisatie: Provincie Groningen

Uw zienswijze/reactie:

Zie bijlage

108888605_11490245_Brief_-_Zienswijze_concept_NRD_Doordewind.pdf

Ons kenmerk
K1262 / 2026-055061

Datum
21 april 2026

Contact
Programmamanagement
info@provinciegroningen.nl

Postadres
Postbus 610
9700 AP Groningen

Bijlage(n)

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt NOZ Doordewind
Postbus 248
2250 AE VOORSCHOTEN

Onderwerp: Reactie op concept Nota Reikwijdte en Detailniveau Net op Zee Doordewind

Geachte heer/mevrouw,

Op 19 maart jl. is door TenneT en het ministerie van Klimaat en Groene Groei (KGG) de concept Nota Reikwijdte en Detailniveau (cNRD) voor het project 'Net op Zee Doordewind' gepubliceerd. Van 20 maart tot en met 30 april kan hierop een reactie worden ingediend. De cNRD beschrijft welke zaken onderzocht worden tijdens de projectprocedure, het bepaalt de scope van de te verrichten onderzoeken. Met deze brief geven wij onze reactie.

Schiermonnikoog Wantijroute en dijkversterkingsopgave

In onze zienswijze op het voornemen en participatieplan Net op Zee Doordewind met datum 27 november en documentnummer 2025-194805 hebben wij aangegeven dat wij het belangrijk vinden dat voor de Schiermonnikoog Wantijroute dient te worden onderzocht wat de mogelijkheden zijn voor aanleg van de kabels in combinatie met de dijkversterkingsopgave in Noord-Groningen. Dat hebben wij in het bestuurlijk overleg Wadden van 16 juli 2025 ook met de minister van KGG afgesproken en is onderdeel van het bestuursakkoord PAWOZ dat de minister van KGG heeft afgesloten met de regio in december 2025. Door deze twee opgaven te combineren kunnen effecten in het gebied worden beperkt, zoals de effecten op de verzilting in een hoogwaardig landbouwgebied. Maar ook het beperken van de termijn van overlast voor de omgeving, omdat werkzaamheden goed aansluitend aan elkaar worden gepland.

Als gezamenlijke overheden zien wij hele goede kansen voor het integreren van de kabels in het dijktracé. Dit sluit ook aan bij één van de leidende principes uit de ontwerp Nota Ruimte van het Rijk, waarin staat beschreven dat ruimte schaars en waardevol is en dat er wordt gezocht naar mogelijkheden voor functiecombinaties en naar efficiënt ruimtegebruik met behoud van ruimtelijke kwaliteit.

Er is in aanloop naar de cNRD samen met TenneT en het ministerie van KGG een aantal varianten verkend die uitgaan van het combineren van de aanleg van de kabels voor windpark Doordewind met de dijkversterkingsopgave. De variant om de kabel aan te leggen in de steunberm van de dijk is het meest kansrijk. TenneT en KGG hebben besloten deze variant nog niet op te nemen in de cNRD. Als reden voerden zij aan dat de onderbouwing t.o.v. de trechtering in PAWOZ nog onvoldoende toetsbaar is en de scope van de dijkversterking nog onvoldoende scherp is om de steunbermvariant als redelijk alternatief in de cNRD op te nemen. TenneT, KGG, de provincie Groningen, de gemeente Het Hogeland en het Waterschap Noorderzijlvest hebben afgesproken tussen februari en medio mei via een zogenaamde pressure cooker de steunbermvariant verder te onderzoeken en uit te werken. Dit heeft tot doel om binnen korte tijd zoveel mogelijk relevante informatie op tafel te krijgen en deze

uitkomsten te betrekken bij de afweging of opname van de steunbermvariant als redelijk alternatief passend is richting vaststelling van de definitieve Nota Reikwijdte en Detailniveau (NRD) voorzien in juni 2026.

Wij begrijpen dat TenneT en het ministerie van KGG meer comfort willen bij de kansrijkheid van de steunbermvariant. Tegelijkertijd geldt dat de NRD aangeeft wat onderzocht moet worden in de projectMER. Het doel van de projectMER is om tot afgewogen en zorgvuldige besluitvorming (projectbesluit) te komen. Wij zien dan ook geen belemmeringen, maar juist kansen om de steunbermvariant op te nemen in de NRD om zo tot het beste projectbesluit te komen. Daarom hadden wij liever gezien dat de steunbermvariant al was opgenomen in de cNRD. Echter, wij willen hierbij wel onze waardering uitspreken voor de inzet van TenneT en KGG om de fase tussen de cNRD en de NRD te benutten om de benodigde informatie boven tafel te krijgen. Dit gebeurt samen met de betrokken overheden en via een zogenaamde pressure cooker voor de volgende onderwerpen:

1. Begrenzen relevant dijkvak
2. Ruimte en benodigde gronden
3. Uitvoerbaarheid (planning)
4. Vergunbaarheid en beheer tijdens en na realisatie
5. Effecten op de omgeving
6. Kosten (bandbreedtes)

Wel willen wij waken voor het vergelijken van ‘appels met peren’ wat betreft de steunbermvariant en het landtracé (de basisvariant) van Schiermonnikoog Wantij. Voor de resultaten uit de pressure cooker gaan wij uit van een passend detailniveau voor deze fase voor de steunbermvariant en het landtracé. Voor het landtracé is al meer informatie bekend vanuit de verkenningen die gedaan zijn in het programma PAWOZ. Tegelijkertijd zijn/worden tijdens het opstellen van de NRD voor het landtracé ook al aanvullende en vervolgonderzoeken in gang gezet vanuit tijdwinst. Dit kan ertoe leiden dat er medio mei voor het landtracé meer detailinformatie beschikbaar is dan voor de steunbermvariant. Dit mag er niet toe leiden dat het detailniveau van de steunbermvariant straks als onvoldoende wordt beoordeeld in relatie tot het detailniveau van het landtracé.

Er is alle aanleiding om de steunbermvariant op te nemen in de NRD: Wanneer door de steunbermvariant effecten in het gebied worden beperkt dan vinden wij dat wij ons daarvoor als gezamenlijke overheden samen met initiatiefnemer TenneT maximaal voor moeten inzetten. Dat hebben we ook als zodanig met elkaar afgesproken in voorgenoemde bestuursakkoord. Wij kijken dan ook met vertrouwen naar de resultaten van de pressure cooker.

Tunnelroute

In onze eerdere zienswijzen hebben wij steeds opgeroepen om de Tunnelroute mee te nemen in de projectprocedure. Hoewel de minister dit niet heeft gehonoreerd zien en waarderen wij dat de minister en nu ook de nieuwe staatssecretaris naast de projectprocedure voor de Schiermonnikoog Wantijroute forse inspanning zet op het verder uitwerken van de tunnelroute. Dit is conform het besluit over PAWOZ – Eemshaven en zoals ook door de minister toegezegd in de bestuurlijke overleggen van 13 juni en 6 oktober 2025 met onze regio. Ook is het verder uitwerken van de Tunnelroute onderdeel van het bestuursakkoord PAWOZ dat de minister van KGG heeft afgesloten met de regio in december 2025.

Het doel van de doorontwikkeling voor KGG is om een afweging te kunnen maken of de Tunnelroute een kansrijk alternatief is voor de aanlanding van toekomstige windparken in pVAWOZ.

Wij zien de Tunnelroute daarnaast ook nog steeds als 'plan B' voor de aanlanding van Doordewind. In de projectprocedure voor de Schiermonnikoog Wantijroute dient nu o.a. te worden aangetoond of ecologische effecten - die optreden in het kwetsbare UNESCO Werelderfgoed Waddenzee - gemitigeerd kunnen worden en of de route via Schiermonnikoog daarmee vergunbaar is. De projectprocedure resulteert in een te nemen projectbesluit waartegen ongetwijfeld door (belangen)partijen beroep zal worden ingediend. Er is immers een alternatief: de tunnelroute. Ook de commissieMER heeft aangegeven dat de Tunnelroute mogelijk milieuvordelen en/of meekoppelkansen biedt ten opzichte van de andere binnen PAWOZ – Eemshaven onderzochte routes en dat die voordelen onvoldoende zijn belicht. De vergunbaarheid van de Schiermonnikoog Wantij route is nog geen gelopen race.

Vanuit het belang dat wij als regio hebben bij de aanlanding van energie vanaf zee roepen wij het ministerie van KGG dan ook op om onverkort te blijven inzetten op de doorontwikkeling van de Tunnelroute. Wij gaan hem in de nabije óf verre toekomst nodig hebben.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Groningen,

[Redacted signature]

[Redacted signature]

Verzonden: 4/23/2026 9:32:23 AM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer:

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Bedrijf

(Mede) namens:

Organisatie: Maatschap [REDACTED]

Uw zienswijze/reactie:

Ik maak mij ernstig zorgen over de gevolgen van zo'n ingrijpende project. De bodem wordt ontzettend verstoord wat de vruchtbaarheid niet ten goede komt. Dan komt er een kabel waar je u tegen zegt. Waarvan de invloed niet bekend is.

Verzonden: 4/23/2026 9:50:16 AM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Bedrijf

(Mede) namens:

Organisatie: mts [REDACTED]

Uw zienswijze/reactie:

Zorgen omtrent schade door kabeltracè aan landbouwkundig gerelateerde aspecten als verzilting, drainage, waterhuishouding, langdurige verstoring van de bodemstructuur en de capillairewerking. Voorbeelden uit het verleden laten zien dat decennia lang de ingrijpende gevolgen blijvend zichtbaar zijn. Wat je aan de bodem vernielt krijg je als een boomerang weer terug.

Verzonden: 4/23/2026 10:24:45 AM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Bedrijf

(Mede) namens:

Organisatie: [REDACTED]

Uw zienswijze/reactie:

[REDACTED]. Een belangrijk deel van onze grond ligt in de Oostpolder. Deze grond is van landbouwkundig hoge kwaliteit en wij telen hier een diversiteit aan hoogwaardige landbouwgewassen en doen daarmee een bijdrage aan de algemene voedselvoorziening.

Wij zijn tegen de aanleg van twee ondergrondse gelijkstroomkabelsystemen door de gehele noordelijke vastelandroute. De korte en lange termijn effecten van de aanleg alsook het onderhoud van deze elektriciteitskabels en/of leidingen door onze landbouwgrond zijn nog onvoldoende onderzocht om een gewogen keuze te kunnen maken. Daarbij gaat het onder meer om schade aan de bodemstructuur, risico op verzilting, opwarming, waterafvoercapaciteit en risico op verspreiding van plantenziekten. Dit zijn cruciale aspecten voor de productiviteit van dit gebied en ons bedrijf op korte en lange termijn.

Verzonden: 4/23/2026 2:10:48 PM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Bedrijf

(Mede) namens: [REDACTED]

Organisatie: mts. [REDACTED]

Uw zienswijze/reactie:

naar aanleiding van het project, zijn we van mening dat het grote impact heeft op de gronden die wij in bezit , en exploiteren . met name de verzilting zal grote gevolgen hebben.

Verzonden: 4/23/2026 4:46:51 PM
Onderwerp:
Project: Net Op Zee - Doordewind
Achternaam: [REDACTED]
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: [REDACTED]
Straat: Postbus
Huisnummer: 20
Postcode: 9166 ZP
Woonplaats: Schiermonnikoog
Land: Nederland
Telefoonnummer: [REDACTED]
E-mailadres: [REDACTED]
Als: Overheid
(Mede) namens:
Organisatie: Gemeente Schiermonnikoog

Uw zienswijze/reactie:

Onze reactie vindt u in de bijlage.

108921683_11495325_Zienswijze_c-NRD_NoZ_DDW_Gemeente_Schiermonnikoog_-_ondertekend_en_incl_motie.pdf

Bureau Energieprojecten
t.a.v. Inspraakpunt Net op zee - Doordewind C-NRD
Postbus 111
9200 AC Drachten
Digitaal ingediend

Uw brief van:
Uw kenmerk:
Ons kenmerk: 550516

Behandelend ambtenaar: [REDACTED]
Telefoonnummer: [REDACTED]
In afschrift aan:
Bijlage(n): 1

Onderwerp: Reactie op concept Nota
Reikwijdte en Detailniveau Net
op Zee Doordewind

Schiermonnikoog, 22 april 2026

Verzonden:

Geachte heer/mevrouw,

Op 20 maart 2026 publiceerde het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (concept-NRD) voor Net op Zee Doordewind. Tot en met 30 april 2026 kan hierop een reactie worden ingediend. Tegelijkertijd is de reactienota op het Voornemen en Participatieplan (V&P) gepubliceerd. Met deze brief geven wij onze reactie op beide publicaties. Indien motie: Onze reactie wordt ondersteund door de voltallige gemeenteraad van Schiermonnikoog die hiertoe op dinsdag 21 april 2026 unaniem een motie aannam (zie bijlage *Motie Ondersteuning zienswijze college over kabeltracé Schiermonnikoog*).

Wij zijn voorstander van de energietransitie en onderschrijven het belang van aanlanding van windenergie en waterstof in Noord-Nederland. De geplande windmolenparken op de Noordzee, Doordewind en Ten noorden van de Waddeneilanden, zien wij dan ook als een kans voor de energietransitie van het hele noorden en Nederland. Wij vinden niettemin dat we zorgvuldig moeten omgaan met de aanleg van windmolenparken en de aanlanding van de energie vanuit deze windmolenparken. Deze moeten zo min mogelijk impact in het gebied hebben.

In deze brief besteden we achtereenvolgens aandacht aan de volgende onderwerpen:

1. Laat Schiermonnikoog ongerept!
2. Tunnelvariant ten onrechte geen onderdeel van onderzoek/MER
3. Hoofdstuk 3 Concept-NRD (ook in relatie tot Beoordelingskader)
4. Beoordelingskader (Hoofdstuk 4 en bijlage B)
5. Participatie
6. Tot slot

Onze conclusie zal zijn dat nader onderzoek naar de Tunnelvariant aangewezen is. Als toch verder zou worden gegaan met onderzoek naar de Schiermonnikoog Wantij Route, dan geldt dat de concept-NRD op onderdelen dient te worden aangepast c.q. aangevuld.

1. Laat Schiermonnikoog ongerept!

De concept-NRD bouwt voort op PAWOZ-Eemshaven en heeft betrekking op het verbinden van het windenergiegebied Doordewind door middel van een combinatie van de Noordzeeroute en de Schiermonnikoog Wantij route.

Het aanleggen van de kabels heeft een bijzonder grote impact op Schiermonnikoog. Dit vooral ook omdat Schiermonnikoog een van de laatste (misschien wel de laatste) ongerepte stukken natuur is in Nederland. Op de oostpunt van Schiermonnikoog is geen infrastructuur en er zijn nauwelijks menselijke activiteiten. Juist de rust, ruimte en stilte van onze gemeente trekt vele bezoekers. De lokale economie is afhankelijk van deze bezoekers en het economisch belang van rust en ruimte is op lokaal niveau dan ook overduidelijk. Het is uitgerekend dit deel van het eiland dat nu in beeld is voor de doorkruising van Schiermonnikoog.

De weerstand tegen deze doorkruising van het ongerepte eiland is tegen de achtergrond van het voorgaande (begrijpelijkerwijs) groot. Dat blijkt ook uit de vele reacties en uit de enorme opkomsten bij georganiseerde bijeenkomsten.

Hoewel wij ons realiseren dat dit niet zozeer ziet op de inhoud van de concept-NRD, doen wij nogmaals een beroep op het Ministerie en TenneT om serieus te kijken naar een alternatief. Dat betekent ook dat wij de betrokken partijen oproepen om opnieuw te kijken naar de Tunnelvariant. Die oproep is overigens temeer terecht, nu wij ons afvragen of (ook in relatie tot andere windenergiegebieden) wel voldoende naar de Tunnelvariant is gekeken. Wij lichten dat laatste in de volgende paragraaf verder toe.

2. Tunnelvariant ten onrechte geen onderdeel van onderzoek/MER

De concept-NRD bouwt zoals gezegd voort op PAWOZ-Eemshaven en ziet enkel op het daarin opgenomen voorkeursalternatief. Dat betekent dat uitsluitend onderzoek zal worden gedaan naar de combinatie van de Noordzeeroute en de Schiermonnikoog Wantij route. De zgn. Tunnelvariant (route X in Programma Aansluiting Wind op Zee -PAWOZ) zal niet nader worden beschouwd. In par. 1.3.1 van de concept-NRD wordt dit als volgt toegelicht en gerechtvaardigd:

'In PAWOZ-Eemshaven is in juli 2025 een voorkeursalternatief gekozen, dat de minister van KGG in het definitieve Programma heeft vastgesteld. De keuze van de minister is gebaseerd op het onderzoek, advies van de Commissie voor de milieueffectrapportage, reacties uit de omgeving, overleg met de betrokken bestuursorganen en het participatieproces.'

Wij dringen erop aan om de scope van het MER-onderzoek te verbreden en óók de Tunnelvariant hierin te betrekken. Om meerdere redenen is het naar onze mening noodzakelijk om ook de Tunnelvariant te beschouwen, dit ondanks de in PAWOZ-Eemshaven gemaakte keuze.

Allereerst is er aanleiding voor het nader onderzoeken van de Tunnelvariant nu deze variant (anders dan de in de concept-NRD gekozen variant) breed wordt gedragen door de diverse omgevingspartijen (waaronder de provincies Groningen en Fryslân, Waterschappen, Natuurmomenten, Werkgroep Horizon en de gemeente Schiermonnikoog) en door de bewoners van Schiermonnikoog. Zie ook hetgeen wij hiervoor in paragraaf 1 hebben opgemerkt.

In de tweede plaats is voor wat betreft de Tunnelvariant, anders dan in de hiervoor geciteerde passage uit het concept-NRD wordt gesuggereerd, in onze optiek onvoldoende opvolging gegeven aan het advies dat destijds in het kader van PAWOZ door de Commissie m.e.r. is uitgebracht. In dit advies is door de Commissie m.e.r. over het onderzoek naar de Tunnelvariant het volgende gesteld:

2.2 Beoordeling tunnelroute

In het MER zijn verschillende routes onderzocht voor leidingen en kabels. De tunnelroute, zoals beschreven in het MER, is daarbij een alternatief dat afwijkt van de andere alternatieven. Het is een alternatief dat niet enkel gericht is op aansluiting van windpark Doordewind en TNW, maar ook toekomstige windparken kan aansluiten. Ook is het te gebruiken voor andere leidingen (zoals CO₂-transport). De tunnel heeft een lengte van 26 kilometer en wordt geboord zodat de Waddenzee minder schade heeft. De tunnel is op hoofdlijnen uitgewerkt. Er zijn nog veel onzekerheden qua techniek en realisatietermijn. De andere alternatieven zijn technieken die al veelvuldig zijn toegepast en waar de milieugevolgen en technische risico's beter kunnen worden ingeschat.

De tunnelroute heeft mogelijk milieuvordelen en/of meekoppelkansen ten opzichte van de andere routes. Dit komt niet duidelijk naar voren uit het MER en ook niet uit de tabel in de samenvatting met effectbeoordeling.

De Commissie adviseert in een aanvulling op het MER, voorafgaand aan de besluitvorming, aan te geven welke toekomstige milieuvordelen de tunnel heeft ten opzichte van de andere routes en dit mee te nemen in de effectbeoordeling.

De Commissie m.e.r. droeg aldus op om te beschouwen welke toekomstige milieuvordelen de Tunnelvariant kan hebben met het oog op de aansluiting van andere, toekomstige windparken.

Aan deze oproep is niet voldaan. Dat blijkt ook uit de reactie op het advies van de Commissie m.e.r., dat als volgt luidde:

2.3 Beoordeling tunnelroute

Wat is het advies van de Commissie?

De Commissie adviseert in een aanvulling op het MER, voorafgaand aan de besluitvorming, aan te geven welke toekomstige milieuvordelen de tunnel heeft ten opzichte van de andere routes en dit mee te nemen in de effectbeoordeling.

Hoe is er met het advies van de Commissie omgegaan?

In het IEA Deelrapport Toekomstvastheid zijn de toekomstige milieuvordelen meegewogen onder het criterium: kansen voor extra kabels en/of een leiding vanuit milieuperspectief. In het Programma is Milieu integraal onderdeel geweest van de afweging, zowel de voor- en nadelen.

In het gesprek met de Commissie is tevens toegelicht dat de Tunnel route in alle opzichten een forse ingreep behelst. De Tunnel route kenmerkt zich door een combinatie van verschillende, innovatieve technieken. Het geboorde tunnelsysteem (met 1 tunnelbuis van circa 5,5m in diameter per kabel of leiding) is ongeveer 30 kilometer lang. Voor de ontwikkeling van het tunnelsysteem is zowel een aanlandingspunt op land in de regio Eemshaven nodig als een intredepunt op de Noordzee. Het intredepunt op de Noordzee vraagt om een nieuw te bouwen kunstmatig en permanent eiland op de Ballonplaat dat permanente negatieve effecten heeft. Voor het permanente aanlandingspunt in de regio Eemshaven is met zoekgebieden gewerkt waar ook meerdere aandachtspunten in de uitvoerbaarheid voor zijn.

Het tunnelconcept bestaat uit meerdere tunnelbuizen waar per buis een kabelverbinding of waterstofleiding in ligt, in vervolgstudies worden ook de mogelijkheden voor CO₂ leidingen onderzocht. Dat betekent dat voor elke nieuwe verbinding een nieuwe tunnelbuis gebouwd moet worden. Dat resulteert in jarenlange werkzaamheden rondom het intrede- en uitredepunt en voor de bouw van de tunnelbuizen. Voor elke nieuwe verbinding en dus nieuwe tunnelbuis zullen er werkzaamheden gestart moeten worden.

De complexiteit van de Tunnel route heeft ook zijn weerslag op de planning en kosten. Volgens de huidige inschatting duurt de tunnel minstens 3,5 jaar langer dan de Schiermonnikoog Wantij route en is deze 2 miljard (prijspeil 2024) duurder.

Deze reactie voldoet niet aan het advies van de Commissie m.e.r. De reactie laat immers niet zien dat enige beschouwing heeft plaatsgevonden van de milieuvordelen ten opzichte van andere, toekomstige windparken. Er wordt enkel beschreven welke (extra) maatregelen voor de Tunnelvariant waarschijnlijk nodig zijn. Maar die extra maatregelen zeggen niets over de vraag of de variant ook aanzienlijk slechtere gevolgen voor het milieu heeft. Deze conclusie kan óók niet worden getrokken nu op geen enkele wijze duidelijk is dat (en hoe) hierbij rekening is gehouden met toekomstige windparken. Ook het in de laatste alinea genoemde argument van een langere aanlegduur en hogere kosten overtuigt niet, nu niet inzichtelijk is of dit wel zo nadelig is ook in relatie tot andere windparken.

Kort voor de zomer van 2025 is het concept van de Partiele Herziening van het Programma Noordzee ter inzage gelegd. Deze herziening voorziet in het aanwijzen van het windenergiegebied 6/7, meer ten noordwesten in de Noordzee. In het bijzonder deze toen al voorgenomen aanwijzing van het gebied 6/7 maakt het noodzakelijk dat de Tunnelvariant nader wordt beschouwd, juist ook in relatie tot dit gebied.

In dit kader keren wij ons ook tegen het feit dat een separaat onderzoekstraject loopt naar aanlandingsmogelijkheden van het windenergiegebied 6/7 (VAWOZ). Onderdeel van dat onderzoek dient te zijn de vraag welke milieuvoordelen kunnen worden behaald door de wijze van aanlanding van gebied 6/7 (al dan niet gedeeltelijk) te combineren met de aanlanding van Doordewind.

Wij pleiten aldus voor een integraal en overkoepelend onderzoek naar de mogelijkheden tot aanlanding van beide windenergiegebieden.

Dat een dergelijk integraal en overkoepelend onderzoek noodzakelijk is, wordt overigens ook in de concept-NRD min of meer erkend. Daarin staat immers (zie par. 1.3.3) dat de Tunnelvariant mogelijk nader wordt onderzocht voor het windenergiegebied 6/7. Nogmaals, het is in onze visie onjuist om per windenergiegebied (Doordewind en 6/7) separaat onderzoek te doen. In plaats daarvan dienen deze gebieden in het kader van onderzoek naar aanlandingsmogelijkheden (ook) in onderling verband te worden beschouwd. Alleen dan wordt op voldoende wijze onderzocht of gekozen wordt voor de variant(-en) die (in brede zin) de minst nadelige effecten heeft (hebben) voor het milieu.

Al het voorgaande voert ons tot de conclusie dat de scope van het in de concept-NRD voorgestelde onderzoek te beperkt is. Naast de varianten die in de concept-NRD zijn uitgewerkt, dient ook de Tunnelvariant alsnog nader te worden beschouwd.

Wij realiseren ons dat hiermee breder wordt ingestoken dan voortvloeit uit PAWOZ Eemshaven. Daar zijn evenwel, zoals hiervoor is uitgewerkt, goede redenen voor. Het niet nader onderzoeken van de Tunnelvariant doet geen recht aan de huidige situatie en aan de ongerepte situatie op Schiermonnikoog en miskent een integrale benadering van windenergiegebieden. Het miskent bovendien een eerder door de Commissie m.e.r. uitgebracht advies.

De rijksoverheid zou een stap in de goede richting zetten en recht doen aan het integrale milieubelang door zelf als initiatiefnemer voor de tunnel op te treden en hier vaart achter te zetten.

3. Hoofdstuk 3 Concept-NRD (ook in relatie tot Beoordelingskader)

Inhoud Hoofdstuk 3

In Hoofdstuk 3 van de concept-NRD wordt een beschrijving gegeven van het project. In dit hoofdstuk wordt een aantal voor onze gemeente zeer relevante onderwerpen uitgewerkt.

Allereerst wordt ingegaan op de kenmerken van het gebied, waaronder de kenmerken van het Waddengebied en Schiermonnikoog (par. 3.2.1). In par. 3.2.3 wordt uiteengezet wat deze kenmerken betekenen voor het uitwerken van het voorkeursalternatief. In par. 3.3.3 is te lezen dat voor de kruising van Schiermonnikoog twee varianten worden onderzocht, te weten een kruising met gestuurde boringen en een kruising waarbij kabels worden geïnstalleerd met behulp van een trencher die over het eiland rijdt.

In par. 3.3.3 wordt aangegeven dat bij de kruising met gestuurde boringen de volgende punten spelen: morfologische stabiliteit, maximale lengte van een boring en minimaliseren van impact op ecologie. Bij het aanleggen van de kabels over land met behulp van de trencher wordt het volgende opgemerkt:

De variant met de trencher is gebaseerd op ecologische kennis, inbreng van omgevingspartijen en veldbezoek. Streven is bij de aanleg zo min mogelijk schade aan de vegetatie en de ondergrond aan te brengen. Daar waar wel schade optreedt moet dit zo snel mogelijk kunnen herstellen. De slenken overspoelen regelmatig met springtij, waardoor in het gebied ook regelmatig met nieuw slib en ander materiaal wordt aangevoerd. Daarom is gekozen voor een route langs de vierde slenk. De afstand tot de morfologisch instabiele

eilandstaart de Balg groot genoeg, is er goede aansluiting op de kabels in de Waddenzee en de verwachting is dat hersteltijd van het systeem sneller is dan hoog op de kwelder. Onderzocht wordt of de duinen aan de noordkant kunnen worden gekruist door het gebruik van een kleine wash-over (doorgang), zodat de aantasting van de duinen beperkt blijft.

Figuur 3.9 tot slot geeft de onderzoekscorridor weer.

Over de inhoud van hoofdstuk 3, zoals hiervoor samengevat, hebben wij een aantal opmerkingen en aandachtspunten. Deze komen hierna aan de orde. Daarbij zal op meerdere plaatsen ook een opmerking worden gemaakt over het in Hoofdstuk 4 (en bijlage B) opgenomen Beoordelingskader. Dit omdat een aantal in Hoofdstuk 3 besproken onderwerpen nader onderzoek vergt, en zodoende (ook) een nadrukkelijke(-r) plek verdient in het Beoordelingskader.

Opmerkingen en aandachtspunten

Dynamiek van het Waddengebied

Terecht wordt in par. 3.2.1 benoemd dat het Waddengebied altijd in beweging is, waardoor bijvoorbeeld geulen kunnen verschuiven. Verderop in het hoofdstuk wordt in dit kader opgemerkt dat de kabels voldoende diep moeten worden begraven, om te voorkomen dat deze bloot komen te liggen. Om het risico van blootspoelen te verkleinen, is gekozen voor een ligging van de kabels meer westelijk ten opzichte van de Balg. Het lijkt alsof wordt aangenomen dat hiermee het effect van de beweging en het verschuiven van geulen voldoende is onderkend. Wij betwijfelen ten zeerste of de effecten van de dynamiek van bijvoorbeeld geulen voldoende in beeld is. Geulen in het Waddengebied en op de eilanden zijn zeer dynamisch. De 4^e slenk, waar nu verkennend onderzoek is gedaan, heeft zich de afgelopen 20 jaar steeds verder het eiland in gevreten, waardoor deze slenk nu bijna tot aan het Noordzeestrand komt. Deze morfologie moet zeer zorgvuldig onderzocht worden. Ook het al dan niet kruisen van slenken moet nadrukkelijk in het onderzoek worden betrokken. Zonder dit nadere onderzoek kan niet worden gezegd dat de risico's van blootspoelen van kabels (met alle gevolgen van dien) voldoende in beeld zijn.

De onderzoeksvragen die in bijlage B zijn opgenomen in relatie tot de dynamiek van de eilandkwelder schieten naar onze mening te kort. Het lijkt ons bovendien onvoldoende om enkel te kijken naar veranderingen 'in enkel de laatste jaren'.

Nader onderzoek naar de dynamiek van de geulen dient een nadrukkelijke plek te krijgen in het Beoordelingskader. Bij het milieuaspect 'Bodem en water op zee' wordt weliswaar gesproken over de dynamiek van kwelder en de Waddenzee, maar mede gelet op het feit dat dit niet terugkomt bij 'Bodem en water op land', heeft dit aspect in onze optiek onvoldoende aandacht gekregen.

Algemene opmerking Beoordelingskader

In het verlengde van het voorgaande past de volgende meer algemene opmerking over het Beoordelingskader. Het valt ons op dat in het Beoordelingskader (in par. 4.2.2 en bijlage B) niet duidelijk wordt of Schiermonnikoog wordt gezien als land of als zee (immers een kwelder). Deze onduidelijkheid werkt door in de milieu- en deelaspecten die worden onderzocht, in het bijzonder waar het gaat om het milieuaspect bodem en water. Door het ontbreken van een beschouwing over de verhouding land en zee (en vooral ook de dynamiek tussen land en zee) vragen wij ons af of de onderzoeken hier voldoende op zullen zijn toegespitst. Aanvulling en/of verduidelijking lijkt ons noodzakelijk.

Het Beoordelingskader laat nog veel onduidelijkheden, met name op het milieuaspect bodem en water en de verhouding land en zee (en vooral de dynamiek daarvan). Ook is niet duidelijk of Schiermonnikoog wordt gezien als land of zee.

Te mijden kwetsbare gebieden

Bij de te mijden kwetsbare gebieden worden (in par. 3.2.3) zeehondenligplaatsen en schelpenbanken als voorbeelden genoemd. Zeehondenligplaatsen en mosselbanken zijn vrij eenvoudig te vinden. Door

alleen deze voorbeelden te noemen, vragen wij ons af of de complexiteit van het gebied voldoende in beeld is, en dus ook of de onderzoeken daarop voldoende zullen worden ingericht.

Zeegras (dat slechts zeer spaarzaam voorkomt in dit gebied), ondergrondse schelpdierenbanken en ander onderwaterleven zijn zeldzaam, maar wel degelijk aanwezig. Ook gebieden waar dit in voorkomt zijn kwetsbaar en dienen te worden gemeden. Ook op de kwelder van Schiermonnikoog zal niet altijd direct duidelijk zijn wat er groeit en leeft.

Ook voor de te mijden kwetsbare gebieden geldt dat wij menen dat het Beoordelingskader te algemeen is en specifiek op de situatie dient te worden toegespitst.

Ritme van het wad

Het voorgaande heeft evenzeer te gelden voor het werken met het ritme van het wad. In dat kader wordt in par. 3.2.3 genoemd dat de werkzaamheden buiten kwetsbare periodes als het broedseizoen moeten plaatsvinden. Naast het broedseizoen (15 maart-15 juli) is sprake van het verlengde broedseizoen voor lepelaars (met name aan de zuidkant van de Oosterkwelder op Schiermonnikoog), het rui-seizoen (dat tot in oktober kan duren) en vervolgens het stormseizoen. Deze seizoenen volgen elkaar op.

Ook hier lijkt de benadering te eenvoudig en missen wij een zorgvuldige vertaling in het Beoordelingskader.

Doorwerking naar uitvoering

Het feit dat ogenschijnlijk te weinig inzicht bestaat in de hiervoor besproken typische kenmerken van het Waddengebied c.q. Schiermonnikoog maakt ook dat nog geen (min of meer definitieve) uitspraken kunnen worden gedaan over bijvoorbeeld het aantal noodzakelijke boringen, de afstand tussen de kabel(bundels) en doorlooptijden van de uitvoering. Het in par. 3.3 genoemde aantal boringen (6) en de in par. 3.4 genoemde periodes van een boring en aanleg met een wadtrencher (5 maanden resp. 1 maand) zijn dan ook voorbarig. Ook voor wat betreft de omvang van het onderzoeksridor (figuur 3-9) is een slag om de arm op zijn plaats. Diepte en breedte van de aanlegzone kunnen vooruitlopend op de onderzoeken nog niet worden bepaald.

Wat het aantal boringen betreft is ons overigens opgevallen dat elders in de concept-NRD wordt gesproken van 2 (i.p.v. 6) boringen. Deze onduidelijkheid roept de vraag op waar nu in de onderzoeken van zal worden uitgegaan (waarbij als gezegd in onze optiek geldt dat het definitieve aantal afhangt van de uitkomsten van nog te verrichten onderzoeken).

De concept NRD biedt op dit moment nog weinig inzicht in de scope van het onderzoek voor wat betreft de breedte van de aanlegzone, de duur van de aanleg en de hoeveelheid kabels op welke plek en diepte. Het valt op dat dit voor het vaste land en Noordzee al veel duidelijker is.

Vervoersbewegingen onvoldoende betrokken

De beschrijvingen in Hoofdstuk 3 en ook de inhoud van het Beoordelingskader in Hoofdstuk 4 lijken zich te concentreren op de effecten van de (te zijner tijd te verrichten) werkzaamheden voor het aanleggen van de kabels. Er wordt in onze ogen onvoldoende aandacht besteed aan de effecten van de vervoersbewegingen die nodig zijn om de in het kader van het MER noodzakelijke onderzoeken te verrichten en om te zijner tijd de aanlegwerkzaamheden uit te voeren. Onze zorgen hierover zijn versterkt door de 'Voertoets vooronderzoek Doordewind, geofysisch en geotechnisch onderzoek op Schiermonnikoog TenneT TSO' die recent door Arcadis is opgesteld. In deze voortoets wordt opgemerkt dat het transport van en naar de onderzoekslocaties niet is meegenomen in het onderzoek. Dit is voor ons onbegrijpelijk, nu zeker ook die transportbewegingen negatieve effecten hebben voor het landschap en andere kenmerken van Schiermonnikoog. Daarbij was er sprake van extra transportbewegingen voor het opladen van een accu voor een elektrische sondermachine. Een accu
 zoekadres . Nieuwestreek 5 . Schiermonnikoog . postadres . Postbus 20 . 9166 ZP . Schiermonnikoog telefoon
 (0519) 53 50 50 . e-mail .postbus20@schiermonnikoog.nl . www.schiermonnikoog.nl

die in de buurt van Natura2000-gebied duinen (gevoeliger voor stikstof) is opgeladen, naar verluid met een dieselaggregaat. Wij hebben dit laatste niet zelf geconstateerd, maar dit is mondeling plenair beaamd tijdens de informatieavond op Schiermonnikoog d.d. 8 april 2026.

Alle vervoersbewegingen, zowel bij het verrichten van de onderzoeken als het uitvoeren van de werkzaamheden, moeten in de onderzoeken worden betrokken. Al deze bewegingen kunnen immers in brede zin nadelige gevolgen voor het milieu hebben. Hieronder vallen bijvoorbeeld ook vervoersbewegingen in verband met aan- en afvoer van materieel, inrichten van een basiskamp voor werknemers, aan- en afvoer van werknemers, vervoer van haspels, vervoer op de veerdienst etc.

Zichtbare nadelige effecten

Dat vervoersbewegingen tot nadelige effecten en schade kunnen leiden (en dus in alle onderzoeken moeten worden betrokken) hebben wij ook afgelopen winter (februari en maart 2026) geconstateerd. In die periode is op Schiermonnikoog vooronderzoek gedaan naar het mogelijk kruisen van Schiermonnikoog met behulp van een wadtrencher. De onderstaande foto's laten de schade aan de route naar het onderzoeksplot zien. De foto links toont de situatie waar onderzoek plaatsvindt naar de druk en rijbeweging van voertuigen, de foto rechts toont de weg naar het onderzoeksplot toe.

Werken op een eiland

We willen ook aandacht vragen voor de bijzondere omstandigheden, naast natuur, rondom het werken op Schiermonnikoog. De capaciteit van de veerdienst is beperkt, de wegen en vooral strandovergangen zijn smal en niet berekend op zwaar vervoer. Bovendien is Schiermonnikoog een autoluw eiland. Dat betekent dat extra verkeersstromen invloed hebben op de kwaliteit van de woonomgeving. Het dorp, met smalle wegen en gemengd verkeer met voetgangers, fietsers en schoolgaande kinderen, moet in elk geval gemedend worden, maar ook de wegen naar het strand zijn smal en gevuld met gemengd verkeer, zonder aparte fietsstroken.

Tot slot is ook de capaciteit van hulpdiensten beperkt. Voor bovenstaande punten moet extra aandacht zijn.

Wadtrencher

Wat betreft het gebruik van een wadtrencher constateren wij dat in de concept-NRD de termen 'wadtrencher' en 'trencher' door elkaar worden gebruikt. Daarbij valt op dat op bladzijde 29 wordt opgemerkt dat een trencher een voertuig op rupsbanden met minimale druk op de ondergrond is, vergelijkbaar met de wadtrencher voor de Waddenzee. Door deze verschillende woordkeuze is ons niet duidelijk of uitsluitend wordt uitgegaan van het gebruik van een wadtrencher.

Wij benadrukken om die reden dat wij ons verzetten tegen het gebruik van een trencher, alsook tegen een open ontgraving. De variant van het aanleggen van een kabel over land is alleen uitvoerbaar als deze variant kan worden gerealiseerd door inzet van een wadtrencher.

Onderzoekscorridor en tracé kabel over land

Hiervoor kwam de in figuur 3-9 opgenomen onderzoekscorridor al een keer ter sprake. Aangegeven is toen dat zonder de nog te verrichten onderzoeken niet met zekerheid kan worden gesteld dat deze corridor afdoende is. In aanvulling hierop merken we nog op dat ook het in deze figuur opgenomen tracé voor de variant met de trencher nog niet kan vaststaan. In de concept-NRD wordt aangegeven dat dit tracé is gebaseerd op ecologische kennis, inbreng van omgevingspartijen en een veldbezoek. Het uiteindelijke tracé zal evenwel ook afhangen van de uitkomsten van de nog te verrichten onderzoeken.

Het tracé van de variant met de trencher dient op basis van de onderzoeksresultaten te worden bepaald.

Verwijderingsfase en effecten op lange termijn

Voor de kabels in de Noordzee wordt in de concept-NRD uitgegaan van het principe 'bury to forget'. Voor de overige onderdelen (Schiermonnikoog, Waddenzee, vaste land) is dit principe niet aan de orde. De verwijderingsfase wordt echter niet beschreven. Het is in onze ogen van belang om een indicatie te geven van het aantal decennia/jaren dat de kabels in de nu nog ongerepte natuur blijven liggen. Ook achten wij het noodzakelijk dat nu reeds een beschrijving wordt gegeven van wat er nodig is voor het verwijderen (en/of vervangen) van de kabels. Daarnaast dienen de effecten van de (zeer) lange termijn dat de kabels in zee en op land liggen te worden onderzocht.

Ook wordt ervan uitgegaan dat onderhoud niet of nauwelijks nodig zal zijn, maar in een dynamisch gebied als de Waddenzee en de dynamische eilandstaart is dat niet uit te sluiten. De effecten van onderhoud (opgraven, repareren en herbegraven) moeten beter omschreven worden.

Tot slot vragen wij aandacht voor een effect op de lange termijn dat ook niet omschreven staat, namelijk mogelijke sabotage van de kabels. Schiermonnikoog heeft nauwelijks hulpdiensten en is niet berekend op eventuele sabotage / terrorisme van kabels.

We missen aspecten rond de onderhouds- én verwijderingsfase en andere effecten op de lange termijn in de beschrijving van het project in Hoofdstuk 3, maar ook in het Beoordelingskader in Hoofdstuk 4.

Andere ontwikkelingen

In par. 3.5 worden andere ontwikkelingen genoemd. Deze ontwikkelingen zijn van belang in verband met het onderzoek naar cumulatie van effecten.

Wij missen in deze paragraaf een verwijzing naar 'Staat van de Waddenzee 2025'¹. Dit rapport wijst uit dat het niet goed gaat met de Waddenzee. Het rapport is een bouwsteen voor het Beleidskader Natuur Waddenzee dat zal worden opgesteld door de ministeries van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en (LNVN) en Infrastructuur en Waterstaat (IenW). Binnen dit Beleidskader moet er in de toekomst beter gekeken worden naar de cumulatie van activiteiten in het Waddengebied.

Vooruitkijkend naar het Beleidskader Natuur zou bij de cumulatie van effecten niet alleen gekeken moeten worden naar andere (toekomstige) plannen en/of projecten. Er moet ook beoordeling plaatsvinden van effecten van project Doordewind in samenhang met reeds bestaande activiteiten.

¹ Staat van de Waddenzee, Waddenacademie, juni 2025 in opdracht van ministeries van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en (LNVN) en Infrastructuur en Waterstaat (IenW).

bezoekadres . Nieuwestreek 5 . Schiermonnikoog . postadres . Postbus 20 . 9166 ZP . Schiermonnikoog telefoon (0519) 53 50 50 . e-mail .postbus20@schiermonnikoog.nl . www.schiermonnikoog.nl

Daarnaast ontbreekt in tabel 3-2 (Andere grote ontwikkelingen in het gebied Net op zee Doordewind, pagina 44) een aantal belangrijke ontwikkelingen. In ieder geval ontbreken de volgende projecten op de lijst: de (uitbreiding van de) gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog, het windenergieproject Ten Noorden van de Waddeneilanden, de aanleg van de wadkabel ten behoeve van de duurzame stroomvoorziening van Schiermonnikoog (en de andere eilanden) en het groot onderhoud (en verkeersveilig inrichten) van de Veerhaven Schiermonnikoog en het project Dijk- en duinversterking Schiermonnikoog.

Wat betreft het project Dijk- en duinversterking Schiermonnikoog wordt in de Reactienota gesuggereerd dat dit project geen doorgang zal vinden vanwege aangepaste dijknormering. Daarmee miskent u dat deze normering nog niet is aangepast; dat is nog slechts een voornemen. Op dit moment dient er in het kader van de concept-NRD dan ook van te worden uitgegaan dat het project Dijk- en duinversterking doorgang zal vinden.

4. Beoordelingskader (Hoofdstuk 4 en bijlage B)

Hiervoor in paragraaf 3 hebben we al (in relatie tot hoofdstuk 3 van de concept-NRD) de nodige opmerkingen gemaakt over het Beoordelingskader. In aanvulling hierop merken we nog het volgende op.

Referentiesituatie

In de inleiding van Hoofdstuk 4 (par. 4.1) wordt een beschrijving gegeven van de referentiesituatie. We missen in deze paragraaf de belangrijke ontwikkelingen als genoemd in par. 3.5, aangevuld met de in par. 3 van deze zienswijze benoemde ontwikkelingen die ten onrechte niet zijn vermeld in de concept-NRD.

In relatie tot de referentiesituatie merken we verder het volgende op. Hoewel wij ons realiseren dat dit niet zozeer in een NRD thuishoort, achten wij het van belang dat een 0-meting wordt uitgevoerd en vastgelegd van het gebied waarin de werkzaamheden zullen worden uitgevoerd.

Alleen dan kan immers (achteraf) worden vastgesteld welke schade aan het gebied is toegebracht en dient te worden hersteld. Die informatie is van wezenlijk belang om bijvoorbeeld ook te worden betrokken bij de (eventueel aanvullende) maatregelen in verband met herstel van de oorspronkelijke situatie.

Beoordelingskader

Wij zetten vraagtekens bij de volledigheid van het beoordelingskader zoals opgenomen in par. 4.2.2 en bijlage B. Wat we in de gehele onderzoeksopzet missen, is onderzoek naar tijdsduur en planning van de werkzaamheden.

Vanwege de bijzondere eigenschappen van het Waddengebied en Schiermonnikoog zijn de aspecten tijdsduur en planning van de werkzaamheden in het kader van de bescherming van het milieu van essentieel belang.

Wat betreft het Beoordelingskader uit bijlage B) hebben we over onderstaand onderdeel nog een aantal opmerkingen:

Verkeersbewegingen en luchtkwaliteit	Tijdens de aanleg van de kabels en het converterstation vinden er verkeersbewegingen plaats voor materiaal en personeel. Deze tijdelijke toename van verkeersbewegingen (vrachtverkeer en busjes) tijdens de aanlegfase kan overlast veroorzaken en eventuele effecten hebben op onder andere de verkeersveiligheid. Een verhoging van het aantal verkeersbewegingen leidt tevens tot een vermindering van de luchtkwaliteit door uitlaatgassen.	Kwalitatief	Kabels op land, converterstation	Tijdelijk
Recreatie en toerisme	Invloed op recreatieve functies in het gebied en hinder tijdens de aanlegfase en gebruiksfase (o.a. geluid en zicht).	Kwalitatief en kwantitatief	Kabels op land, converterstations	Beide

Voor wat betreft de verkeersbewegingen lijkt het onderzoek zich te beperken tot de gevolgen voor de verkeersveiligheid en luchtkwaliteit. Extra verkeersbewegingen hebben evenwel ook (mogelijk) gevolgen voor bijvoorbeeld de begaanbaarheid van het strand.

Voor ons eiland is het essentieel dat het strand te allen tijde begaanbaar blijft voor wandelaars, fietsers en strandrijders, en ook voor zeezoogdieren en vogels. Verder heeft het aantal verkeersbewegingen mogelijk gevolgen voor de drukte op de veerdiensten. Ook dit dient nader te worden beschouwd. Tot slot moeten bestaande wegen en strandovergangen in ogenschouw worden genomen om te bezien of deze bestand zijn tegen het vervoer van het benodigde materiaal.

Recreatie en toerisme van essentieel belang voor Schiermonnikoog

Voor wat betreft recreatie en toerisme lijkt het onderzoek zich te beperken tot mogelijke hinder door geluid en zicht. Recreatie en toerisme zijn voor Schiermonnikoog van het grootste belang. In dat kader dient aandacht te bestaan voor alle aspecten die Schiermonnikoog tot een unieke toeristische plek maken en die aldus toeristen naar het eiland trekken.

Tegen deze achtergrond dient te worden onderzocht welke gevolgen er kunnen optreden voor bijvoorbeeld de oosterkwelder; deze dient buiten het broedseizoen begaanbaar te blijven voor zowel mens als dier. Verder dient de duur van de activiteiten zo kort mogelijk te zijn en het liefst in een zo aaneengesloten mogelijke periode te worden uitgevoerd met zo min mogelijk zichtbaarheid. Voorts dient de verstoring zo minimaal mogelijk te zijn, zowel op de korte als op de lange termijn. Bij een aanlegmethode met een wadtrencher moet het gebied dus kunnen herstellen en activiteiten die hebben plaatsgevonden, moeten naderhand onzichtbaar zijn. Daarnaast mag wat ons betreft niet gereden worden over strandovergangen in het drukke zomerseizoen (bij benadering juli en augustus).

Afwegingskader

Afgezien van het in het Beoordelingskader gegeven overzicht van te onderzoeken milieu- en deelaspecten, is voor ons uiteindelijk vooral ook van belang hoe de resultaten van de diverse onderzoeken worden afgewogen. Hieraan wordt enige aandacht besteed bij de bespreking van de beoordelingsmethodiek in par. 4.2.1. Daarin wordt het systeem van scores benoemd. Dat systeem is op zichzelf duidelijk. Wat evenwel mist, is enig inzicht in de wijze waarop de verschillende scores worden afgewogen. Welke milieuaspecten wegen uiteindelijk het zwaarst? Inzicht hierin is wat ons betreft in het bijzonder van belang bij de keuze voor de kruising van Schiermonnikoog, via een HDD-boring of met een wadtrencher.

In dit kader benadrukken wij nogmaals dat het aanleggen van de kabels een zeer grote impact heeft op Schiermonnikoog. Temeer omdat Schiermonnikoog een van de laatste (misschien wel de laatste) ongerepte stukken natuur is in Nederland. Op de oostpunt van Schiermonnikoog is geen infrastructuur en er zijn nauwelijks menselijke activiteiten. Juist de rust, ruimte en stilte van onze gemeente trekt vele bezoekers. De lokale economie is afhankelijk van deze bezoekers en het economisch belang van rust en ruimte is op lokaal niveau dan ook overduidelijk. Het afwegingskader dient er wat ons betreft op te

zijn gericht dat dit ongerepte karakter van Schiermonnikoog als een van de zwaarste uitgangspunten heeft te gelden.

Er wordt gesteld dat een en ander aandacht krijgt in de te maken uitvoeringsafspraken. Het maken van deze afspraken is inderdaad wenselijk en noodzakelijk, maar voor ons onvoldoende.

In het kader van de concept-NRD verwachten wij dat reeds nu (op zijn minst tot op zekere hoogte) wordt aangegeven hoe de diverse milieuaspecten worden gewogen. Daarin dient dan tot uitdrukking te komen dat u inderdaad de natuurwaarden, rust, ruimte en stilte van ons eiland vooropstelt. Kosten mogen hierbij in onze optiek bij de afweging geen rol spelen.

5. Participatie

Hoofdstuk 5 van de concept-NRD gaat over participatie. Over de wijze waarop participatie tot nu toe vorm heeft gekregen, willen wij graag het volgende opmerken.

De kabel wordt aangelegd door het meest natuurlijke en ongerepte deel van Nederland. Het verbaast ons dan ook dat er tot nu toe slechts één startbijeenkomst is geweest voor natuur- en milieuorganisaties.

Voor een degelijke participatie is het noodzakelijk dat deze organisaties meer worden betrokken zodat zij stem kunnen geven aan het gebied. Het moet voor deze organisaties ook mogelijk zijn om, als het zover is, conceptteksten te zien van onderzoek en afwegingen.

Tijdens de informatieavond op Schiermonnikoog op 8 april 2026 is toegezegd dat buiten de officiële momenten waarop een reactie mogelijk is (bij het Ontwerpbesluit, Q4 2027) er plenaire informatieavonden en individuele inlooppunten komen op Schiermonnikoog. Het is belangrijk inwoners goed te informeren over de voortgang en gebruik te maken van kennis van het gebied. We zijn dan ook blij met deze toezegging en bevestiging die bij deze.

6. Tot slot

Tot zover voor dit moment onze reactie op de concept-NRD. Wij sluiten af met een uitdrukkelijke oproep aan de betrokken Ministeries en initiatiefnemer TenneT om alles op alles te zetten om de impact voor Schiermonnikoog en het Waddengebied te minimaliseren. Te beginnen als gezegd met nader onderzoek naar de Tunnelvariant. Wij dringen erop aan om de scope van het MER-onderzoek te verbreden en óók de Tunnelvariant hierin te betrekken.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en zijn graag bereid onze reactie in een persoonlijk overleg nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

burgemeester en wethouders van Schiermonnikoog,

[Redacted signature]

de burgemeester,

[Redacted signature]

[Redacted signature]

[Redacted signature]

H.A. Meendering

MOTIE vreemd aan de orde de dag

De raad van de gemeente Schiermonnikoog in de vergadering bijeen d.d. 21 april 2026

Onderwerp: Ondersteuning zienswijze college over kabeltracé Schiermonnikoog

Constaterende dat:

er plannen bestaan voor de aanleg van een kabel(tracé) dwars over Schiermonnikoog; het beoogde tracé onvoldoende de zorg voor het eiland en de natuur realiseert; Schiermonnikoog deel uitmaakt van beschermde natuurgebieden, waaronder Natura 2000 en het UNESCO Werelderfgoed Waddenzee;

overwegende dat:

bescherming van de unieke natuur- en landschapswaarden van Schiermonnikoog een zwaarwegend gemeentelijk belang is; grootschalige infrastructurele ingrepen op een kwetsbaar eiland terughoudend moeten worden beoordeeld omdat hiermee de toegankelijkheid van het gebied onder druk komt te staan ; een alternatief tracé via de Eems met gebruikmaking van een tunnelsysteem voor kabels minder impact heeft voor het gebied het college het voornemen heeft een zienswijze in te dienen waarin deze zorgen en bezwaren gemotiveerd zijn verwoord;

spreekt uit dat:

de raad de door het college opgestelde concept zienswijze inzake het kabeltracé onderschrijft en ondersteunt; de raad zich herkent in de daarin verwoorde zorgen over aantasting van natuur, landschap en veiligheid;

draagt het college op:

de zienswijze met onverminderde inzet uit te blijven dragen richting betrokken overheden en initiatiefnemers; deze motie onder de aandacht te brengen van de leden van de Tweede Kamer, de provinciale staten én de gedeputeerde staten van Fryslân en Groningen; zich te blijven inzetten voor het serieus onderzoeken van minder schadelijke alternatieven; de raad actief te informeren over het verdere verloop van de besluitvorming en de positionering van de gemeente.

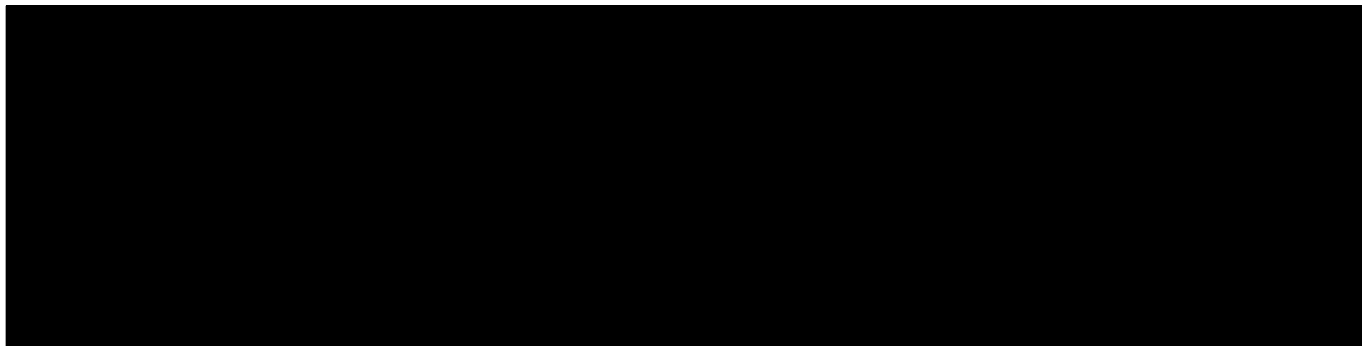
Ingediend en ondertekend door:

De fractie(s) van:

Ons Belang

Samen voor Schiermonnikoog

Schiermonnikoogs Belang

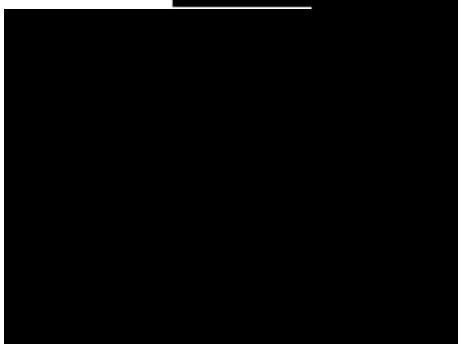
Deze motie is aangenomen/verworpen in de raadsvergadering van: 21 april 2026

Stemmen voor:

9

Stemmen tegen:

0

Verzonden: 4/23/2026 11:33:21 PM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer:

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer:

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Maatschappelijke organisatie

(Mede) namens:

Organisatie: Werkgroep Vrije Horizon Schiermonnikoog

Uw zienswijze/reactie:

De Werkgroep Vrije Horizon Schiermonnikoog maakt hierbij gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) voor het project Net op Zee Doordewind.

De werkgroep zet zich in voor het behoud van de unieke natuur, rust en openheid van Schiermonnikoog en de Waddenzee. Dit gebied maakt deel uit van het UNESCO Werelderfgoed en is tevens aangewezen als Natura 2000-gebied en Nationaal Park.

Hoewel de werkgroep het belang van de energietransitie onderkent, is zij van mening dat deze niet ten koste mag gaan van kwetsbare natuurgebieden en de kernkwaliteiten van het eiland. Zie bijlage.

108924135_11495883_Zienswijze_Werkgroep_Vrije_Horizon_Schiermonnikoog_versie_23_april_2026.pdf

Zienswijze – Werkgroep Vrije Horizon Schiermonnikoog

Betreft: Zienswijze op de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) – Net op Zee Doordewind

Indiener: Werkgroep Vrije Horizon Schiermonnikoog

1. Inleiding

De Werkgroep Vrije Horizon Schiermonnikoog maakt hierbij gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) voor het project Net op Zee Doordewind.

De werkgroep zet zich in voor het behoud van de unieke natuur, rust en openheid van Schiermonnikoog en de Waddenzee. Dit gebied maakt deel uit van het UNESCO Werelderfgoed en is tevens aangewezen als Natura 2000-gebied en Nationaal Park.

Hoewel de werkgroep het belang van de energietransitie onderkent, is zij van mening dat deze niet ten koste mag gaan van kwetsbare natuurgebieden en de kernkwaliteiten van het eiland.

2. Natuur en werelderfgoed moeten leidend zijn

De werkgroep is van mening dat in de voorliggende NRD de bescherming van natuur en werelderfgoed onvoldoende als uitgangspunt wordt genomen.

Uit de stukken blijkt dat:

- de Waddenzee en omliggende natuurgebieden worden beïnvloed door de aanleg van kabels en bijbehorende werkzaamheden;
- significante negatieve effecten niet op voorhand kunnen worden uitgesloten en pas in latere fasen nader worden onderzocht.

De werkgroep acht deze volgorde onjuist. In een gebied met de beschermingsstatus van Natura 2000 en UNESCO Werelderfgoed dient het voorzorgsbeginsel leidend te zijn. Dit betekent dat, voorafgaand aan de vaststelling van een tracékeuze:

- UNESCO zich dient uit te spreken over de Heritage Impact Assessment (HIA);
- overtuigend moet worden aangetoond dat geen significante schade optreedt.

De huidige aanpak lijkt uit te gaan van mitigatie achteraf, hetgeen juridisch en ecologisch onvoldoende waarborgen biedt.

Aanvullend merkt de werkgroep op dat:

- in de NRD terecht het belang van de Outstanding Universal Values (OUV) wordt benoemd en een HIA wordt aangekondigd;
- gezien het gewicht van dit instrument, de HIA vroegtijdig dient te worden opgesteld en voorgelegd aan UNESCO;
- het logisch en noodzakelijk is om de HIA niet slechts als onderdeel van de MER uit te voeren, maar voorafgaand en richtinggevend te laten zijn;
- de uitkomsten van de HIA bepalend moeten zijn voor de vraag óf en onder welke voorwaarden het project doorgang kan vinden.

3. Correctie feitelijke onjuistheden en onvolledigheden (PAWOZ-Eemshaven)

De werkgroep constateert dat de beschrijving van de voorgeschiedenis en aanleiding van PAWOZ-Eemshaven op essentiële punten onvolledig en daarmee feitelijk onjuist is. Dit raakt de transparantie en zorgvuldigheid van de besluitvorming.

a. Onvolledige weergave van de voorgeschiedenis

De tekst suggereert dat het onderzoek in 2019 is gestart, terwijl reeds vóór 2019 concrete planvorming plaatsvond.

Daarnaast ontbreekt dat in 2020 een voorkeurstracé is vastgesteld via Schiermonnikoog en de Waddenzee naar de Eemshaven. Dit is een essentieel onderdeel van de beleidsgeschiedenis en dient expliciet te worden vermeld.

b. Onjuiste duiding van de aanleiding voor hernieuwd onderzoek

De formulering dat “de regio heeft gewezen op het belang om breed te onderzoeken” is te beperkt.

Feitelijk was sprake van breed maatschappelijk en bestuurlijk verzet tegen het voorkeurstracé uit 2020, onder meer vanuit natuurorganisaties, landbouworganisaties (waaronder LTO Noord), decentrale overheden en bewoners.

Het hernieuwde onderzoek is daarmee mede ingegeven door de noodzaak om het eerder vastgestelde tracé te heroverwegen.

c. Ontbrekende vermelding loslaten voorkeurstracé

Niet vermeld wordt dat het voorkeurstracé later is losgelaten. Dit vormt een cruciale stap in het besluitvormingsproces en dient expliciet te worden opgenomen.

d. Onvolledige motivering start PAWOZ-Eemshaven

De verwijzing naar “verdubbelde ambities voor wind op zee” is onvoldoende.

De start van PAWOZ-Eemshaven vloeit mede voort uit:

- het loslaten van het voorkeurstracé;
- maatschappelijke en bestuurlijke weerstand;
- de noodzaak tot integrale afweging van alternatieven, inclusief cumulatieve effecten.

Verzoek tot tekstcorrectie

Gelet op het voorgaande wordt verzocht de betreffende passage te vervangen door de volgende, feitelijk juiste en volledige formulering:

“Het Rijk is reeds vóór 2019 gestart met de voorbereiding van de aansluiting van windenergiegebieden ten noorden van de Waddeneilanden op de Eemshaven (Net op Zee – Ten noorden van de Waddeneilanden / Doordewind). In 2020 is een voorkeurstracé vastgesteld via Schiermonnikoog en de Waddenzee. Tegen dit tracé is breed maatschappelijk en bestuurlijk verzet ontstaan. Mede naar aanleiding hiervan is het voorkeurstracé losgelaten en is besloten tot aanvullend en breder onderzoek naar alternatieve aanlandroutes. Dit heeft geleid tot de start van het Programma Aansluiting Wind op Zee – Eemshaven (PAWOZ-Eemshaven) in 2022, waarin meerdere alternatieven integraal worden onderzocht, inclusief milieueffecten, omgevingsaspecten en toekomstige uitbreidingsmogelijkheden.”

---

4. Juridische procedure is onvolledig

Het is bekend dat de stikstofdepositie op Schiermonnikoog hoger is dan wenselijk voor veel habitattypen en soorten in het Natura 2000-gebied. Juist daarom dient uiterst zorgvuldig en kritisch te worden gekeken naar alle activiteiten die (direct of indirect) leiden tot een toename van stikstofemissies en -depositie.

Hoewel er een Milieueffectrapport (MER) wordt opgesteld, is naar onze mening daarnaast een passende beoordeling noodzakelijk op grond van artikel 6 van de Habitatrichtlijn. Een MER richt zich immers op de milieueffecten in brede zin (zoals lucht, water, bodem, geluid en gezondheid), terwijl een passende beoordeling specifiek en juridisch bindend toetst of significante negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden kunnen worden uitgesloten.

Gelet op de kwetsbaarheid van het Waddengebied en het feit dat het tracé (deels) door het Natura 2000-gebied Waddenzee en door Nationaal Park Schiermonnikoog loopt, kan op voorhand niet worden uitgesloten dat er significante effecten optreden, onder andere door

stikstofdepositie, bodemberoering en verstoring tijdens aanleg en onderhoud. In dat geval schrijft de wet expliciet voor dat een passende beoordeling moet worden uitgevoerd.

Het ontbreken van een passende beoordeling betekent dat de besluitvorming op dit moment niet voldoet aan de vereisten van de Wet natuurbescherming en de onderliggende Europese regelgeving. Daarmee is de gevolgde procedure juridisch onvolledig en kwetsbaar voor bezwaar en beroep. Wij zijn dan ook van mening dat de procedure niet kan worden voortgezet zonder dat alsnog een deugdelijke passende beoordeling wordt opgesteld en betrokken bij de besluitvorming.

---

5. Toekomstige energie-infrastructuur

De werkgroep vraagt nadrukkelijk aandacht voor samenhang met toekomstige ontwikkelingen.

Het is wenselijk dat:

- een integrale visie op de energie-infrastructuur in Noord-Nederland wordt ontwikkeld;
- kabels en leidingen van verschillende windparken zoveel mogelijk worden gebundeld;
- schade aan natuurgebieden wordt geminimaliseerd door eenmalige ingrepen;
- precedentwerking voor verdere aantasting wordt voorkomen.

De werkgroep acht het noodzakelijk dat eerst een integrale infrastructuurvisie wordt vastgesteld, voordat verdere uitwerking en detaillering plaatsvindt.

---

6. Besluitvorming in fasen en risico op een ‘fuik’

De werkgroep maakt zich zorgen over de gefaseerde besluitvorming.

Hoewel deze formeel past binnen de procedures, bestaat het risico dat:

- vroege keuzes richtinggevend worden;
- alternatieven in latere fasen feitelijk afvallen;
- een besluitvormings“fuik” ontstaat.

De werkgroep verzoekt daarom om:

- een integrale beoordeling van het gehele project;
- de garantie dat in latere fasen daadwerkelijk volwaardige alternatieven openblijven.

---

7. Onvoldoende onderbouwing van alternatieven en tracékeuzes

De werkgroep constateert dat alternatieven en technieken onvoldoende transparant en controleerbaar zijn onderbouwd.

Zo zijn er bijvoorbeeld concrete vragen over recente wijzigingen in het tracé:

- Aanvankelijk was het voornemen om het eiland te kruisen ter hoogte van paal 16, waarbij sleuven zouden worden gegraven.
- Vanwege risico's is vervolgens gekozen voor gestuurde boringen onder het eiland.
- Inmiddels wordt opnieuw gesproken over (gedeeltelijk) graven en is het tracé circa 4 à 5 kilometer westwaarts verschoven (richting paal 11–12, zgn. Slenkroute).

De werkgroep benadrukt dat dergelijke fundamentele wijzigingen volledig transparant en controleerbaar moeten worden onderbouwd en navolgbaar dienen te worden gemotiveerd.

---

8. Onzekerheden rond ecologische effecten

Er bestaan aanzienlijke onzekerheden over ecologische effecten, waaronder:

- bodemleven in de Waddenzee;
- flora en fauna op het eiland;
- langetermijneffecten.

In het gebied vinden veel menselijke activiteiten plaats, zoals visserij, scheepvaart, baggerwerkzaamheden, recreatie, gas-, zout- en zandwinning, militaire oefeningen en de aanleg van infrastructuur voor de energietransitie. Deze activiteiten zijn soms onderdeel van het huidige gebruik en worden soms als losse activiteit vergund, terwijl dit in samenhang met elkaar leidt tot een opeenstapeling van effecten op de natuur. Dit heeft geleid tot een permanente verstoring van en druk op de natuur, waardoor onder andere zand en slib anders door de Waddenzee verplaatsen, zeegras- en kweldervegetaties niet goed herstellen en ontwikkelen en het voedselweb en leefgebied van veel diersoorten is verstoord.¹

Tracékeuze biedt slechts tijdelijk stabiliteit

Het geplande tracé loopt via het wantij van Schiermonnikoog naar de Groninger kust. Er zijn vele redenen om dit tracé niet te kiezen. Maar zelfs als die argumenten er niet zouden zijn dan zou het wantij nog steeds de verkeerde keuze zijn. Volgens de planmakers is het wantij een stabiele strook. Dat is echter zeer de vraag. De locatie van het wantij is per definitie afhankelijk van de lengte van het eiland. Die lengte varieert vanwege de dynamiek in dat gebied jaarlijks. Periodiek wijzigt die lengte ingrijpend. Elke verandering heeft invloed op de locatie van het wantij. Grote verandering hebben uiteraard meer invloed. Een dergelijke grote verandering is op komst. De voortekenen zijn overduidelijk. Als Schiermonnikoog daardoor bijv. 4 kilometer korter wordt, dan verandert ook de ligging van het wantij aanzienlijk. Eveneens enkele kilometers. Als de kabels in het huidige wantij gelegd worden, is er een groot risico dat die kabels na een dergelijke verandering van het wantij, opnieuw gelegd moeten worden. Om die reden is het niet verstandig om de kabels ter plaatse van het huidige wantij te leggen.

De werkgroep constateert dat er sprake is van wezenlijke en samenhangende onzekerheden ten aanzien van de ecologische effecten van de voorgenomen kabelaanlanding. Deze onzekerheden betreffen niet alleen afzonderlijke aspecten zoals bodemleven, flora en fauna en langetermijneffecten, maar ook de cumulatieve impact van reeds bestaande en toekomstige menselijke activiteiten in het gebied.

Daarnaast stelt de werkgroep vast dat de veronderstelde stabiliteit van het gekozen tracé, met name ter hoogte van het wantij, onvoldoende is onderbouwd en mogelijk onjuist wordt voorgesteld. Gezien de natuurlijke dynamiek van het gebied en de te verwachten morfologische veranderingen, bestaat er een reëel risico dat het tracé op termijn niet duurzaam blijkt en ingrijpende aanvullende werkzaamheden noodzakelijk zullen zijn, met extra ecologische verstoring tot gevolg.

De werkgroep acht het daarom onaanvaardbaar dat besluitvorming plaatsvindt op basis van onvolledige kennis en aannames over stabiliteit en effecten. Zij pleit voor toepassing van het voorzorgsbeginsel, waarbij eerst aantoonbaar meer zekerheid wordt verkregen over zowel de ecologische effecten als de morfologische ontwikkelingen in het gebied.

Voorts verzoekt de werkgroep om een concrete, toetsbare en wetenschappelijk onderbouwde uitwerking van toegepaste technieken zoals “wash-over”, inclusief de effecten op duinvorming, hydrologie en de bredere systeemdynamiek van het Waddengebied.

Tot slot concludeert de werkgroep dat, zolang deze onzekerheden en risico's niet overtuigend zijn weggenomen, het gekozen tracé niet als robuust en toekomstbestendig kan worden beschouwd en heroverweging van alternatieven noodzakelijk is.

---

9. Ruimtebeslag en corridorbenadering

¹ “Beleidskader Natuur Waddenzee, Advies over de ecologische onderbouwing”, 2026

De werkgroep verzoekt om duidelijke en concrete informatie over:

- gebruiksbeperkingen binnen corridors;
- effecten op natuur, visserij en recreatie;
- eventuele beperkingen op land;
- garanties ten aanzien van toegankelijkheid.

10. Cultuurhistorie en landschap (strandpalenstelsel)

Binnen de belemmerde strook op het eiland bevinden zich diverse strandpalen. Het stelsel van strandpalen vormt een essentieel onderdeel van het cultuurhistorisch erfgoed van Schiermonnikoog en is nauw verbonden met de landschappelijke identiteit van het eiland. (Zie: www.trouwewachters.nl , <https://www.paaleontologie.nl/> of <https://strandwachters.nl/>)

De werkgroep verzoekt om:

- het strandpalenstelsel expliciet te benoemen als cultuurhistorische waarde;
- dit aspect volwaardig op te nemen in de MER onder het onderdeel cultuurhistorie op land;
- te waarborgen dat dit stelsel bij de werkzaamheden volledig wordt ontzien.

De werkgroep verzoekt om het strandpalenstelsel expliciet te erkennen als cultuurhistorische waarde en volledig te beschermen binnen de MER.

11. Toegankelijkheid, recreatie en toerisme

De werkgroep maakt zich ernstige zorgen over de gevolgen op recreatie en toerisme. De aantrekkingskracht van het eiland is gebaseerd op:

- weidsheid, ongerepte natuur, rust en stilte.

Gedurende de aanlegfase zullen deze kernkwaliteiten onder druk staan of tijdelijk verdwijnen.

Dit kan leiden tot:

- een afname van bezoekers;
- economische schade voor het eiland;
- en mogelijk blijvende reputatieschade indien het landschap zichtbaar verandert of gebieden worden afgesloten.

De werkgroep verzoekt om:

- deze effecten expliciet en volwaardig te onderzoeken in de MER;
- ook langetermijneffecten op imago en economie mee te nemen.

De werkgroep maakt zich zorgen over de effecten op recreatie en toerisme.

12. Technische aspecten: diepte, druk en uitvoering

De werkgroep heeft vragen over de technische uitvoering:

- Op welke diepte worden de kabels op het eiland aangelegd?
- Heeft deze diepte invloed op de sterkte van elektromagnetische velden?
- Wat wordt concreet bedoeld met “minimale druk” van materieel zoals een wadtrencher?
- Welke daadwerkelijke druk (in kg/cm² of vergelijkbaar) wordt uitgeoefend op de bodem?
- Kan de beschermde Nauwe korfslak die op de kwelder voorkomt de ‘ minimale druk’ van de wadtrencher overleven?

De werkgroep acht het noodzakelijk dat dergelijke termen kwantitatief en controleerbaar worden onderbouwd.

13. Elektromagnetische velden en warmteontwikkeling

De werkgroep constateert dat:

- concrete berekeningen van magnetische veldsterkte ontbreken;

- kabelsystemen afzonderlijk worden geboord vanwege warmteontwikkeling.

Dit roept aanvullende vragen op:

- wat is de verwachte omvang van magnetische velden?
- wat is de invloed van aanlegdiepte hierop?
- wat is de impact van warmteontwikkeling op bodemleven en omgeving?

De werkgroep verzoekt om volledige transparantie over elektromagnetische velden en warmteontwikkeling, inclusief effecten op natuur en omgeving, met toepassing van het voorzorgsbeginsel.

---

14. Veiligheidsrisico's en vitale infrastructuur

Het project betreft vitale infrastructuur. In eerdere stukken wordt erkend dat:

- uitval of sabotage maatschappelijke gevolgen kan hebben;
- dat dit aspect onderdeel is van overheidsafwegingen.

De werkgroep verzoekt om een expliciete en concrete uitwerking van veiligheidsrisico's en de gevolgen voor het eiland.

---

15. Conclusie en verzoek

De Werkgroep Vrije Horizon Schiermonnikoog verzoekt het bevoegd gezag om:

1. **Natuur en werelderfgoed daadwerkelijk leidend te maken**, met strikte toepassing van het voorzorgsbeginsel.
2. **De Heritage Impact Assessment (HIA) vroegtijdig uit te voeren** en de uitkomsten bepalend te laten zijn voor verdere besluitvorming.
3. **De feitelijke onderbouwing van het project te corrigeren**, met name waar het de voorgeschiedenis en aanleiding van PAWOZ-Eemshaven betreft.
4. **Eerst een integrale visie op energie-infrastructuur te ontwikkelen**, voordat tracékeuzes verder worden uitgewerkt.
5. Te zorgen dat **alsnog een deugdelijke passende beoordeling** wordt opgesteld en die te betrekken bij de besluitvorming.
6. **Te waarborgen dat besluitvorming integraal plaatsvindt**, en niet leidt tot een feitelijke "fuik" waarin alternatieven verdwijnen.
7. **Alternatieve tracés en technieken transparant, volledig en controleerbaar te onderzoeken en onderbouwen.**
8. **Alle ecologische effecten, inclusief cumulatieve en langetermijneffecten, volledig in beeld te brengen vóór besluitvorming.** Er bestaan wezenlijke en niet weggenomen onzekerheden over de ecologische effecten, waaronder cumulatieve effecten, waardoor een zorgvuldig en volledig afgewogen besluitvorming thans niet mogelijk is.
9. **De veronderstelde stabiliteit van het tracé**, met name ter hoogte van het wantij, is onvoldoende onderbouwd en houdt geen rekening met de morfologische dynamiek van het gebied.
10. Niet is uitgesloten dat toekomstige veranderingen leiden **tot ongewenste aanpassing of heraanleg van het tracé**, met herhaalde en aanvullende ecologische verstoringen.
11. De werking, effectiviteit en ecologische gevolgen van technieken **zoals "wash-over"** zijn onvoldoende concreet, toetsbaar en wetenschappelijk onderbouwd.
12. Gelet op het voorgaande wordt verzocht **af te zien van vaststelling** dan wel vergunningverlening, het voorzorgsbeginsel toe te passen en eerst aanvullend, onafhankelijk en integraal onderzoek uit te voeren, inclusief een heroverweging van alternatieve tracés.
13. **Volledige transparantie te bieden over technische aspecten**, waaronder aanlegdiepte, elektromagnetische velden, warmteontwikkeling en bodembelasting.

14. **Effecten op recreatie, toerisme en economie expliciet en volwaardig te onderzoeken.**
  15. **Cultuurhistorische waarden, waaronder het strandpalenstelsel, expliciet te beschermen.**
  16. **Ruimtebeslag, corridorvorming en gebruiksbepalingen helder en juridisch bindend vast te leggen.**
  17. **Veiligheidsrisico's en gevolgen van vitale infrastructuur inzichtelijk te maken.**
-

15. Slot

De werkgroep benadrukt dat zij niet tegen de energietransitie is, maar pleit voor een zorgvuldige, transparante en natuur inclusieve uitvoering.

Schiermonnikoog en de Waddenzee behoren tot de meest waardevolle natuurgebieden van Nederland en Europa en verdienen maximale bescherming.

Verzonden: 4/26/2026 10:58:45 AM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Bedrijf

(Mede) namens:

Organisatie: Mts [REDACTED]

Uw zienswijze/reactie:

Geachte Minister,

Graag maak ik hierbij bezwaar tegen de aanleg van de stroomkabel van het Windpark Doordewind door mijn akkerbouwland in de Eemspolder.

Ten eerste zijn er kortere routes en dus een snellere aanleg.

Ten tweede is het verzilting onderzoek wat gedaan is een paar jaar geleden niet volledig en betrouwbaar uitgevoerd.

Er is alleen in de bovenste laag onderzoek verricht, maar zelfs niet op plekken waar de kabel dieper moet liggen zoals zwetsloten, kanalen, wegen en dus ook niet nu de minister zoveel mogelijk wil boren, op dieptes van 10-15 meter diepte??.

Daar moet dus meer onderzoek naar gedaan worden!.

Als er eenmaal zoute kwel omhoog komt is de polder in een keer waardeloos voor akkerland!!.

Hier wordt onvoldoende rekening mee gehouden.

Ten derde maak ik bezwaar tegen het ministerie dat er een toezegging is gedaan dat er niet eerder met de aanleg zal begonnen worden als het Windpark is aanbesteed, hier komt het ministerie nu dus op terug!!.

Het is een paar keer schriftelijk genotuleerd!.

M.vr.gr. [REDACTED].

Verzonden: 4/26/2026 11:42:23 AM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Particulier

(Mede) namens:

Organisatie:

Uw zienswijze/reactie:

Geacht heer, mevrouw,

hierbij ontvangt u mijn zienswijze op het concept NRD voor Net op Zee - Doordewind.

Ik ontvang graag een ontvangstbewijs.

met vriendelijke groet,

[REDACTED]

108937139_11499103_Zienswijze_NRD.docx

Aan: Bureau Energieprojecten
t.a.v. Inspraak Net op Zee- Doordewind C-NRD
Postbus 111
9200 AC Drachten

Betreft: Zienswijze op de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD)-
Net op Zee Doordewind

Schiermonnikoog, 29 april 2026,

Op 20 maart 2026 publiceerde het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau voor Net op Zee Doordewind. Tot en met 30 april kan hierop een reactie worden ingediend. Op 8 april 2026 is hierover een informatieve publieksbijeenkomst georganiseerd op Schiermonnikoog.

Mijn reactie bestaat uit enkele opmerkingen:

Het besluit van de demissionaire minister Hermans (juni 2025) is gebaseerd op de uitvoering van een **horizontaal gestuurde boring** (HGB) onder Schiermonnikoog. Op basis van deze techniek is destijds het planMER uitgevoerd. Met het oog op minimalisering van de impact op de omgeving.

Nu wordt een alternatieve techniek aangedragen: nl het graven van 2 sleuven door de kwelder van Schiermonnikoog in de omgeving van paal 11 (plaatselijk bekend).

Omdat deze variant niet is meegenomen in de beoordeling betekent dat het oorspronkelijke planMER niet representatief is voor de plannen, en opnieuw uitgevoerd moet worden.

Het besluit van de minister was gebaseerd op de uitvoering van een horizontaal gestuurde boring. Dat lijkt een techniek die gunstig is voor de effecten op de omgeving. Wanneer er in eerste instantie al sprake zou zijn geweest van graafwerkzaamheden en bijbehorende negatieve impact op de omgeving zou de besluitvorming wellicht anders zijn uitgevallen en de reactie van de

betrokken partijen (overheden, provincies, ed) steviger en negatiever.

Er is sprake van misleiding: het beeld van de werkzaamheden wordt gunstiger voorgesteld dan ze in werkelijkheid zijn.

Er wordt beweerd dat het onderzoek naar alternatieven voor het HGB aangedragen is door “de omgeving”. Bij nadere aanvraag tijdens de bijeenkomst wordt gemeld dat de gemeente Schiermonnikoog aangedrongen heeft om alternatieven te onderzoeken. Hiermee werden de andere tracés bedoeld.

De gemeente Schiermonnikoog ontkent dat zij heeft verzocht om te onderzoeken of het graven van sleuven een alternatief is voor HGB methode. Graag de (schriftelijke) bewijsstukken, die uw bewering dat het de gemeente Schiermonnikoog is die om dit alternatief heeft verzocht, aanleveren.

De Oude Westereemsroute (II) was het voorkeurstraject voor de aanlanding van de kabel(s) naar de Eemshaven. Er wordt gesteld dat de Duitse autoriteiten dit onbespreekbaar vinden.

De energietransitie is niet alleen een Nederlands probleem maar een Europees probleem. De ambities op dit gebied zijn landoverschrijdend.

Het lijkt mij dan ook onwaarschijnlijk dat de Oude Westereemsroute onbespreekbaar zou zijn en er geen overeenkomst/ compromis met Duitsland gesloten zou kunnen worden.

In uw motivering ontbreekt elk (schriftelijk) bewijs en onderbouwing van de Duitse weigering om mee te werken aan dit, voor het milieu en Waddengebied minst schadelijk tracé. Graag aanleveren.

En alsnog deze variant in beeld brengen.

Door de commissie m.e.r. is destijds opgedragen om de milieuvoordelen van de tunnelvariant te beschouwen voor de aanlanding van (toekomstige) leidingen en kabels.

De tunnelvariant heeft weliswaar zijn weerslag op de planning en kosten.

Volgens inschatting duurt de aanleg van de tunnel 3,5 jaar langer dan de Schiermonnikoog Wantij route en kost 2 miljard euro duurder.

Dit afgezet tegen de onherstelbare schade aan de omgeving van Schiermonnikoog (Nationaal Park) en het Wad (Wantij) is de factor tijd en financiering verwaarloosbaar.

We investeren voor de komende decennia. Dan weegt de factor geld (afschrijving) en tijd (3,5 jaar) niet op tegen de onherstelbare verwoesting van het gebied.

Conclusie: Afzien van de variant Schiermonnikoog Wantij route en investeren in betere alternatieven.

De locatie van de werkzaamheden op Schiermonnikoog staat nog niet vast. Het onderzoek naar de uiteindelijke locatie verplaatst zich steeds meer in westelijke richting. Paal 12.

Dit omdat de mogelijkheden van de HGB steeds ruimer worden: 1800 meter. Nu de mogelijkheid van graven in beeld komt is het vreemd dat men dit opnieuw nog meer westelijk wil uitvoeren: paal 11.

Dit betekent dat de lengte van het traject van de graafwerkzaamheden opnieuw langer wordt en dus de schadelijke effecten ook zullen toenemen. Mocht er besloten worden om de kabels in te graven dan moet dit gebeuren op de smals mogelijk locatie van het eiland, dus meer oostelijk.

Onderzoek naar de locatie waar bij ingraven van de kabel de schade aan de omgeving het kleinst is. Dus meer oostelijk waar het eiland smaller is.

Het onlangs uitgevoerde bodemonderzoek van ARCADIS heeft flinke sporen achtergelaten in het terrein. Dit ondanks het feit dat het bij het onderzoek om "licht" materieel en lichte voertuigen ging en het een uitzonderlinge droge periode was.

De inschatting is dat wanneer een trencher deze werkzaamheden zal uitvoeren de schade onherstelbaar zal zijn.

Het tracé voor de kabel loopt door gebied dat aangewezen is als Natura 2000-gebied, Nationaal Park Schiermonnikoog en maakt deel uit van het UNESCO werelderfgoed. De ingreep zal ingrijpend zijn en de negatieve effecten kunnen niet op voorhand uitgesloten worden. Zeker niet in een dynamisch gebied als het oostelijke Wad en Wantij.

Bij de uitvoering van dit project dienen de natuurbelangen en de status van werelderfgoed leidend te zijn.

Daarom is het van belang dat UNESCO een uitspraak doet over de Heritage Impact Assessment (HIA), welke vroegtijdig dient te worden opgesteld.

Deze HIA is niet slechts een onderdeel van de MER, maar moet richtinggevend zijn.

Er is nog steeds grote onduidelijkheid over de exacte locatie van de aanlanding op Schiermonnikoog, de methode van doorkruising van Schiermonnikoog en de verbinding met het tracé door het Wad. Het aangeleverde kaartmateriaal is hier onduidelijk over. Vragen zoals:

- Kabels in de Noordzee liggen 200 meter uit elkaar. Op het eiland zelf komen ze veel dichterbij elkaar te liggen. Hoe wordt deze versmalling uitgevoerd? Op zee of op het eiland?
- Locaties, uitvoering en grootte van de werkterreinen?
- Technische aspecten, zoals de diepte van de kabels, “de minimale druk” van de trencher?
- Duur van de werkzaamheden?

Deze aspecten dienen op een volwaardige manier onderzocht en onderbouwd te worden en juridisch bindend vastgelegd

- Toegankelijkheid van het strand en het terrein tijdens de werkzaamheden?
- Wat zijn de gevolgen voor het toeristisch product? Ook op langere termijn?

Al deze zaken moeten op een volwaardige manier in beeld worden gebracht.

Kabels en leidingen krijgen tegenwoordig veel aandacht in het geopolitieke spectrum. De beveiliging hiervan is daarom een belangrijk aspect.

Hoe wordt dit aspect (beveiliging) meegenomen in het project? Uitwerkingen.

Wat zijn de consequenties voor het eiland en zijn toegankelijkheid?

Wat zijn de consequenties voor het Waddengebied?

Er wordt beweerd dat deze kabeltechniek en het materiaal een levensduur van 40 jaar heeft. De techniek en materiaal zijn echter vrij nieuw. Er is dus weinig ervaring met het materiaal.

Het is noodzakelijk om het scenario in beeld te brengen van eventuele onderhoud- en herstelwerkzaamheden bij calamiteiten.

Bij meerder gelegenheden wordt beweerd dat dit een eenmalige situatie is: Er komen in de toekomst geen andere kabels door of onder Schiermonnikoog. Voor toekomstige aanlandingen vanuit andere windenergieparken zal een ander traject worden gekozen.

Dit moet juridisch met de regio worden vastgelegd.

De trajectkeuze loopt via het Wantij naar de Groninger kust. Reden hiervoor is dat de planmakers vinden dat het Wantij een stabiel gebied is.

Dit wordt door experts betwijfeld: De afsluiting van de Lauwerzee heeft (nog steeds) grote morfologisch gevolgen voor het gebied. De geulenstructuur is

veranderd en het morfologisch Wantij heeft zich oostwaarts verplaatst. Een dynamische ontwikkeling die nog steeds gaande is.

In de beantwoording van de reacties geeft u aan dat ondanks de keuze voor een aanlegdiepte waarop blootspoeling niet verwacht wordt, dit toch kan optreden.

Er is dus sprake van een grote onzekerheid, met het risico dat kabels na een verandering van het Wantij, opnieuw gelegd moeten worden. Een onaanvaardbaar gegeven. Dit risico is onvoldoende belicht.

Er moet in beeld worden gebracht wat de gevolgen zijn van een blootspoeling van de kabels en de te nemen vervolgacties.

Dit aspect dient op een wetenschappelijke basis te worden benaderd en onderbouwd. Wanneer dit onderzoek aantoont dat het beoogde gebied voor het tracé niet stabiel en toekomstbestendig is, is heroverweging van de alternatieven noodzakelijk.

Het aanleggen van de kabel in dit gebied van het Wad zal onherstelbare schade veroorzaken. Tot op heden (planMER) heeft u onvoldoende de mogelijke schade aan de natuur in beeld gebracht.

In de vervolgfase van de procedure moeten de effecten op de natuur in detail worden uitgewerkt. De resultaten van deze onderzoeken moeten door onafhankelijke instanties/personen beoordeeld worden.

Ook moeten deze effecten aan de bewoners van het gebied gepresenteerd en besproken worden.

Deze resultaten moeten ook tijdig ter beoordeling aan UNESCO worden aangeboden.

Communicatie is erg belangrijk. Dit project brengt veel teweeg bij de bewoners van het gebied. Zeker op Schiermonnikoog is de belangstelling groot en is men kritisch over de gang van zaken zoals hij tot nu toe is gelopen.

Zeker de rol die de voormalige minister Hermans hierin heeft vervuld is te verwijtbaar: Een totaal gebrek aan empathie met de Schiermonnikogers.

Voor de komende periode verwachten de inwoners van Schiermonnikoog dat ze betrokken blijven bij de voortgang van het proces en tijdig van de ontwikkelingen hiervan op de hoogte worden gehouden!

Verzonden: 4/27/2026 8:32:16 AM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer:

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Particulier

(Mede) namens:

Organisatie:

Uw zienswijze/reactie:

In een tijd van vele geopolitieke spanningen, waarbij energievoorzieningen een van de kwetsbare onderdelen is van de Nederlandse (en de EU als geheel) samenleving, wil ik jullie erop wijzen dat de aanleg van deze kabel een veiligheidsrisico is/zou kunnen zijn, waar jullie geen rekening mee houden.

Naïef?

Stel: verplaats jezelf in een kwaadwillende regering, zoals Poetin. En je hebt een lange vooruitziende blik en de tijd en het geduld (denk aan de pieperaanslag in Libanon/Syrië door de Israëlische dienst). En kijk naar de nieuwsberichten van de Russische interesse op de Noordzee voor de internetkabels. (<https://pointer.kro-ncrv.nl/russische-spionageschepen-hoe-kwetsbaar-zijn-onze-datakabels-en-gasleidingen-in-de-noordzee>)

Zou het niet ontzettend handig zijn om bij de bouw/aanleg en graafwerkzaamheden aan land een explosief (met bijvoorbeeld de hulp van een drone) toe te voegen, zodat je deze op een later gewenst moment als kwaadwillende tot ontploffing te brengen.

Excuses voor mijn sarcasme, en met een beetje geluk twee vliegen in 1 klap als de dijk daarbij ook beschadigd raakt. Kijk maar naar het vernielen van de Kachovkadam in Dnjepr Oekraïne, wat niet alleen een ramp was voor mensen, maar ook de dieren, natuur en milieu (een ecologische ramp). En met gevolgen voor de kerncentrale in Zaporizjzja.

Het zou fijn zijn als er door AIVD, Militaire inlichtingendienst (geen flauw idee wie en welke instanties er zijn) ook meegekeken wordt naar de veiligheidsrisico's en toezicht van het project op de aanleg. Dit is naar mijn idee een geheel blinde vlek in het gehele project en daarom mijn reactie, ik wil bewustwording.

Houden jullie in de gaten welke personen er werken en worden ze gescreend? Hoe is het toezicht geregeld? Wat kan een drone doen tijdens de aanleg? Weten jullie hoeveel politieauto's er 's nachts in het Noorden rijden?

-<https://nl.wikipedia.org/wiki/Kachovkadam>

-https://nl.wikipedia.org/wiki/Kerncentrale_Zaporizja

-<https://nos.nl/collectie/13970/artikel/2537529-doden-en-duizenden-gewonden-door-exploderende-hezbollah-piepers-in-libanon-en-syrie>

1 Peilbuizen

Hoe zit het met de (nul)metingen omtrent de verzilting. Waar, wanneer en de cijfers?

Hoe is er gemeten op de akkers grenzend aan de Klutenplas

Denk serieus na over een noordelijke route langs de Klutenplas (als boren en graven op Schiermonnikoog, de Waddenzee en ten zuiden van de Kluteplas niet uit maakt dan kan het ook Noordelijk)

De klant wil samen met een van de omliggende akkerbouwers weten waar, wanneer en in welke periode de peilbuizen zijn gezet waarmee de verzilting is gemeten. Zij maakt zich zorgen om het gebied rondom de [Klutenplas](#). Dat is al brak water en de 3 akkerbouwers die aan dit gebied grenzen lopen meer risico op verzilting van de grond dan andere boeren uit het traject zoals beschreven in Figuur 3-15 Onderzoekscorridor en kabeltracés op land van de gelijkstroomverbinding (blauw) in de [Inspraakbundel concept-NRD - Net op zee Doordewind](#). Als de meting niet recent is gedaan in deze buurt, dan kloppen de metingen niet. Nu is het droger en daarom pompt het waterschap meer water in de plas. Dus wel meer kans op verzilting.

2 Historie Klutenplas

De historie moet iets scherper. In de jaren 80 was een klein deel van de Klutenplas een zandberging voor de algehele dijkverhoging. Later in de jaren '90 heeft er een ruil plaatsgevonden tussen een akkerbouwer en de Provincie/waterschap. Klutenplas is een stukje groter geworden. Provincie verkoopt voor 1 euro het aan Groninger Landschap. Zoek dit beter uit, want deze historie (tijdlijn) geeft inzicht. De natuurwaarde is voor al 's nachts van waarde als vogels daar kunnen slapen zonder dat er een vos bij kan komen. Het is een vogelhuisje met een waterbakje die regelmatig gevuld wordt als het leeg op een terras in een hele grote tuin.

3 Bestuursnorm

Behandelbaar gelijke gevallen gelijk en ongelijke gevallen ongelijk

Door de Klutenplas hebben de aangrenzende akkerbouwers te maken met een situatie die hun onderscheid van de akkerbouwers die geen brakwater plas hebben grenzen aan hun landbouwgrond. Er wordt meer risico genomen met eerder kan op verzilting, zorgvuldigheid is een aandachtspunt.

4 Reageermomenten in de procedure

Nogmaals, akkerbouwers hebben het druk in de zaai en oogstmaanden. In de maand april een reactietermijn plannen is zeer ongelukkig. Overleg met LTO Noord had dit kunnen voorkomen. Iedereen met een beetje besef van landbouwactiviteiten weet wel wanneer akkerbouwers hete druk hebben en wanneer minder druk. Minder druk zijn de maanden januari, februari. Als de akkerbouwers aangemerkt kunnen worden als een stakeholdersgroep en direct belanghebbende dan zou dit meegenomen moeten worden in de projectplanning met betrekking tot de reactiemomenten (zienswijzes, bezwaar indienen etc)

Verzonden: 4/27/2026 1:57:09 PM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer:

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Buurt en/of bewonersorganisatie

(Mede) namens: Vereniging Dorpsbelangen Oudeschip en Stichting Dorpsbelangen Spijk

Organisatie: Vereniging Dorpsbelangen Oudeschip en Stichting Dorpsbelangen Spijk

Uw zienswijze/reactie:

L.S.,

Bijgaand treft u de zienswijze aan die ik namens de Vereniging Dorpsbelangen Oudeschip en de Stichting Dorpsbelangen Spijk indien (zie geüploade machtigingen).

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]

108940516_11500098_Zienswijze_Concept-onderzoeksplan_Project_Net_op_Zee_Doordewind_Dorpsbelangen_Oudeschip_&_Spijk_24-04-2026.pdf

Machtigingsformulier

Hierbij geef ik (betrokkene),

Naam: [REDACTED] Stichting Dorpsbelangen Spijk

Kvk-nummer: [REDACTED]

Adres: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Toestemming aan:

Naam: [REDACTED] BBE-Oostpolder

Adres: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

hierna gemachtigde, om namens mij een zienswijze in te dienen betreffende het project:
Concept-onderzoeksplan Project Net op Zee Doordewind

Plaats: [REDACTED]

Datum: 24-04-2026

Handtekening betrokkene:

[REDACTED]

Machtigingsformulier

Hierbij geef ik (betrokkene),

Naam: [REDACTED] Vereniging Dorpsbelangen Oudeschip

Kvk-nummer: [REDACTED]

Adres: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Toestemming aan:

Naam: [REDACTED] BBE-Oostpolder

Adres: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

hierna gemachtigde, om namens mij een zienswijze in te dienen betreffende het project:

Concept-onderzoeksplan Project Net op Zee Doordewind

Plaats: [REDACTED]

Datum: 24-04-2026

Handtekening betrokkene:

[REDACTED]

Zienswijze Concept-onderzoeksplan Project Net op Zee Doordewind

Dorpsbelangen Oudeschip en Spijk, als belangenbehartigers van de dorpen Oudeschip, Spijk en omgeving (waaronder Koningsoord, Nooitgedacht, Polen, Tweehuizen, Vierhuizen en Dekkershuizen), dienen hierbij een zienswijze in op het voorliggende concept-onderzoeksplan.

In aanvulling op onze eerder ingediende zienswijze op het PAWOZ Eemshaven Ontwerpprogramma d.d. 29 maart 2025, reageren wij hierbij op het huidige plan.

1. Algemeen kader

De minister heeft besloten de elektriciteit van Doordewind (DDW 1 en 2) via de Schiermonnikoog Wantijroute aan land te brengen. Toekomstige, nog niet aangewezen windparken zouden mogelijk via alternatieve routes (tunnelvariant of via het Eems-Dollardverdragsgebied) worden aangesloten.

Alle onderzochte routes voor DDW (Oude Westereems, Schiermonnikoog Wantij en Tunnel) komen aan de westzijde van de Eemshaven aan land en doorkruisen de zuidzijde van de Oostpolder, waaronder de zogeheten Groenblauwe zone.

2. Hoofdbezwaar: gebruik van de Groenblauwe zone

Wij hebben principiële en zwaarwegende bezwaren tegen het gebruik van de Groenblauwe zone voor de aanleg van kabels en leidingen.

De Groenblauwe zone is expliciet bedoeld als buffer van circa 150 meter tussen industriële activiteiten en de woonomgeving. Het benutten van deze zone voor infrastructuur ondermijnt deze functie en leidt tot een verdere verslechtering van de leefbaarheid.

Daarnaast spelen de volgende aspecten een belangrijke rol:

- **Gezondheid en beleving:** Bewoners ervaren reeds gezondheidsklachten die zij relateren aan bestaande industriële ontwikkelingen, zoals windturbines en hoogspanningslijnen. Verdere belasting versterkt deze zorgen.
- **Cumulatie van effecten:** In dit gebied is sprake van een opeenstapeling van bestaande en toekomstige ingrepen, wat de druk op de leefomgeving aanzienlijk vergroot.
- **Onvoldoende onderbouwing:** De verwijzing naar de Europese aanbeveling 1999/519/EG achten wij onvoldoende actueel en niet overtuigend, mede omdat concrete en recente wetenschappelijke onderbouwing ontbreekt.
- **Trillingen en bodemeffecten:** Mogelijke effecten van kabelaanleg, zoals trillingen en bodembeweging, zijn naar ons oordeel onvoldoende onderzocht en onderbouwd.

3. Alternatieven onvoldoende benut

Wij herhalen ons dringende verzoek om de kabels niet in de Groenblauwe zone te positioneren, maar dichterbij de Eemshaven aan te leggen, bijvoorbeeld langs de binnenbermsloot nabij de Kwelderweg.

De door u aangevoerde argumenten omtrent ruimtegebrek en risicozones van windturbines achten wij onvoldoende overtuigend.

In dit kader verzoeken wij nadrukkelijk om het alternatief van de ‘Binnenbermsloot’ bijvoorbeeld door middel van gestuurde boringen (HDD) serieus te onderzoeken en toe te passen. Deze techniek maakt het mogelijk kabels op grotere diepte aan te leggen, waardoor risico’s en ruimtelijke beperkingen aanzienlijk worden verminderd.

Dit geldt temeer nu binnen het project sprake is van de zogenoemde ‘Dijkzonevariant’ (zie o.a. pagina 39 van het concept-onderzoeksplan), die als kansrijk wordt beschouwd. Deze variant lijkt met name voordelen te bieden voor overheden en andere stakeholders, maar houdt geen rekening met de belangen van bewoners.

Wij verzoeken u daarom expliciet om ook alternatieven te onderzoeken die de belasting van de woonomgeving daadwerkelijk beperken.

4. Voorwaarden bij aanleg in Groenblauwe zone

Indien plaatsing in de Groenblauwe zone desondanks onvermijdelijk wordt geacht, stellen wij de volgende voorwaarden:

- Beperk de aanleg strikt tot de zes kabels van DDW 1 en 2 en sluit toekomstige uitbreiding via deze zone uit.
- Positioneer de kabels aan de uiterste noordzijde van de Groenblauwe zone (richting Eemshaven), en niet langs de Dijkweg.
- Pas gestuurde boringen (HDD) toe, zodat de kabels op een diepte van circa 10–15 meter worden aangelegd en de impact op de leefomgeving wordt geminimaliseerd.

5. Overige aandachtspunten

Geluid

Beperk geluidsoverlast tijdens de aanleg door effectieve mitigerende maatregelen. Wij gaan ervan uit dat het principe van **fossielvrije bouw**, zoals toegezegd door gedeputeerde Roemers, binnen de ontwikkeling van de Oostpolder, ook hier wordt toegepast.

Heiwerkzaamheden

Voer heiwerkzaamheden uitsluitend uit met schroef- of boorpalen in plaats van traditionele heipalen, om overlast en trillingen te beperken.

Verkeer

Voorkom sluijverkeer op lokale wegen. Beperk bouwverkeer tot de daarvoor geschikte hoofdwegen (N46 en N33) en handhaaf hier actief op.

Lichthinder

Beperk lichthinder door terughoudend en zorgvuldig gebruik van verlichting, met aandacht voor zowel bewoners als natuur.

6. Commissie MER

Wij waarderen het dat de ingediende zienswijzen worden betrokken bij de advisering door de Commissie voor de milieueffectrapportage en verzoeken u de inbreng van bewoners nadrukkelijk mee te laten wegen in de verdere besluitvorming.

Verzonden: 4/27/2026 5:53:47 PM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Bedrijf

(Mede) namens:

Organisatie: [REDACTED]

Uw zienswijze/reactie:

zie bijlage

108941801_11500452_zienswijze [REDACTED]_D01.pdf

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt NOZ Doordewind

Kloosterburen, 27 april 2026

Betreft: zienswijze concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau

Geachte minister,

Middels deze brief dient maatschap [REDACTED] haar zienswijze in op de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau

1. Aanlegmethode

U heeft gekozen om het kabeltracé langs de slaperdijk te realiseren middels een gestuurde boring (HDD). Daarbij is echter onvoldoende onderzocht dat de toepassing van standaard HDD gepaard gaat met risico's voor verzilting en verstoring van grondwatersystemen. Deze risico's hangen samen met de onzekerheid over een duurzame en volledige afdichting van de boorgang, waardoor op termijn ongewenste hydraulische verbindingen kunnen ontstaan tussen zoete en zoute grondwaterlagen. Een volledige en blijvende afdichting van het boorgat kan op de lange termijn niet worden gegarandeerd.

Daartegenover bestaan alternatieve aanlegmethoden die tot op heden onvoldoende zijn onderzocht, in het bijzonder Shallow-HDD (S-HDD) en inploegen. Vanuit hydrogeologisch oogpunt kunnen deze methoden de voorkeur verdienen, omdat zij minder ingrijpen in diepere grondwaterlagen. Hoewel het beleid van TenneT inzet op sleufloze technieken (<https://www.tennet.eu/nl/ons-hoogspanningsnet/duurzame-kabelaanleg-minder-graven-minder-uitstoot-meer-snelheid>), wordt door TenneT in de huidige beleidslijn onvoldoende onderscheid gemaakt tussen de verschillende aanlegmethoden en daaraan verbonden verschillende risico's. Dit onderscheid dient voor dit gebied alsnog expliciet en onderbouwd in kaart te worden gebracht.

Daarnaast hebben klimaatverandering en zeespiegelstijging invloed op grondwatersystemen in deze zeedelta, waardoor huidige risico-inschattingen in de toekomst kunnen toenemen. Dit benadrukt het belang om bij de keuze van aanlegmethoden nadrukkelijk te sturen op het voorkomen van hydraulische verbindingen en het waarborgen van de duurzame bescherming van zoet grondwater. Deze langetermijneffecten (ook op een tijdshorizon van 50-100 jaar) zijn tot op heden onvoldoende betrokken in de afweging, terwijl zij juist in deze agrarische regio van essentieel belang zijn.

2. Reactie op concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau

Na bestudering van de reactienota valt op dat op meerdere inhoudelijke vragen geen direct antwoord wordt gegeven, maar wordt verwezen naar toekomstige processen, terwijl een concreet antwoord wel mogelijk is.

Hieronder drie specifieke punten uit mijn zienswijze (uw reactienummer 202505171) die wij naar voren willen brengen.

A. Omgekeerde bewijslast

U geeft aan dat TenneT gebonden is aan landelijke afspraken met betrekking tot schadevergoeding, en verwijst impliciet naar het Platform Leg- en ligrechten. Deze onderbouwing is onvoldoende. TenneT is zelf deelnemer aan dit platform en heeft daarmee invloed op de totstandkoming van afspraken. Bovendien zijn binnen dit platform geen onderwerpen als controversieel aangeduid, waardoor er geen belemmering ligt om in dit tracé maatwerkafspraken te maken. Het beroep op dit platform is in deze context dan ook niet overtuigend. Verzocht wordt alsnog een inhoudelijk en concreet antwoord te geven.

B. Elektromagnetische velden en bodemleven

U stelt dat er geen signalen zijn dat elektromagnetische velden effect hebben op bodemleven. Dit standpunt is onvoldoende onderbouwd, aangezien het hier een kabel betreft die niet eerder op deze wijze is toegepast. Het extrapoleren van bestaande kennis is daarom niet zonder meer gerechtvaardigd. Daarnaast bestaan er wel degelijk studies die wijzen op mogelijke effecten van elektromagnetische velden op flora en fauna. Gelet hierop kan niet worden volgehouden dat nader onderzoek niet noodzakelijk is.

Zie twee bronnen (daarmee geeft dit geen volledig overzicht):

<https://www.lescrauwaet.com/wat-doet-elektromagnetische-straling-met-planten-2/>

https://ec.europa.eu/health/scientific_committees/opinions_layman/en/electromagnetic-fields/index.htm#9

C. Peilbuizen en looptijd onderzoek

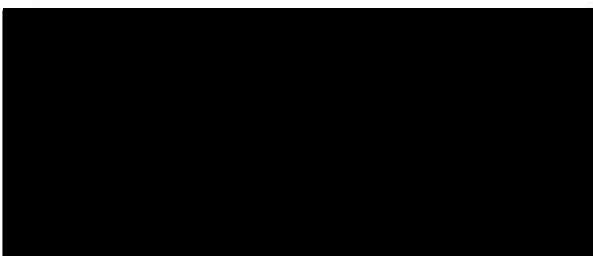
U geeft aan dat peilbuizen minimaal één jaar voorafgaand aan de uitvoering worden geplaatst. Een meetperiode van één jaar is echter onvoldoende om betrouwbare uitspraken te doen over grondwatersystemen. Voor een representatief beeld is een meerjarige meetreeks noodzakelijk (minimaal drie jaar), mede gezien natuurlijke variaties en seizoensinvloeden.

3. Integrale overname zienswijze LTO

De zienswijze van LTO maakt integraal onderdeel uit van deze zienswijze. Deze is reeds bij het ministerie bekend en kan desgewenst opnieuw worden verstrekt.

Met vriendelijke groet,

Maatschap

Verzonden: 4/28/2026 11:49:53 AM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Bedrijf

(Mede) namens:

Organisatie: [REDACTED]

Uw zienswijze/reactie:

Geachte,

Hierbij als attachment meegezonden, onze zienswijze ten aanzien van Net op Zee Doordewind.

Met vriendelijke groet, [REDACTED]

[REDACTED]

108949272_11501737_Zienswijze_Net_op_Zee270426a.docx

**Zienswijze – Project Net op Zee Doordewind
Maatschap [REDACTED]**

Winsum, 28 april 2026.

Geachte heer/mevrouw,

Namens de maatschap [REDACTED] dienen wij hierbij onze zienswijze in met betrekking tot het Project Net op Zee Doordewind.

Onze maatschap exploiteert Skal-gecertificeerde biologische landbouwgronden, waarvan een deel is gelegen in de Noordpolder en de Linthorst Homanpolder, ten noorden van Den Anel. Deze gronden zijn van essentieel belang voor onze bedrijfsvoering en worden beheerd volgens strikte biologische richtlijnen.

Wij maken bezwaar tegen het voorgestelde voorkeurstracé. Dit tracé is voor ons niet acceptabel om de volgende redenen:

- Het doorsnijden van onze percelen leidt tot structurele schade aan de bedrijfsvoering en bemoeilijkt het agrarisch gebruik.
- De bestaande drainage-infrastructuur wordt aangetast, wat negatieve gevolgen heeft voor de waterhuishouding van de gronden.
- Het grootste bezwaar betreft het aanzienlijke risico op verzilting vanuit de zoute ondergrond. Dit vormt een directe bedreiging voor de bodemkwaliteit en daarmee voor de biologische landbouw, die afhankelijk is van een gezonde en niet-verzilde bodem.

Wij constateren dat het alternatieve tracé, zoals voorgesteld door het Waterschap Noorderzijlvest, gedeeltelijk tegemoetkomt aan onze bezwaren ten aanzien van het voorkeurstracé. Wij verzoeken daarom nadrukkelijk om dit alternatief serieus te onderzoeken en mee te wegen in de besluitvorming.

Daarnaast achten wij het noodzakelijk dat nader onderzoek wordt uitgevoerd naar uitvoeringsmethoden op locaties waar onvoldoende ruimte beschikbaar is voor een gronddepot naast de te graven sleuf. Hierbij dient expliciet gekeken te worden naar oplossingen waarbij de ondergrond niet wordt beroerd, teneinde verzilting te voorkomen. Dit speelt naar verwachting onder andere in de omgeving van de Klutenplas van het Groninger Landschap. Bij de aanleg van deze plas is destijds afgesproken dat er geen belasting in de exploitatie naar de omliggende gronden mag plaatsvinden. Wij verzoeken om onderzoek naar een passende oplossing die deze afspraken respecteert.

Als tweede alternatief verzoeken wij te onderzoeken of het mogelijk is om de kabel aan te leggen op de kwelder, ten noorden van de zeedijk. Aangezien het noord-zuid deel van het tracé vergunbaar wordt geacht, ligt het in de rede dat dit ook geldt voor het west-oost deel. Dit alternatief biedt bovendien voordelen in de vorm van een eenvoudiger en snellere aanleg, wat tevens kostenbesparend kan werken. Door de hoog-laagwater werking zal in korte tijd het tracé niet meer zichtbaar zijn.

Wij verzoeken u onze bezwaren en suggesties zorgvuldig mee te nemen in de verdere planvorming en besluitvorming.

Hoogachtend Namens

Maatschap

Verzonden: 4/28/2026 7:18:36 PM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Particulier

(Mede) namens:

Organisatie:

Uw zienswijze/reactie:

Heel slecht plan.

Onherstelbare schade aan grootste natuurgebied van Europa, grootste intergetijdegebied ter wereld, werelderfgoed.

Project kost volgens berekening ingenieur 15000 miljard euro,

Afschrijving 20 jaar. Waanzin dus!!!

Geld kan veel beter gebruikt worden voor duurzame energie op land en andere zaken.

Energie vanaf zee is onrendabel en duur, kwetsbaar en zeer milieu onvriendelijk met grote gevolgen.

Stop met afbraak planeet!

Verzonden: 4/28/2026 10:28:33 PM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Bedrijf

(Mede) namens: [REDACTED]

Organisatie: [REDACTED] Landbouw C.V.

Uw zienswijze/reactie:

Onze reactie vindt u in de bijlage hieronder.

108956079_11503892_Zienswijze_TENNET_2026_pdf.pdf

UITHUIZERMEEDEN, 28 april 2026
Betreft: Zienswijze op het Concept - NRD

Ingediend door:

[REDACTED]

Agrariërs en inwoners van het Noordelijk kustgebied regio Eemhaven, gemeente Hogeland.

U heeft het plan om twee windparken op de Noordzee middels stroomkabels aan te sluiten op de Eemshaven. In eerste instantie ging het om 1 windpark namelijk Ten Noorden van de Waddeneilanden. Daar is nu Doordewind (DDW) bijgekomen.

In dit proces hebben wij meerdere keren zienswijzes ingediend, hebben wij werksessies en informatie bijeenkomsten bijgewoond. Telkens wordt hier weinig of niets mee gedaan. Tijdens de werksessie in Roodeschol kon je op een kaart je opmerkingen plaatsen. Je kon bijvoorbeeld de plekken aangeven die minder geschikt waren als intredpunt of voor de mofputlocaties (plekken waar tijdens de aanleg geboorde kabeldelen aan elkaar vast worden gemaakt).

Tijdens de volgende werksessie in Usquert bleek de kaart waarop wij onze opmerkingen hadden geplaatst, te zijn verdwenen. U heeft toen toegezegd om hierover telefonisch contact op te nemen maar dit is tot op heden niet gebeurd. Hierdoor schaadt u in ernstige mate ons vertrouwen in de overheid.

Om Doordewind (DDW) aan te sluiten heeft u in het voorkeurstracé aangegeven dat er twee kabels door de Waddenzee naar Kloosterburen worden gelegd en dat die vervolgens vanaf Kloosterburen tot de Eemshaven door onvervangbare vruchtbare landbouwgrond moeten worden gelegd. Deze voorkeursroute is volgens u sneller en korter dan de Westereemsroute II en de Tunnelroute X.

Dit is een heel verkeerd uitgangspunt.

En om het nog onbevattelijker te maken, gebeurt dit alles om industrie in de Eemshaven, waaronder vooral grote buitenlandse datacentra (!) te voorzien van groene stroom.

Terecht zegt energiewetenschapper [REDACTED] uit Utrecht 'dat het voorkeurstraject gebaseerd is op een korte termijn visie'.

De gedachte 'we hebben nu twee windparken en die moeten worden aangesloten dus dan maar de snelste route', houdt in dat je niet verder kijkt

dan je neus lang is. Want 'in 2040 - 2050 moeten er veel meer kabels vanaf de Noordzee worden aangelegd en dus moeten er nog veel grotere corridors worden aangelegd', aldus [REDACTED]

Onze vraag is dan ook : waarom kiest u ervoor om door uiterst waardevolle landbouwgrond te gaan?

De aanleg van ondergrondse hoogspanningskabels door het noordelijk kustgebied vinden wij absoluut onaanvaardbaar.

En niet alleen vanwege de landbouwgronden. Er zijn meer redenen:

1) Gezondheidsrisico's.

Uit onderzoek blijkt dat leukemie mogelijk vaker optreedt bij volwassenen en kinderen die dichtbij hoogspanningskabels wonen. Dit schrijft de de Gezondheidsraad. Ter verduidelijking:

[REDACTED] schreef namens de Gezondheidsraad in een brief aan de verantwoordelijke ministers en de staatssecretaris (29 juni 2022) dat 'op grond van het geanalyseerde epidemiologische onderzoek de commissie tot de conclusie is gekomen dat zowel bij kinderen als volwassenen het risico op leukemie is geassocieerd met blootstelling aan magnetische velden, zowel in de woon- als in de werkomgeving. In de werkomgeving bestaat er tevens het risico op enkele andere typen kanker. Dat is eveneens het geval voor het risico op Amyotrofe Laterale Sclerose (ALS) en de ziekte van Alzheimer.'

Daarom moet voorkomen worden dat volwassenen en kinderen langdurig worden blootgesteld aan magneetvelden. Dit wordt ook gesteld in het nieuwe overheidsbeleid dat sinds 1 oktober 2023 van kracht is.

Bovendien is het magneetveld van ondergrondse kabels op 1 à 2 meter diepte, direct boven de kabel veel sterker dan bij bovengrondse hoogspanningskabels. De sterkte wisselt omdat het afhankelijk is van de hoeveelheid stroom die er doorheen gaat. Ook is het afhankelijk van hoe de kabels worden gelegd. Waarom wordt dit niet uitgelegd in het NRD? Als agrariër zijn wij bepaalde jaargetijden dagen achtereen op hetzelfde perceel werkzaam. Hoe stelt u zich dat voor als daar een hoogspanningskabel in de bodem ligt?

Volgens de GGD is een veilige afstand tot een ondergrondse hoogspanningskabel minimaal 5 tot 15 meter aan beide kanten. Als u de kabel door landbouwgrond gaat leggen, dan betekent dit dat wij deze afstanden moeten hanteren en wij de grond daar niet meer kunnen bewerken. U berooft ons op die manier van inkomen.

In het NRD schrijft u dat de kabels langs de oude zeedijk in de Lauwerpolder en de Eemspolder worden gelegd. Er is gekozen voor de noordkant, langs de

perceelranden. Wij wonen echter tegen de dijk aan en dus te dichtbij uw plannen. Bovendien ligt er een drinkpoel die beschermd is en bovendien is de noordkant de uitloop van kippen. Ook zijn kippen zeer gevoelig voor spanning. U beweert dat de kabels niet verder noordelijk kunnen liggen, omdat hier deels al windturbines staan en het toekomstige windpark Eemshaven- West wordt ontwikkeld. Het is onzin dat je geen kabels kunt leggen in de buurt van windmolens. De hoogspanningskabels moeten dan ook langs de zeedijk worden gelegd vinden wij.

2) Vruchtbare landbouwgrond wordt vernietigd en dat is onverantwoord.

Vanwege de recente geopolitieke ontwikkelingen en de onrust in de wereld, is het noodzakelijk dat Nederland zelfvoorzienend blijft op het gebied van voedsel. Hoogspanningskabels verstoren de vruchtbare kleigronden. De capillaire werking wordt tenietgedaan, de drainages beschadigd, de bodem wordt zout en er groeit geen voedsel meer. Dat is een zeer onwenselijke situatie.

Dat u kabels, waar elk 380.000 Volt doorheen gaat, in landbouwgrond wilt leggen omdat dit sneller en goedkoper te realiseren is dan de Westereemsroute II of de Tunnelroute X, vinden wij dan ook onacceptabel. Onze visie wordt bekrachtigd door landschapsarchitect en rijksadviseur [REDACTED] en landbouweconoom [REDACTED] die begin februari 2025 in Nieuwe Oogst opriepen tot bescherming van de beste landbouwgrond in Nederland. [REDACTED] noemde het onbegrijpelijk dat vruchtbare landbouwgebieden worden opgeofferd voor datacenters voor buitenlandse partijen. 'Dat is niet in het belang van Nederland. Dat is het weggeven van de kip met het gouden ei.'

3) Hitte

In het NRD wordt geen woord gerept over de enorme hitte die hoogspanningskabels afgeven. U behoort de inwoners en betrokkenen hierover te informeren. U weet dat de kabels moeten worden gekoeld in de grond. U weet ook dat daardoor de bodem wordt verwarmd. Stel dat u beweert dat 2 graden Celsius verhoging van de temperatuur in de bodem acceptabel is. Dan beweert u dat op basis van modellen, want praktijkvoorbeelden ontbreken. Wij vragen u met klem om hiernaar nader onderzoek te doen. Want temperatuurverschillen zullen ongelijke groei van gewassen veroorzaken, alsook ongelijke rijpheid, waardoor het telen en oogsten van voedsel onmogelijk worden.

Tenslotte:

Een doorn in het oog is dat de PAWOZ gelden, de gebiedscompensatie, al is uitgegeven nog voordat de plannen definitief zijn. Bovendien gaan deze grote

sommen geld naar de dorpen en niet naar diegenen die er het meeste hinder van hebben. Want u biedt een schandalige lage vergoeding van 3 euro per meter aan de grondeigenaren, ongeacht de breedte van het kabelbed.

Verzonden: 4/29/2026 10:07:41 AM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: Daalsesingel

Huisnummer: 1

Postcode: 3511 SV

Woonplaats: Utrecht

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Bedrijf

(Mede) namens:

Organisatie: Energie Beheer Nederland (EBN)

Uw zienswijze/reactie:

Zie bijlage

108958011_11504511_Zienswijze_EBN_Net_op_zee_-_Doordewind_SIGNED.pdf

Bureau Energieprojecten
Inspreekpunt Net op zee - Doordewind C-NRD
Postbus 111, 9200 AC Drachten

Onderwerp

Zienswijze EBN t.b.v. concept Notitie Reikwijdte (cNRD) | Net op zee - Doordewind

Datum

22 april 2026

Geachte lezer,

Energie Beheer Nederland B.V. (hierna: EBN) heeft met belangstelling kennisgenomen van het concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (cNRD) voor het project *Net op zee - Doordewind*. Op de Noordzee is EBN actief als publieke partner in de opsporing en winning van aardgas en speelt zij een sleutelrol in de verkenning en de transitie naar nieuwe ondergrond- en energiefuncties, zoals CO₂-opslag en waterstofopslag. EBN zet haar systeemkennis in voor een integrale en efficiënte benadering van energie-infrastructuur op de Noordzee, met aandacht voor o.a. de samenhang tussen de energietransitie, de natuurtransitie en het ruimtegebruik op zee. Dit doet EBN conform de afspraken uit het Programma Noordzee 2022-2027, het Noordzeeakkoord, het Sectorakkoord Gaswinning in de Energietransitie en de kamerbrief 'Ruimtelijke samenhang windparken en mijnbouwactiviteiten op zee' van mei 2023 van de Minister voor Klimaat en Energie.

EBN signaleert dat mijnbouwactiviteiten en -potentie onvoldoende zijn meegenomen in het cNRD voor het plan-MER voor *Net op zee - Doordewind*. Hierdoor worden de inpassingsmogelijkheden, de cumulatieve effecten en langetermijneffecten met andere gebruikers mogelijk verkeerd ingeschat. Daarom verzoekt EBN het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en TenneT de onderstaande drie punten expliciet mee te nemen in de vervolgstappen van de NRD en het plan-MER:

- 1. Mijnbouw(activiteiten) als gebruiksfunctie.**
- 2. Bestaande mijnbouwinfrastructuur.**
- 3. Potentiële mijnbouw activiteiten en infrastructuur voor olie- en gaswinning, CO₂-opslag en waterstofopslag.**

1. Mijnbouw(activiteiten) als gebruiksfunctie.

EBN constateert dat mijnbouw in het cNRD en in het plan-MER slechts incidenteel wordt benoemd, niet structureel wordt meegenomen en niet worden ingetekend op de figuren, terwijl mijnbouwactiviteiten wél impact op de *Net op zee - Doordewind* plannen zullen hebben en omgekeerd.

Mijnbouwactiviteiten en -infrastructuur zijn niet opgenomen in de lijst van gebruiksfuncties op zee op pagina's 7 en 49 van het cNRD, terwijl deze gebruiksfunctie wel expliciet vermeld staat voor locaties op land. EBN vindt deze keuze opmerkelijk, mede gezien het feit dat de relevante mijnbouw- en pijpleidingenoperators expliciet waren genoemd in het Voornemen Participatieplan. EBN verzoekt het Ministerie van EZK en TenneT om mijnbouwactiviteiten weer expliciet mee te nemen in de vervolgstappen van de NRD en het plan-MER. Dit is van belang voor een juiste weergave van de ruimtelijke context van het Doordewind project en om ervoor te zorgen dat de inpassing en de cumulatieve effecten van het Net op zee-project

met de juiste aannames kunnen worden geanalyseerd. EBN geeft nadere toelichting op dit verzoek in de onderstaande punten.

2. Bestaande mijnbouwinfrastructuur.

Borging veiligheid- en ruimtebehoefte voor mijnbouwplatforms G14a en G17d

De geplande ontwikkeling van *Net op zee - Doordewind* bevindt zich nabij twee operationele mijnbouwplatforms van Eni Energy Netherlands B.V. (hierna Eni): G14a en G17b (zie Figuur 1). Beide platforms zullen gedurende de installatie van de elektriciteitskabels en transformatoren door TenneT in bedrijf blijven.

In het windenergiegebied Doordewind heeft de operator van het gasveld G14AB recent een winningsplanverlenging verkregen, waarmee de productieperiode van het veld en het bijbehorende platform G14a zijn verlengd tot 2034. Op basis van huidige inzichten zullen geen nieuwe mijnbouwinstallaties worden geïnstalleerd, maar de mogelijkheid bestaat dat nieuwe boringen worden geïnitieerd vanuit de bestaande mijnbouwinstallatie. Mijnbouwinstallatie G17d verwerkt het aardgas afkomstig van G14a en zal operationeel blijven totdat de productieperiode van G14a is afgelopen.

Tijdens de productieperiode is het voor beide platforms essentieel dat operator Eni voldoende ruimte heeft voor het gebruik van helikopters, werkschepen en boorplatforms ten behoeve van onderhouds- en boorwerkzaamheden. Na beëindiging van de productie zal binnen een periode van circa vijf jaar de ontmanteling van de operationele boorputten en de mijnbouwinstallaties G14a en G17d plaatsvinden waarbij een mobiel boorplatform, werkschepen en bijkomend helikopterverkeer weer nodig is. Deze ontmanteling is een verplichting conform Artikel 44 van de Mijnbouwwet en vereist ook afstemming met TenneT en de toekomstige operator van de windkavels, zowel qua ontwerp als operationeel.

Deze operaties dienen ten aller tijden veilig te worden uitgevoerd. Gezien de afstand tussen de TenneT-transformatoren, de kabels van TenneT en de betreffende platforms en boorgaten, verwacht EBN dat beide partijen hun activiteiten zodanig moeten afstemmen dat wederzijdse hinder en/of beïnvloeding wordt voorkomen.

Borging veiligheid- en ruimtebehoefte NGT-pijpleiding

Het voorziene *Net op zee - Doordewind* tracé kruist met de NGT-pijpleiding in onder andere mijnbouwvergunningblokken G14 en N07. In het cNRD wordt dit zeer beperkt beschreven (alleen op pagina 26). De pijpleiding is bovendien niet ingetekend op de verschillende figuren 3-5 en A-2. Hierdoor is onduidelijk of voldaan wordt aan veiligheids- en ruimte-eisen van de pijpleidingoperator.

Borging veiligheid- en ruimtebehoefte voor verlaten boorgaten

Verlaten boorgaten worden niet vermeld in het cNRD, waardoor onduidelijk is of deze zijn geïntegreerd binnen de scope van het plan-MER. Ook is de resolutie van de figuren in beide documenten onvoldoende om te verifiëren of deze boorgaten zijn meegenomen bij de tracébevestiging voor de kabels en de plaatsing van de transformatoren, alsook bij het waarborgen van de nazorgplicht voor mijnbouwoperators.

Wanneer mijnbouwactiviteiten zijn afgelopen (inclusief ontmanteling), hebben mijnbouwoperators conform Artikel 33 lid 1 van de Mijnbouwwet de plicht om (onder andere) eventuele schade aan verlaten boorputten in de toekomst te mitigeren, de zogenoemde nazorgplicht. Mobile boorplatforms, vereist voor dit soort operaties, hebben doorgaans relatief veel ruimte nodig voor een veilige operatie. De exacte afstand tussen verlaten boorgaten en wind op zee activiteiten met een

bodemberoerende karakter staat nog ter discussie. Het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat heeft momenteel het volgende voorschrift opgesteld voor verschillende kavels voor wind op zee [1]. Dit voorschrift is aan verandering onderhevig:

Er mogen in beginsel geen bodemberoerende activiteiten worden verricht in een straal van 150 meter rond een afgesloten boorgat in verband met de borging van de technische integriteit van de boorgatafsluiting. De verruiming naar 150 meter (ten opzichte van 100 meter in het ontwerp-kavelbesluit) is gedaan uit voorzorg, zodat bij het eventueel falen van een afsluiting, wat zelden voorkomt, voldoende ruimte beschikbaar is voor noodzakelijke herstelwerkzaamheden.

Op basis van de bovenstaande drie punten verzoekt EBN het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat en voor *Net op zee - Doordewind* om:

- In de figuren 3-5 en A-2 van het cNRD de mijnbouwinstallaties van Eni (G14a en G17d) en de NGT-trunkline weer te geven.
- De ruimtevraag met betrekking tot de bereikbaarheid en beschikbaarheid van de mijnbouwinfrastructuur G14a, G17d, de NGT-pijpleiding en verlaten putten expliciet mee te nemen TenneT in het vervolgproces van het NRD en het plan-MER. Op deze manier kunnen mijnbouwoperators hun activiteiten op het gebied van opsporing, winning, onderhoud, ontmanteling en nazorg veilig en zonder belemmeringen voortzetten. Maatwerkafspraken tussen de mijnbouwoperators en het Ministerie van EZK/TenneT kunnen bijdragen aan een efficiënter ruimtegebruik, zoals bijvoorbeeld de logistieke inpassing tussen het G14a platform en de TenneT Doordewind platforms tijdens de installatie en de operationele fase van het windpark Doordewind. Dit sluit aan bij de afspraken zoals vastgelegd in artikel 5.12 van het Noordzeeakkoord [2].
- De voorziene mijnbouwactiviteiten en -potentie in de vervolgstappen van het plan-MER expliciet op te nemen, zodat de cumulatieve effecten op de natuur zo volledig mogelijk en integraal kunnen worden berekend.
- Tijdig overleg te voeren met zowel de eigenaar van platforms G14a en G17d als de trunkline-operator NGT gezien de geplande kruisingen met pijpleidingen in de nabijheid van G17d plaatsvinden en de mogelijke impact van de installatie van de kabels en TenneT platforms op de functionering van platform G14a.

3. Potentiële mijnbouw activiteiten en infrastructuur voor olie- en gaswinning, CO₂-opslag en waterstofopslag.

Naast het expliciet benoemen van huidige mijnbouwactiviteiten en infrastructuur is het eveneens essentieel om de toekomstige potentie voor mijnbouwactiviteiten mee te nemen in de volgende stappen van het *Net op zee - Doordewind* proces. Op deze wijze kunnen eventuele issues met betrekking tot ruimtelijke ordening en cumulatieve effecten tijdig worden geïdentificeerd en adequaat worden opgelost.

Olie- en gaswinning en -transport

Sinds 2022 zet het Nederlandse kabinet in op de versnelling van binnenlandse gaswinning uit kleine velden op de Noordzee [3]. Ter invulling van het in 2023 aangekondigde Versnellingsplan Gaswinning Noordzee is in 2025 het 'Sector Akkoord Gaswinning in de energietransitie' getekend door de Minister van Klimaat en Groene Groei (KGG), de branchevereniging van de olie- en gasproducenten Element NL en EBN [4].

Het tracé *Net op zee - Doordewind* kruist met één van de regio's van de Regioprogrammering, het programma van de invulling van het Versnellingsplan, dat momenteel wordt geanalyseerd. In dit programma werkt EBN samen met olie- en gas operators aan de meest kansrijke olie- en gasprojecten om gaswinning uit kleine velden te versnellen. Bij succesvolle

uitvoering kunnen boringactiviteiten volgen en eventueel infrastructuur worden geïnstalleerd. EBN verzoekt het Ministerie van EZK en TenneT om gesprekken te voeren met de vigerende mijnbouw vergunninghouders, om hun plannen en de bijbehorende ruimtebehoeftes in kaart te brengen en waar nodig mee te nemen in de vervolgstappen van het traject *Net op zee*.

Potentie voor waterstofopslag en -transport

In en in de nabijheid van de tracés van *Net op zee - Doordewind* is prospectiviteit voor ondergrondse waterstofopslag op zee geïdentificeerd [5], zowel in (verlaten) gasvelden als in zoutstructuren (Figuur 1). De zoutstructuren liggen op voldoende afstand van de huidige tracés zodat er geen ruimtelijke knelpunten zullen ontstaan. Echter is het gasveld G14AB geïdentificeerd als technisch mogelijk geschikt voor waterstofopslag. De tijdlijn voor de ontwikkeling hiervan is onzeker (naar verwachting niet vóór 2040) en zou kunnen leiden tot de installatie van een injectieplatform en bijbehorende leidingen naar de kust voor waterstofopslag en -transport (indien geen hergebruik van de NGT-leiding).

De realisatie van voldoende waterstofopslagcapaciteit is van belang voor het borgen van de toekomstige voorzieningszekerheid. Daarnaast kan waterstofopslag bijdragen aan het ontlasten van het elektriciteitsnet op zee. EBN gaat daarom graag in gesprek met TenneT om de kenmerken van het gasveld G14-AB nader toe te lichten. EBN adviseert ook om het eventuele hergebruik van het gasveld door Eni vroegtijdig te verkennen.

Potentie voor CO₂-opslag

In het gasveld G14-AB (Figuur 1) kan CO₂ worden opgeslagen, hetgeen een bijdrage kan leveren aan het behalen van de Nederlandse klimaatdoelstellingen [6]. De kans op ontwikkeling van CO₂-opslag in dit gebied wordt op dit moment echter beperkt geacht, aangezien het merendeel van de CO₂-opslagpotentie zich in andere delen van de Nederlandse Noordzee bevindt. Indien in die gebieden om uiteenlopende redenen geen (of onvoldoende) ontwikkeling tot stand komt, kunnen de gebieden in de nabijheid van het windenergiegebied Doordewind echter alsnog als potentieel kansrijk worden beschouwd voor CO₂-opslag. Dit zou eventueel leiden tot de installatie van CO₂-infrastructuur. EBN verzoekt hier ook het Ministerie van EZK en TenneT om gesprekken te voeren met de operator van mijnbouwblok G14 om hun plannen en de bijbehorende ruimtebehoeftes in kaart te brengen en waar nodig mee te nemen in de vervolgstappen van het traject *Net op zee*.

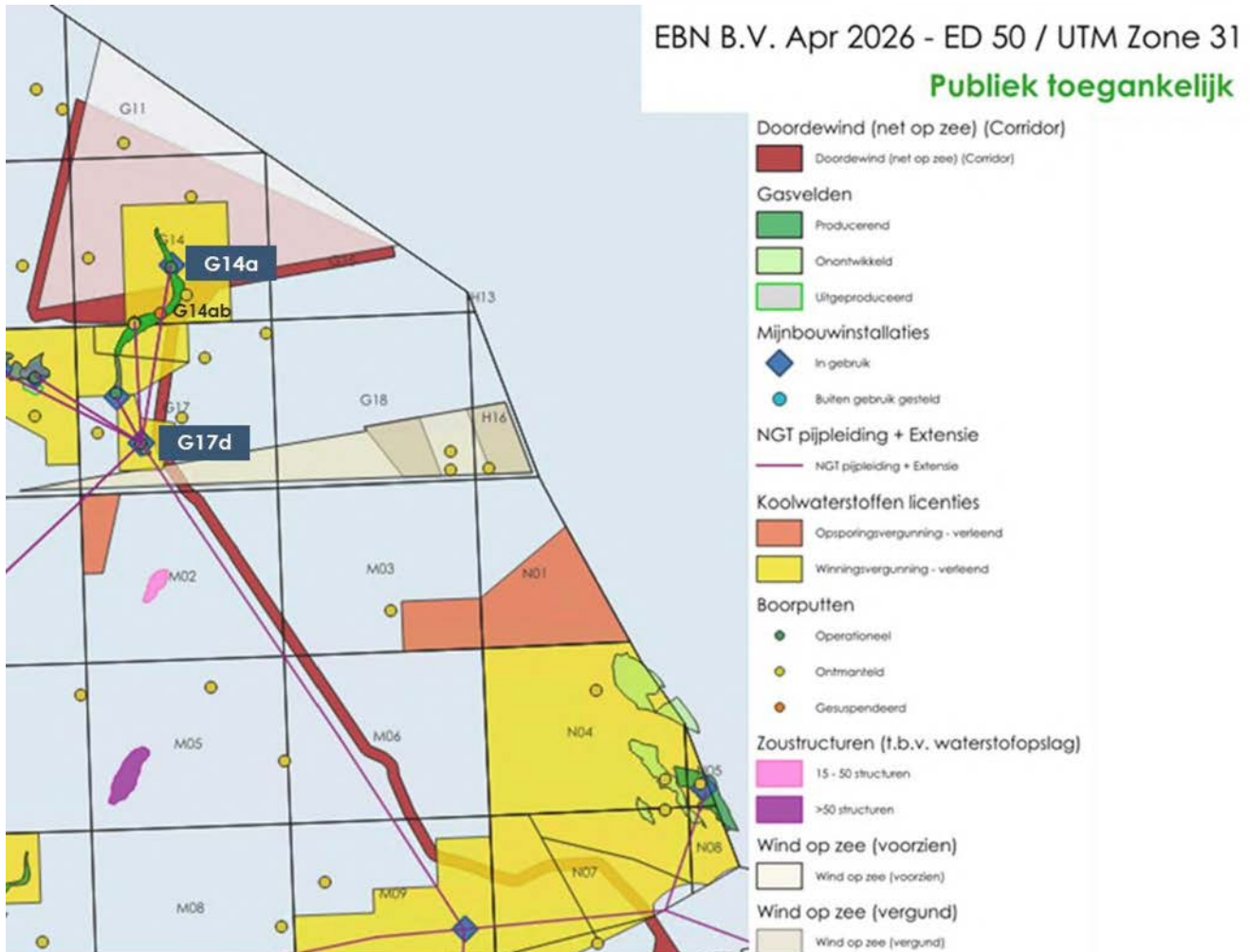
Tot slot

EBN onderstreept het belang van een integrale benadering bij de verdere uitwerking en ruimtelijke inpassing van het *Net op zee - Doordewind*. Om dit project succesvol vorm te geven, is het van groot belang dat de actuele en potentiële ontwikkelingen en belangen rondom gaswinning, waterstofopslag en CO₂-opslag expliciet worden meegenomen in de vervolgstappen van het project. Door deze belangen volwaardig te betrekken, kunnen cumulatieve effecten beter in kaart worden gebracht en ontstaat er ruimte voor een evenwichtige ontwikkeling van de energietransitie rekening houdend met de impact op natuur.

Met vriendelijke groet,

[Redacted signature]

Bijlage

Figuur 1: Wind op zee infrastructuur en mijnbouwinfrastructuur en -potentie in en nabij Doordewind windenergiegebied.

Disclaimers:

- (1) Informatie is verstrekt op basis van kennis april 2026. Informatie op de kaart is o.b.v. openbare informatie. Mijnbouwvergunningen kunnen worden verlengd. Nieuwe mijnbouwvergunningen kunnen ook worden aangevraagd in de toekomst o.b.v. nieuw exploratie onderzoek.
- (2) Olie- en gaswinning prospectiviteit outlines zijn niet weergegeven op de kaart vanwege bedrijfsgevoelige informatie.
- (3) CO₂-opslag potentie in aquifers is niet op de kaart weergegeven, aangezien dit lage potentie betreft.
- (4) Het gasveld G14-AB kan mogelijk hergebruikt worden voor CO₂-opslag en waterstofopslag.

Referenties

1. Ministerie van Klimaat & Groene Groei, Kamerbrief 'Ontwikkelingen tenders windenergie op zee IJmuiden Ver Gamma en Nederwiek I-A', Den Haag, 16 mei 2025. Beschikbaar op: <https://open.overheid.nl/documenten/e2db9b74-219f-43ab-b587-7737080dff66/file>
2. Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving, Het Akkoord voor de Noordzee, 19 juni 2020. Beschikbaar op: <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-99d46f4b-1d45-49cd-a979-2ce8bf737e22/pdf>
3. Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, 'Versnellingsplan gaswinning Noordzee (#DGKE-WO / 22261964)', Den Haag, jul. 2022. Beschikbaar op: <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-2a7f284bf54ae028aa6f7a8ad4978eba7006fedd/pdf>
4. Ministerie van Economische Zaken en Klimaat: 'Sector Akkoord gaswinning in de energietransitie, Den Haag, april 2025. Beschikbaar op: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2025/04/23/sectorakkoord-gaswinning-in-de-energietransitie>
5. Ministerie van Klimaat & Groene Groei, 'Nationale agenda Ondergrondse Waterstofopslag', Den Haag, 4 juli 2025. Beschikbaar op: <https://open.overheid.nl/documenten/0406245c-b452-45e4-85a8-c3ed96db85a7/file>
6. Ministerie van Klimaat & Groene Groei, Kamerbrief 'Beantwoording motie-Postma CCS EU Koolstofbeheer', Den Haag, 20 september 2024. Beschikbaar op: <https://open.overheid.nl/documenten/c0deec61-8293-47a9-a729-14889b902c1a/file>

Verzonden: 4/29/2026 11:22:00 AM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer:

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Maatschappelijke organisatie

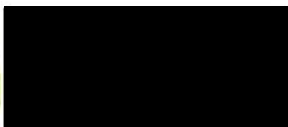
(Mede) namens:

Organisatie: [REDACTED]

Uw zienswijze/reactie:

Zie bijlage

108959040_11504756_Zienswijze_concept_NRD_28_april_26.pdf

nieuwe invalshoeken voor een gezond Waddengebied

Aan: Doordewind Inspraakpunt
NOZ Doordewind
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

Betreft: Zienswijze op Concept NRD project Net op Zee Doordewind
Datum: 28 april 2026

Geachte heer/mevrouw,

Stichting Waddenlicht voor een gezond Waddengebied maakt hierbij gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op de Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) voor het project Net op Zee Doordewind.

Algemene beschouwing

Wij plaatsen een fundamentele kanttekening bij de rechtvaardiging van de voorgenomen ingreep in dit gebied.

Het plangebied maakt onderdeel uit van het UNESCO Werelderfgoed Waddenzee en kent daarnaast een beschermingsregime als Natura 2000-gebied en Nationaal Park. Het behoort daarmee tot de best beschermde natuurgebieden ter wereld. Deze bescherming is niet vrijblijvend, maar bedoeld om de ecologische integriteit van het gebied duurzaam te waarborgen.

Tegelijkertijd constateren wij dat binnen dit project wordt gezocht naar mogelijkheden om – binnen de marges van deze beschermingskaders – toch ingrijpende infrastructuur te realiseren. Daarbij lijkt sprake van een afweging waarbij een beperkte tijdsinstroom ten opzichte van alternatieven wordt afgezet tegen mogelijke aantasting van een ecosysteem dat zich over duizenden jaren heeft ontwikkeld.

Wij achten het noodzakelijk dat deze afweging expliciet en transparant wordt gemaakt, en dat duidelijk wordt onderbouwd waarom in dit geval wordt gekozen voor benutting van de ruimte binnen de regels, in plaats van het strikt volgen van het onderliggende doel daarvan: het voorkomen van aantasting van natuurwaarden.

Wij wijzen in dit verband tevens op recente adviezen van de Ecologische Autoriteit, waarin wordt benadrukt dat verdere verslechtering van natuurkwaliteit van de Waddenzee moet worden voorkomen en dat herstel urgent is.

Dit roept de vraag op hoe de voorgenomen aanleg van de kabelverbinding zich nu, een klein jaar na de keuze van de minister voor het gekozen tracé, verhoudt tot deze urgentie.

Reactie op Concept-NRD

Hoewel wij fundamentele vraagtekens plaatsen bij de rechtvaardiging van deze ingreep, erkennen wij dat het project zich in een gevorderd stadium van besluitvorming bevindt.

Om die reden achten wij het van belang om – onverminderd onze principiële bezwaren – ook inhoudelijk bij te dragen aan het beperken van ecologische schade indien het project wordt voortgezet. Daartoe hebben wij een eerste integrale verkenning uitgevoerd en op diverse punten inschattingen gemaakt, dan wel wegingsfactoren toegekend aan door u aangegeven onderdelen:

.....
[REDACTED] BRENGT MET NIEUWE INVALSHOEKEN EEN GEZOND WADDENGEBIED DICHTERBIJ

Kennisleemtes

In de concept NRD wordt aangegeven dat er sprake is van kennisleemtes. Wij benadrukken dat deze leemtes expliciet en transparant moeten worden benoemd en dat het voorzorgsbeginsel leidend dient te zijn bij onzekerheden.

Gezien de complexiteit van het systeem en de aanwezige onzekerheden achten wij het wenselijk om ook aanvullende invalshoeken te benutten. Wij blijven ons aanbod om, aanvullend op gangbare methoden, bij te dragen aan de duiding van kennisleemtes daarom nadrukkelijk handhaven.

Wij verzoeken u om tijdig inzicht te geven in de geïdentificeerde kennisleemtes, zodat wij hierop gericht kunnen reageren.

Wij zien uw reactie met belangstelling tegemoet.

Met vriendelijke groet,

[Redacted signature block]

[Redacted name]

[Redacted contact information]

Bijlage 1 – Kwetsbaarheid van locaties (indicatieve weging)

In het kader van het vermijden van ecologisch kwetsbare locaties bij het bepalen van het definitieve tracé, hebben wij een indicatieve rangschikking opgesteld van gebiedstypen op basis van gevoeligheid voor verstoring.

Deze rangschikking is bedoeld als aanvullende duiding en kan worden gebruikt bij het prioriteren van mitigerende maatregelen.

Toelichting:

De kwetsbaarheid is bepaald op basis van gevoeligheid voor verstoring, herstelveermogen en ecologische functie binnen het voedselweb.

Zeer hoge kwetsbaarheid

Zeehonden-rustplaatsen
Hoogwatervluchtplaatsen

Hoge kwetsbaarheid

Zeegrasvelden

Matig Kwetsbaar

Schelpenbanken

Relatief lage kwetsbaarheid (maar niet verwaarloosbaar)

Bodemleven

Bijlage 2 – Kwetsbare periodes en ecologische timing

Voor het beperken van ecologische impact is het essentieel om werkzaamheden af te stemmen op natuurlijke ritmes.

Seizoensgebonden kwetsbaarheid

- Broedseizoen vogels: zeer hoge gevoeligheid → vermijden noodzakelijk
- Opvetperiode (voor vogeltrek): hoge gevoeligheid
- Trek- en ruiperiodes: matige gevoeligheid
- Voorjaar/zomer (schelpdieren en bodemleven): verhoogde kwetsbaarheid

Dagelijkse dynamiek

- Werkzaamheden bij hoogwater hebben de voorkeur
- Werkzaamheden bij laagwater veroorzaken aanvullende verstoring
- Werkzaamheden bij springtij dienen te worden vermeden

Conclusie:

Planning van werkzaamheden dient primair te worden afgestemd op perioden met de laagste ecologische gevoeligheid.

Bijlage 3: Reikwijdte van effecten (aanlegfase)

De effecten van de aanlegfase kunnen zich uitstrekken over een aanzienlijk gebied rondom het tracé. Wij schatten de orde van grootte van deze reikwijdte op:

- **circa 7–12 km**, afhankelijk van:
  - type habitat
  - verstoringsmechanisme (geluid, trilling, sediment)
  - dier- of plantensoort

Aanbeveling:

Hanteer een studiegebied dat groot genoeg is om zowel directe als indirecte en cumulatieve effecten te omvatten.

Verzonden: 4/29/2026 3:50:36 PM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s): [REDACTED] [REDACTED]

Voorletters: [REDACTED]

Straat: Tweebaksmarkt

Huisnummer: 52

Postcode: 8911 KZ

Woonplaats: Leeuwarden

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Overheid

(Mede) namens:

Organisatie: Provincie Fryslân

Uw zienswijze/reactie:

Geachte,

Hierbij de pro forma zienswijze van de provincie Fryslân, zoals aangekondigd bij uw projectleider van Doordewind.

Hartelijke groet,

[REDACTED]

108962811_11505958_pro_forma_zienswijze_cNRD_Doordewind.pdf

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Net op Zee - Doordewind c-
NRD
Postbus 111
9200 AC DRACHTEN

Leeuwarden, 29 april 2026
Verzonden, **29 APR. 2026**

Ons kenmerk : 02510013
Domein/ Team : Ruimte, Klimaat en Energie
Behandeld door : [REDACTED] / [REDACTED] of [REDACTED]
Uw kenmerk :
Bijlage(n) :

Onderwerp : Pro forma zienswijze op concept NRD Net op Zee Doordewind.

Geachte heer/mevrouw,

Wij hebben kennis genomen van de concept Nota Reikwijdte en Detailniveau (cNRD) voor het project Net op Zee Doordewind. De cNRD ligt ter inzage tot 30 april 2026. Wij zijn echter nog niet in de gelegenheid geweest om alle juiste stukken te bestuderen en het goede overleg hierover te voeren, onder andere vanwege de bestuurlijke recesperiode.

Namens het college van Gedeputeerde Staten van Fryslân dien ik daarom een pro forma zienswijze in en vraag u om een aantal extra weken de tijd om de gronden voor de zienswijze verder aan te vullen en in te sturen. Gezien de het bestuurlijke reces is de eerst volgende mogelijkheid tot indienen 20 mei 2026. Wij vernemen graag of u kunt instemmen met deze datum.

Wij zullen onze zienswijze vooral richten op het advies van de Cie MER en de nu voorgestelde onderzoeksopzet in de cNRD. Daarnaast vinden wij het UNESCO Werelderfgoed Waddenzee belangrijk en ook over dit punt zullen wij een zienswijze indienen. Wij hebben kennis genomen van de zienswijze van de gemeente Schiermonnikoog en begrijpen de zorgen die er op het eiland leven en vertrouwen erop dat u met de MER hier voldoende aandacht voor heeft.

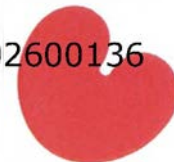
Gezien bovenstaande gronden verzoek ik u mij een redelijk termijn te gunnen waarbinnen deze zienswijze kan worden aangevuld.

Namens het college van Gedeputeerde Staten,

ValidSigned by [REDACTED]

on 29-04-2026

[REDACTED]
Teammanager Ruimte, Klimaat en Energie

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Net op Zee - Doordewind C-
NRD
Postbus 111
9200 AC DRACHTEN

Leeuwarden, 19 mei 2026

Verzonden, **19 MEI 2026**

Ons kenmerk : 02506941
Domein/ Team : Ruimte, Klimaat en Energie
Behandeld door : [REDACTED] / [REDACTED] of [REDACTED]
Uw kenmerk :
Bijlage(n) :

Onderwerp : Zienswijze C-NRD Net op Zee Doordewind

Geachte heer/mevrouw,

Wij hebben kennisgenomen van de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (cNRD) voor het project Net op Zee Doordewind, gepubliceerd op 19 maart 2026. De stukken liggen ter inzage voor een periode van zes weken tot en met 30 april 2026. Op 29 april hebben wij een pro forma zienswijze ingediend met kenmerk 02510013. Daarbij is het verzoek tot uitstel gedaan voor het aanvullen van de zienswijze tot 20 mei. Met deze brief willen wij onze pro forma zienswijze inhoudelijk aanvullen op de eerder genoemde punten.

De cNRD beschrijft de reikwijdte en het detailniveau van de onderzoeken, die worden uitgevoerd in het kader van de milieueffectrapportage (MER). Het MER maakt integraal onderdeel uit van de projectprocedure voor de aansluiting van het Windpark Doordewind in de Eemshaven via de Schiermonnikoog Wantij route.

Provincie Fryslân onderschrijft het belang van de energietransitie en erkent de maatschappelijke noodzaak van tijdige aansluiting van windenergie van zee. Tegelijkertijd hechten wij groot belang aan een zorgvuldige, integrale en toekomstbestendige afweging, in het bijzonder waar het gaat om effecten op het UNESCO Werelderfgoed Waddenzee en de samenhang met toekomstige aanlandingsopties.

Toetsingsadvies Commissie mer betrekken

De cNRD bouwt voort op het Programma Aansluiting Wind op Zee – Eemshaven (PAWOZ-Eemshaven). De Commissie voor de milieueffectrapportage heeft in haar toetsingsadvies van 27 mei 2025 over het milieueffectrapport PAWOZ-Eemshaven benadrukt dat alternatieven integraal en toekomst gericht moeten worden vergeleken. Cumulatieve effecten in het Waddengebied zwaarwegend zijn en dat onzekerheden expliciet moeten worden betrokken bij de besluitvorming. Wij constateren dat in de cNRD de afweging verder wordt versmald en dat onderdelen van dit advies niet expliciet worden doorvertaald naar de opzet van het MER. Wij verzoeken om deze relatie in de definitieve Notitie Reikwijdte en Detailniveau nadrukkelijker te motiveren.

Cumulatieve effecten meewegen

Zoals wij ook eerder al hebben gemeld is het UNESCO Werelderfgoed Waddenzee van wezenlijk belang en zijn wij als overheden gezamenlijk verantwoordelijk voor de instandhouding van de Outstanding Universal Value. Op basis van de voorgestelde onderzoeksopzet hebben wij vraagttekens bij de vraag of er voldoende rekening wordt gehouden met de cumulatieve effecten. Wij achten het van belang dat cumulatieve effecten niet slechts beschrijvend, maar ook beoordelend worden onderzocht. Dit geldt in het bijzonder voor de samenloop van meerdere net-op-zee-projecten, herhaalde verstoring en het herstelvermogen van het systeem.

Wij verzoeken expliciet om:

- een systeembenadering waarin geomorfologische, ecologische en hydrologische processen in samenhang worden beschouwd;
- een expliciete duiding van langetermijneffecten op morfologische stabiliteit, bodemdynamiek en herstelvermogen;
- het serieus meewegen van cumulatieve effecten van Net op Zee Doordewind in combinatie met andere net-op-zee-projecten, windenergiegebieden, zandwinning, vaarwegbeheer en klimaatverandering.

Tunnelroute onderzoek

Wij verzoeken om de Tunnelroute alsnog conceptueel te betrekken in de NRD-afweging om bestuurlijke en ruimtelijke opties voor de toekomst in beeld te krijgen en te houden.

Wij achten het van belang dat aannames over tijdelijke verstoring worden onderbouwd en dat monitoring, adaptief beheer en evaluatie structureel onderdeel zijn van de MER-opzet. Deze onderdelen dienen een duidelijke plaats te krijgen in het MER. Wij achten het van belang dat onzekerheden expliciet beslisrelevant worden gemaakt en dat ook de verwijderingsfase en langdurige aanwezigheid van kabels inzichtelijk worden betrokken.

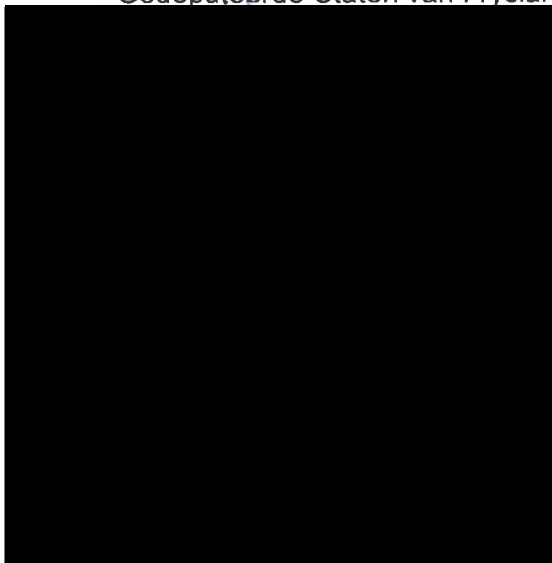
Tot slot

Wij verzoeken u om bij vaststelling van de definitieve NRD het advies van de Commissie m.e.r. bij PAWOZ-Eemshaven expliciet te betrekken, systeem- en langetermijnalternatieven beter te positioneren en cumulatieve effecten in het Waddengebied zwaarder te laten wegen. Vanuit Fryslân hechten wij belang aan een robuust toekomstbestendig systeem, niet aan een projectmatige oplossing die niet toekomstbestendig blijkt te zijn. Doe het in één keer en doe het in één keer goed.

Wij ondersteunen de zienswijze die door de mede overheden zijn ingediend in het PAWOZ-Eemshaven gebied.

Gedeputeerde Staten van Fryslân,

Verzonden: 4/30/2026 11:57:56 AM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s): [REDACTED]

Voorletters: [REDACTED]

Straat: Dokter Stolteweg

Huisnummer: 2

Postcode: 8025 AV

Woonplaats: Zwolle

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: LTO Noord

(Mede) namens: LTO Noord

Organisatie: LTO Noord

Uw zienswijze/reactie:

Bijgaand onze zienswijze.

108974963_11508645_LTO_Noord_zienswijze_concept_NRD.pdf

t: 088 888 6666
e: info@ltonoord.nl
w: www.ltonoord.nl

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt NOZ Doordewind
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

Postadres:
Postbus 240
8000 AE Zwolle

Hoofdkantoor:
Dr. Stolteweg 2
8025 AV Zwolle

Datum: 29 april 2026

Referentie: ██████/GL/26.088

Betreft: **zienswijze concept NRD**

Geachte heer, mevrouw,

De vereniging LTO Noord, gevestigd te (8025 AV) Zwolle aan de Dr. Stolteweg 2, heeft kennisgenomen van de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau.

De Notitie ligt tot 30 april 2026 ter inzage.

LTO Noord dient bij deze de volgende zienswijze in en gaat daarbij in op de route van het voorkeursalternatief, met varianten die in het MER moeten worden onderzocht en de milieuthema's en agrarische thema's die in het MER aan de orde dienen te komen.

1. LTO Noord moet uit de reactie op het Voornemen en Participatieplan afleiden dat de Minister terugkomt op de toezegging die namens de Minister en TenneT is gedaan aan de werkgroep Landbouw, dat met het project aan land pas wordt begonnen als de aanbesteding van het windmolenpark op zee definitief is afgerond. De opmerking in de reactienota dat er moet worden voorkomen dat er infrastructuur wordt aangelegd zonder functie biedt geen enkele zekerheid. Naar LTO Noord begrijpt komt het ministerie op de tot tweemaal toegedane toezegging terug, omdat er sprake zou zijn van 'gewijzigde omstandigheden'. LTO Noord betreurt deze koerswijziging. Toezeggingen moeten worden nagekomen en de overheid dient betrouwbaar te zijn.

Nu het ministerie zich op 'gewijzigde omstandigheden' beroept, wil LTO Noord de minister erop wijzen dat de motivering om de tunnelvariant, evenals de route door het Eems-Dollard verdragsgebied niet verder te verkennen, wat ons betreft geen standhoudt. Uw besluit dient gebaseerd te zijn op volledige en juiste informatie, en die is inmiddels gewijzigd zoals u aangeeft. Dat betekent verder onder meer dat een gedeeltelijke aanleg buitendijks ook bespreekbaar moet zijn. Het gaat om zorgvuldige afweging van alle mogelijke varianten in het kader van de Omgevingswet. Rijkswaterstaat heeft op Vlieland de dijkversterking buitendijks in N2000 uitgevoerd terwijl hier een alternatief binnendijks mogelijk was. Dit was op basis van een integrale afweging van kosten, effecten en belangen. Dat verwachten wij ook in deze situatie. Door bovengenoemde varianten in deze fase niet mee te nemen kunt u volgens LTO Noord geen weloverwogen beslissing nemen.

2. **Innovatie**

LTO Noord geeft een opsomming in deze zienswijze van nieuwe aanlegstechnieken die tot op heden niet of onvoldoende zijn onderzocht. Dat onderzoek dient in het kader van de NRD en MER alsnog plaats te vinden.

De Minister dient open te staan voor nieuwe, innovatieve en minder schadelijke aanlegstechnieken. LTO Noord is van mening dat er innovatieve technieken bestaan die de impact op landbouwgronden significant verminderen met name wat betreft bodemverdichting, verzilting en gewasschade.

a. Inploegen van kabels & leidingen

Dit is een alternatieve aanlegmethode ten opzichte van open sleuf aanleg. Hierbij gaat men met een soort ploeg de kabel of leiding in de grond trekken waarbij de grond rondom de leiding wordt verdrongen. Deze aanlegmethode wordt in het buitenland al regelmatig gebruikt en in Nederland nog minder. De methode is in 2017 op Texel gebruikt door Provinciaal Waterleidingbedrijf Noord Holland. Deze methode van grond verdringend intrekken (ook wel inploegen genoemd dus) heeft onder andere de volgende voordelen:

- geen grondverplaatsing, en geen verstoring toplaag;
- geen bemaling;
- bodemprofiel wordt nagenoeg niet beïnvloed;
- korte uitvoeringsduur.

Daarbij opgemerkt dat het inploegen van kabels en leidingen langere tijd door de Nederlandse aannemers 'buiten de deur' is gehouden omdat men veel liever een gat graaft om kabels en leidingen aan te leggen dan iets sleufloos te moeten uitvoeren. De aannemers missen veelal omzet aangezien ze het huidige aanwezige materiaal (kranen, bronneringspompen, rijplaten, etc.) niet kunnen inzetten.

b. Ondiepe gestuurde boring

Ondiepe gestuurde boring of Shallow HDD is een manier van aanleg waarbij de gestuurde boring op ondiepere ligging wordt aangelegd. Juist in verziltingsgebied kan dat grote voordelen hebben omdat de verschillende grondlagen niet worden doorboort. Ook kan de boorput aannemelijk kleiner worden gecompartmenteerd, waardoor de impact van de boorput op het landbouwperceel significant wordt verkleind.

c. Lengte HDD

Gestuurde boring zijn mogelijk over afstanden dan meer dan 4 km. Het huidige uitgangspunt van TenneT is dat op dit tracé maximaal afstand van 1 km mogelijk is i.v.m. onder andere technische beperkingen. Dit dient veel uitvoeriger te worden onderzocht. Is het mogelijk om de kabel anders te produceren dat er wel meer trekkracht op kan worden uitgevoerd. Welke risico marges worden er nu gehanteerd en hoe ruim zijn die?

Bovenstaand is slechts een korte opsomming van de mogelijkheden. Bij Gasunie is een lijst beschikbaar met circa 20 alternatieve aanlegmethoden van kabels en leidingen. Maak in het kader van NRD en MER een serieuze studie van alle deze alternatieven die er nationaal en internationaal beschikbaar zijn.

De aanwezige methoden voor aanleg moeten worden vergeleken op basis van de volgende aspecten:

- omvang grondgebruik;
- risico van verzilting;
- risico verspreiding fyto-sanitaire ziekten;
- kosten;
- ecologische gevolgen in het algemeen;
- impact op de agrarische bedrijfsvoering;
- waterkwaliteit i.v.m. Kaderrichtlijn water en de doelen voor 2027;
- stikstofuitstoot tijdens aanleg.

3. Gestuurde boring

Voor wat betreft het risico op verzilting: Dit risico is het grootst wanneer er ontwaterd wordt en er water bij de aanleg wordt 'weggezogen'. LTO Noord neemt aan dat bij de methode waarbij de leiding wordt 'ingeploegd' dit risico het kleinst is juist omdat er geen water wordt weggezogen. Bij een gestuurde boring moet men er rekening mee houden dat een boring waarbij alle beroerde percelen, ook op de lange termijn, 100 procent waterdicht blijft, niet dan wel zeer moeilijk te realiseren valt. Een lekkage zal altijd mogelijk zijn. In de vergelijking die er gemaakt wordt bij de keuze van de methode van aanleg dient het risico dat de zoetwaterlens wordt beschadigd ten volle alle aandacht te krijgen.

Juist vanwege het feit dat dit project een voor Nederlandse begrippen uniek project is, is het niet goed mogelijk een prognose te maken van de toekomstige situatie en de risico's aan de hand van ervaringsregels.

Laat dus onafhankelijk en spoedig een onderzoek uitvoeren naar de daadwerkelijke korte en lange termijneffecten van de gestuurde boring op verzilting. Dat geldt zowel binnendijs als buitendijs.

Ervaringen in Duitsland

Het is bekend dat Duitsland al enkele jaren ervaring heeft met het aanleggen van windparken in de Noordzee. Zie onder meer het project dat door het eiland Norderney loopt en in Norden aan de wal komt. Wat zijn de ervaringen van dit project en wat kunnen we ervan leren voor de Nederlandse situatie? Dat geldt ook voor aspecten als het risico op verzilting. Daar dient ook onderzoek naar te worden gedaan in het kader van de MER zodat gekozen wordt voor de 'best practise'. Gelet op deze voordelen van de methode van het inploegen met name ook op het kostenaspect en de ecologie is er reden om in de MER op te nemen een onderzoek naar de aanleg via de methode van inploegen aan de noordzijde van de zeedijk in de kwelders.

4. Buitendijkse kweldervariant

LTO Noord doet een dringend verzoek deze variant toe te voegen aan de NRD voor de meest noordelijke route; grotendeels buitendijs via de methode van het inploegen en onder de dijk door via de Slaperdijk. Deze route heeft als voordeel:

- Zo weinig mogelijk impact op landbouwgrond;
- Verlaging van het verziltingsrisico;
- Financiële besparing;

Dit alles past binnen de corridor.

LTO Noord verwacht dat uit een onderzoek zal blijken dat het effect op de natuur met gebruikmaking van de methode van het inploegen van de leiding beperkt zal zijn. Bovendien aanzienlijk goedkoper. De noordelijke route is dan zonder meer te verkiezen, dus ook buitendijs.

5. Innovatie

Juist omdat de feitelijke aanleg pas over circa 4-5 jaar zal plaatsvinden dient het ministerie en TenneT zich te committeren aan de op dat moment beschikbare minst schadelijke technieken. Daarmee moet dus al rekening worden gehouden in het MER.

6. Bentoniet

Naar LTO Noord heeft vernomen wordt er bij de gestuurde boring gebruik gemaakt van het middel Bentoniet om de boring soepel te laten verlopen. Onderzocht moet worden of en welke risico's daaraan verbonden zijn. Hierbij dient ook de effecten van blow-out te worden meegenomen in het onderzoek. Het middel zal hergebruikt worden en daardoor ontstaat het risico dat er fyto-sanitaire ziekten onbedoeld worden verspreid waaronder schadelijke aaltjes. Daarbij dient betrokken te worden op welke diepte mogelijk levende aaltjes voorkomen.

7. Risico HDD

Het voornemen van de minister is om middels een gestuurde boring langs de slaperdijk het kabeltracé te realiseren. Hierbij herhalen wij nogmaals dat de risico's van een HDD tot op heden niet volledig in kaart zijn gebracht. In het uitgevoerde verziltingsonderzoek is deze wijze van aanleg niet als aanlegmethode betrokken. Naast voordelen t.o.v. een open ontgraving heeft LTO wel meerdere bedenkingen aanleg middels HDD. De belangrijkste zijn:

- De mogelijkheid van verzilting om en nabij bij de boorput door de bronmaling in de aanleg periode;
- Om de mantelbuis in te kunnen trekken dient het boorgat tot wel 50% groter te worden geboord. De 'overruimte' dient nadien opgevuld te worden met een afdichtend product, zoals drillgrout of drillmix. Garanties op 100% afdichting over een periode van 20-100 jaar zal niemand willen én kunnen geven aangezien dat gewoonweg niet mogelijk is met de kennis van nu. Hier ligt ook de basis van de verziltingsrisico's (op langere termijn);

- De leiding wordt gelegd in een gebied met mijnbouwbevingen. Daardoor is de grond periodiek in beweging. Deze bewegingen hebben invloed op afdichting van het boorgat. Waardoor ook op de langere termijn alsnog verzilting kan optreden.

De huidige standaard zakelijke recht overeenkomsten die TenneT aanbiedt voorzien onvoldoende in de schade die optreedt na pas een langere periode (neem verzilting na 50 jaar voor overruimte in het boorgat). Met name als de percelen zijn vervreemd onder bijzonder titel, Van deze titel is ook al sprake indien een agrariër zijn eigendommen in een BV onderbrengt, wat op dit moment al veelvuldig plaats vindt. TenneT heeft de correct en volledige afwikkeling van toekomstige schade op de lange termijn goed te borgen. Dit staat nog los van de discussie over het invoeren van omgekeerde bewijslast.

8. Verziltingsonderzoek

In het eerder uitgevoerde verziltingsonderzoek van Acacia water zitten ernstige tekortkomingen en significante fouten. Zoals reeds eerder aangegeven was het rapport onvolledig, op basis van de verkeerde bodemopbouw, alleen gericht op open ontgraving en was er geen betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd. Allemaal onderdelen die in het vervolgonderzoek grondig en uitvoerig dienen te worden onderzocht.

9. Omgekeerde bewijslast

Aan de aanleg van het voorgenomen project zijn vanuit agrarisch perspectief aanzienlijke risico's verbonden. In de huidige voorwaarden voor het zakelijk recht van TenneT is opgenomen dat de grondeigenaar dient aan te tonen dat eventuele schade het gevolg is van de aanwezigheid of activiteiten van de opstaller. Gelet op de aard en complexiteit van dit project achten wij deze verdeling van de bewijslast onredelijk.

Het project kent immers diverse onzekerheden, waaronder een heterogene ondergrond en risico's op verzilting zowel tijdens als (lang) na de aanlegfase. Daarbij komt dat deze risico's momenteel niet of slechts in beperkte mate worden gemitigeerd. Dit maakt het voor grondeigenaren in de praktijk bijzonder lastig om een causaal verband tussen het project en eventuele schade sluitend aan te tonen.

Om die reden achten wij het noodzakelijk dat voor dit project het principe van omgekeerde bewijslast wordt gehanteerd bij schadegevallen. Dit vormt voor LTO Noord een essentiële voorwaarde. Wij verzoeken u dan ook om inzichtelijk te maken op welke wijze dit principe binnen de kaders van dit project kan worden geïmplementeerd en geborgd.

10. Volle breedte

Het agrarisch belang op de lange termijn reikt aanzienlijk verder dan het belang dat TenneT en het ministerie thans ervaren bij de realisatie van het voorgenomen tracé. Hoewel er begrip bestaat voor de urgentie die voortvloeit uit de energietransitie, wordt het structurele en permanente belang van de landbouwsector in de huidige afweging naar onze mening onvoldoende betrokken. De mogelijke effecten van het tracé op de landbouw dienen daarom in de volle breedte en met nadrukkelijke aandacht voor de lange termijn te worden onderzocht. Dit is noodzakelijk om te waarborgen dat ook voor toekomstige generaties agrariërs een duurzame en volwaardige bedrijfsvoering mogelijk blijft. Dat wordt onder punt 11 nog nader toegelicht. Wij verwachten daarom dat er een zichttermijn van 100 jaar in het NRD wordt opgenomen.

11. Voedselvoorziening en poot aardappelteelt

In aansluiting op eerder ingediende zienswijzen wordt benadrukt dat het gebied langs de noordelijke waddenkust een essentiële positie inneemt binnen de internationale landbouwstructuur. Deze regio behoort wereldwijd tot de belangrijkste teeltgebieden voor poot aardappelen en vervult daarmee een sleutelrol in de (inter)nationale voedselproductie. De specifieke bodem- en klimaatomstandigheden maken het gebied bij uitstek geschikt voor de hoogwaardige en ziektevrije teelt van poot aardappelen. Hiermee vormt de regio een cruciale schakel in de agrarische keten, aangezien poot aardappelen de basis vormen voor de consumptie aardappelteelt, zowel nationaal als internationaal.

Gelet op dit zwaarwegende belang dient de positie van de poot aardappelteelt in dit gebied nadrukkelijk en integraal te worden betrokken bij de afwegingen rondom het voorgenomen tracé. Wij verzoeken u om daar expliciete aandacht voor de te hebben in de NRD, ook in het kader van de totale maatschappelijke effecten van de ingreep. Het waarborgen van de continuïteit en kwaliteit van deze teelt is van groot belang voor de voedselproductie en voor toekomstige generaties agrariërs die in dit gebied werkzaam zijn.

12. Tot slot

LTO Noord doet een nadrukkelijk verzoek om de lange termijn agrarische belangen op een integrale manier te betrekken bij uw afweging. De afweging van het lange termijn belang strekt veel verder dan het belang dat TenneT en u als minister presenteren om dit tracé te realiseren. LTO doet daarom het nadrukkelijke verzoek om een second opinion te laten uitvoeren naar de mogelijke aanlegmethode. Vandaar dat in dit stuk ook de nadruk is gelegd op verscheidene innovatieve aanlegmethoden.

Wij verzoeken u met klem om in het NRD de volgende aanpassingen te doen en te onderzoeken:

- Volledig meenemen van varianten in het MER: tunnel, buitendijkse kweldervariant, steunberm variant (waterschapsvariant) en route door Eems-Dollard verdragsgebied;
- Alle mogelijke innovatieve aanlegtechnieken mee te nemen in de effectbeoordeling;
- Ervaringen uit binnen- en buitenland mee te nemen;
- Mogelijkheid van omgekeerde bewijslast actief te onderzoeken;
- Alle risico's van de (voorgenomen) aanlegmethode zowel op de korte als de lange termijn te beoordelen;
- De grote maatschappelijke impact van de pootaardappelsector mee te nemen in het onderzoek.

LTO Noord blijft bereid tot nader overleg.

Voor meer informatie of vragen over onze zienswijze kunt u contact opnemen met [REDACTED]
[REDACTED] via [REDACTED]

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Verzonden: 4/30/2026 1:47:51 PM
Onderwerp:
Project: Net Op Zee - Doordewind
Achternaam: [REDACTED]
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: [REDACTED]
Straat: Prinses Beatrixlaan
Huisnummer: 5
Postcode: 2595 AK
Woonplaats: s-Gravenhage
Land: Nederland
Telefoonnummer: [REDACTED]
E-mailadres: [REDACTED]
Als: Bedrijf
(Mede) namens: Eni Energy Netherlands B.V.
Organisatie: Eni Energy Netherlands B.V.

Uw zienswijze/reactie:

Geachte heer/mevrouw,

Bijgaand treft u de Zienswijze aan op Net Op Zee Doordewind - cNRD namens Eni Energy Netherlands B.V.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

108976587_11509138_Zienswijze_Eni_-_cNRD_Doordewind_-_30.04.2026.pdf

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt NOZ Doordewind
Postbus 111
9200 AC Drachten

Den Haag, 30 april 2026

Zienswijze Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (cNRD) – Net op zee Doordewind

Middels deze zienswijze maakt Eni Energy Netherlands B.V. (hierna: *Eni Energy*) gebruik van de gelegenheid om te reageren op de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (cNRD) voor de aanleg en het gebruik van de hoogspanningsverbinding Net op zee Doordewind. Zoals ook in eerdere zienswijzen door ons is benadrukt, vindt Eni Energy het belangrijk dat ruimtelijke besluitvorming rond grootschalige energie-infrastructuur op de Noordzee zorgvuldig plaatsvindt, met volledige inachtneming van bestaande rechten, vergunningen en operationele activiteiten op het continentaal plat. Eni Energy is al decennialang actief op de Nederlandse Noordzee en levert een substantiële bijdrage aan de energievoorziening, leveringszekerheid en de energietransitie in Nederland.

Belang van aardgaswinning op de Nederlandse Noordzee

Energieonafhankelijkheid, leveringszekerheid en de betaalbaarheid van energie staan terecht centraal in het nationale energiebeleid. Want, binnenlandse gasproductie:

- is aanzienlijk minder CO₂-intensief dan geïmporteerd LNG;
- draagt substantieel bij aan de rijksbegroting;
- blijft noodzakelijk zolang er nog geen volwaardige duurzame alternatieven beschikbaar zijn.

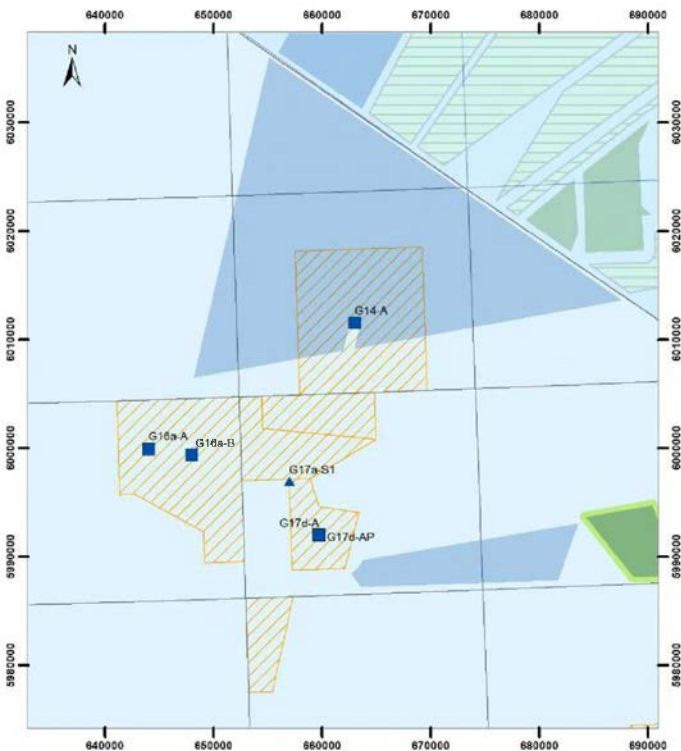
Het **Sectorakkoord offshore gaswinning (23 april 2025)** onderstreept de rol van de Noordzee-productie en bevat een duidelijke afspraak om de gasproductie op de Noordzee te verhogen binnen veilige, betrouwbare en toekomstbestendige kaders.

Eni Energy is momenteel de grootste producent van aardgas op het Nederlandse deel van de Noordzee, met 27 platforms in eigendom en een centrale rol in de realisatie van nationale energie- en transitie-doelen.

Ook Europese beleidskaders – waaronder REPowerEU en de Net-Zero Industry Act – benadrukken het strategische belang van het behouden en versterken van de binnenlandse productiecapaciteit.

Positie van Eni Energy binnen het Doordewind-gebied

Binnen en rondom het gebied waarop de cNRD betrekking heeft, is Eni Energy houder van meerdere winningsvergunningen en beschikt over diverse productielocaties. Het betreft de vergunninggebieden **G14a/G17b**, **G16a**, **G17a** en **N7b**, waarvan verschillende delen overlappen met of direct grenzen aan het geplande kabeltracé van Net op zee Doordewind.

Een overzicht:

Winningsvergunning G14a/G17b

- **Eni Energy is houder van de winningsvergunning G14a/G17b** (besluit van 30 augustus 2019, kenmerk: DGKE-WO/19205490). Het betreft het gearceerde gebied binnen Doordewind en de langwerpige, schuin weglopende rechthoek die Doordewind deels overlapt in het zuidwesten.
- **De winningsvergunning is geldig tot en met 31 december 2035.** De vergunning geeft Eni Energy het recht binnen het vergunningsgebied opsporings- en winningsactiviteiten te verrichten. Op dit moment wordt binnen het vergunningsgebied aardgas geproduceerd uit het G14-AB veld vanaf het G14-A platform (het G14-B platform is onlangs verwijderd).
- **Het winningsplan** op basis waarvan Eni Energy het aardgas produceert, **is geldig tot en met 2034** (besluit van 16 juli 2025, kenmerk: PDGGO-DTDO/V-92227).

Winningsvergunning G16a

- **Eni Energy is houder van de winningsvergunning G16a** (besluit van 12 december 1991, kenmerk: E/EMA/91105658). Het betreft het gearceerde gebied dat overlapt met de zuidwestelijke punt van Doordewind.
- **De winningsvergunning is geldig tot en met 6 januari 2032.** De vergunning geeft Eni Energy het recht binnen het vergunningsgebied opsporings- en winningsactiviteiten te verrichten. Op dit moment wordt binnen het vergunningsgebied aardgas geproduceerd uit het G16a-A veld en de G16a-B, C en D velden vanaf de G16-A en G16-B platforms.

- **De winningsplannen** op basis waarvan Eni Energy het aardgas produceert uit deze velden, **zijn geldig tot 1 januari 2027** (besluit van 17 mei 2024, kenmerk: PDGGO-DTDO/V-57176) **respectievelijk 1 januari 2028** (besluit van 28 april 2020, kenmerk: DGKE-WO/20098420).

Winningsvergunning G17a

- **Eni Energy is houder van de winningsvergunning G17a** (besluit van 18 juli 2006, kenmerk: ET/EM/6053172). Het betreft het gearceerde gebied dat aansluit op het gebied van de winningsvergunning G14a/G17b.
- **De winningsvergunning is geldig tot 14 december 2026.** De vergunning geeft Eni Energy het recht binnen het vergunningsgebied opsporings- en winningsactiviteiten te verrichten. Op dit moment wordt binnen het vergunningsgebied aardgas geproduceerd uit het G17a-S1 veld vanaf de subsea put G17a-S1.
- **Het winningsplan** op basis waarvan Eni Energy het aardgas produceert, **is geldig tot en met 2028** (besluit van 18 december 2025 (kernmek: PGDDO-DTDO/V-95186).

Winningsvergunning N7b

- **Eni Energy is houder van de winningsvergunning N7b** (besluit van 22 december 2003, kenmerk: ME/EP/UM/3074786). Het betreft de gearceerde 'taartpunt' ten noorden van Schiermonnikoog.
- **De winningsvergunning is geldig tot 10 maart 2034.** De vergunning geeft Eni Energy het recht binnen het vergunningsgebied opsporings- en winningsactiviteiten te verrichten.

In de cNRD wordt op geen enkele wijze melding gemaakt van, noch rekening gehouden met de positie en bestaande rechten van Eni Energy. Dit is opmerkelijk, omdat het voorziene kabeltracé wel door winningsvergunninggebieden van Eni Energy loopt. Voor zover vergunningen op korte termijn aflopen, is Eni Energy voornemens verlengingen aan te vragen. De velden waaruit momenteel wordt geproduceerd, zijn bovendien nog niet

uitgeproduceerd. Wij verwijzen in dit verband ook naar onze toelichting hierboven over het nut en de noodzaak van gaswinning.

Daarnaast wijst Eni Energy erop dat de betreffende gasvelden, na afloop van de winning, potentieel geschikt kunnen zijn voor Carbon Capture, Utilisation and Storage (CCUS). Het hergebruik van uitgeproduceerde gasvelden voor CO₂-opslag kan een belangrijke bijdrage leveren aan het behalen van nationale en Europese klimaatdoelstellingen en sluit aan bij het streven naar efficiënt en meervoudig ruimtegebruik op de Noordzee. Het is daarom van belang dat deze potentiële toekomstige functie van de velden wordt meegenomen in de cNRD, zodat keuzes ten aanzien van het kabeltracé en de bijbehorende infrastructuur geen onnodige belemmeringen vormen voor de ontwikkeling van CCUS in de toekomst.

Het komt Eni Energy voor dat sprake is van een omissie die van belang is voor de cNRD. De bestaande rechten van Eni Energy kunnen immers een belemmering vormen voor de ontwikkeling van het Net op zee Doordewind. Wij verzoeken u daarom onze positie te verwerken in de cNRD en hiermee rekening te houden bij de verdere ontwikkeling van Net op zee Doordewind. Ter illustratie wijst Eni Energy op de kamerbrief van 20 maart 2026 (kenmerk: IENW/BSK-2025/282012) en de opmerking die daarin wordt gemaakt over het G14-A platform:

'Voor de windparken in gebied Doordewind is het uitgangspunt dat actieve visserij zal worden toegestaan, mits dit veilig, haalbaar en uitvoerbaar is. Met een maatwerkoplossing wordt gezorgd voor de bereikbaarheid van het bestaande mijnbouwplatform G14-A in Doordewind.'

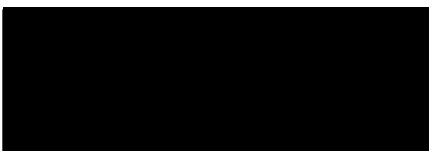
Hieruit blijkt dat de Minister zich bewust is van, in ieder geval, deze positie van Eni Energy binnen Doordewind. Eni Energy stelt het op prijs als soortgelijke verwijzingen naar bestaande rechten in de cNRD worden opgenomen en worden meegenomen bij het opstellen van het MER.

Eni Energy vertrouwt erop dat het ministerie en betrokken instanties rekening houden met de vitale rol van aardgaswinning bij het veiligstellen van de Nederlandse energievoorziening en, dat de concrete gevolgen en risico's voor bestaande én nieuwe infrastructuur meegenomen worden bij de verdere uitwerking.

Wij zijn graag bereid tot verdere toelichting of deelname aan vervolgoverleg.

Hoogachtend,

Eni Energy Netherlands B.V.

Verzonden: 4/30/2026 4:55:12 PM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: Postbus

Huisnummer: 1

Postcode: 3800 CD

Woonplaats: Amersfoort

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Maatschappelijke organisatie

(Mede) namens: Waddenvereniging, Het Groninger Landschap, It Fryske Gea, Friese Milieu Federatie, Natuur- en Milieufederatie Groningen, Stichting WAD, Vogelbescherming Nederland en Stichting De Noordzee

Organisatie: Natuurmonumenten

Uw zienswijze/reactie:

Op 20 maart jl. heeft u het voorliggend c-NRD gepubliceerd die uitgaat van een voorkeurstracé voor de

aansluiting van windpark Doordewind op de Noordzee op de Eemshaven in Groningen, namelijk via

Schiermonnikoog, het wantij van de oostelijke Waddenzee en de Groningse kuststrook.

Tegelijkertijd is de

reactienota op het Voornemen- en Participatieplan (V&P) gepubliceerd. Natuurmonumenten c.s. onderschrijft de noodzaak van de Energietransitie en de ontwikkeling van

windenergie op zee om klimaatverandering tegen te gaan. Wij willen echter nogmaals benadrukken het

oneens te zijn met het besluit van de Minister van KGG van 24 juli jl. om de tracévariant Schiermonnikoog

Wantij als voorkeursaanlandroute voor de kabels van het windpark Doordewind vast te stellen. In onze

zienswijze d.d. 10 april 2025 hebben wij verwoord en onderbouwd dat het Ontwerpprogramma PAWOZ en

het gekozen voorkeurstracé niet aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur voldoen, waaronder

het evenredigheidsbeginsel, het motiveringsbeginsel en het zorgvuldigheidsbeginsel. Daarmee heeft en

houdt Natuurmonumenten c.s. ernstige bezwaren tegen de start van project NOZ-Doordewind omdat

hiermee het onderzoek naar minder schadelijke alternatieven min of meer is stilgelegd.

Zie verder onze volledige zienswijze.

[108979432_11510462_Zienswijze_op_de_NRD_voor_NOZ-Doordewind_van_NM_en_8_andere_natuurorganisaties.pdf](#)

Stationsplein 1
Postbus 2166
3800 CD Amersfoort

T (033) 479 70 00
www.natuurmonumenten.nl

RVO Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt NOZ-Doordewind
Postbus 111
9200 AC Drachten

IBAN NL 58 INGB 0666 0285 24
BIC INGBNL2A

KvK nr. 40516730

KIX

Datum 30 april 2026
Behandeld door [REDACTED]
Telefoonnummer [REDACTED]
E-mailadres [REDACTED]
Ons kenmerk NM-20263004
Uw kenmerk -
Natuurgebied Wadden
Onderwerp Zienswijze Concept-NRD Net op Zee-Doordewind

Geachte lezer,

Mede namens de Waddenvereniging, Stichting Het Groninger Landschap, It Fryske Gea, Friese Milieu Federatie, Natuur- en Milieufederatie Groningen, Stichting WAD, Vogelbescherming Nederland en Stichting De Noordzee, wil de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland, hierna te noemen 'Natuurmonumenten c.s.', gebruik maken van de geboden mogelijkheid om onze zienswijze te geven op het ter inzage liggende **concept-Nota Reikwijdte en Detailniveau voor het project Net op Zee (NOZ) - Doordewind** (hierna c-NRD).

Uw voornemen

Op 20 maart jl. heeft u het voorliggend c-NRD gepubliceerd die uitgaat van een voorkeurstracé voor de aansluiting van windpark Doordewind op de Noordzee op de Eemshaven in Groningen, namelijk via Schiermonnikoog, het wantij van de oostelijke Waddenzee en de Groningse kuststrook. Tegelijkertijd is de reactienota op het Voornemen- en Participatieplan (V&P) gepubliceerd.

Natuurmonumenten c.s. onderschrijft de noodzaak van de Energietransitie en de ontwikkeling van windenergie op zee om klimaatverandering tegen te gaan. Wij willen echter nogmaals benadrukken het oneens te zijn met het besluit van de Minister van KGG van 24 juli jl. om de tracévariant Schiermonnikoog-Wantij als voorkeursaanlandroute voor de kabels van het windpark Doordewind vast te stellen. In onze zienswijze d.d. 10 april 2025 hebben wij verwoord en onderbouwd dat het Ontwerpprogramma PAWOZ en het gekozen voorkeurstracé niet aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur voldoen, waaronder het evenredigheidsbeginsel, het motiveringsbeginsel en het zorgvuldigheidsbeginsel. Daarmee heeft en houdt Natuurmonumenten c.s. ernstige bezwaren tegen de start van project NOZ-Doordewind omdat hiermee het onderzoek naar minder schadelijke alternatieven min of meer is stilgelegd.

Aan Bureau Energieprojecten
 Datum 30 april 2026
 Onderwerp Zienswijze Concept-NRD
 Pagina 2 van 19

Leeswijzer

Deze zienswijze is als volgt opgebouwd: eerst volgt een inleiding over onze eerdere reacties, de Commissie MER, de Staat van de Waddenzee en onze visie op de Energietransitie en de noodzaak tot handelen in trilateraal verband. Daarna vindt u onze algemene reactie op de c-NRD, waarna wij vervolgens dieper ingaan op aspecten/vragen die in de NRD en de project-MER aan bod moeten komen.

1. Opmaat en achtergronden

1.1 Eerdere correspondentie, reacties en adviezen

Voorafgaand aan deze concept-NRD hebben Natuurmonumenten c.s. al uitgebreid gereageerd op de voorbereiding van dit programma en op de hiermee samenhangende plannen, onder andere met de hieronder genoemde brieven en zienswijzen (al dan niet gezamenlijk met andere natuurorganisaties):

- 16 april 2019, kenmerk 19-003-EW: inspraakreactie Net op Zee Ten Noorden van de Waddeneilanden
- 24 oktober 2019, kenmerk 19-009-EW: zienswijze Ten Noorden van de Waddeneilanden
- 9 juni 2021, kenmerk 21-009-EW: zienswijze NRD voor Programma Energiehoofdstructuur
- 27 mei 2022, kenmerk 22-031-EW: reactie op het Voornemen en Participatieplan Programma Aansluiting Wind Op Zee (PAWOZ) – Eemshaven
- 8 november 2022, kenmerk WV 22054: zienswijze op concept-nota Reikwijdte en Detailniveau (c-NRD) Programma Aansluiting Wind op Zee (PAWOZ)- Eemshaven
- 9 april 2025, kenmerk NM: Zienswijze op het Ontwerpprogramma Aansluiting Wind op Zee (PAWOZ) – Eemshaven
- 26 november 2025, kenmerk NM: Zienswijze op het Voornemen- en Participatieplan Net op Zee Doordewind (NOZ-Doordewind)

Het hoofdpunt uit onze omvangrijke zienswijze van 9 april 2025 betrof o.a.:

Het Ontwerpprogramma en het bijbehorende plan-MER uit voorjaar 2025 schoten in onze ogen ernstig tekort op het voorkomen van negatieve of significante effecten op de Waddennatuur. Voorts stond onvoldoende vast dat de activiteiten in het Ontwerpprogramma uitvoerbaar zijn, vanwege de strijdigheid met de Vogel- en Habitatrichtlijn. Er bestaat onzes inziens een gerede kans op significante effecten en op dat de ADC-toets niet succesvol kan worden doorlopen, althans: op voorhand staat onvoldoende vast dat dit wel het geval is. Wij drongen er, zoals hierboven eerder gesteld, op aan om in het project-MER álle routes die uit het plan-MER mogelijk blijken op een gelijkwaardige, integrale en onderbouwde wijze te onderzoeken.

Een zorgvuldig afgewogen project-MER waarin de Meest Milieuvriendelijke Alternatieven daadwerkelijk volwaardig onderzocht worden, is noodzakelijk voor een goede afweging van de juiste route met zo min mogelijk ecologische risico's. Dat zou nu in deze NRD verzekerd moeten worden. Door breed te kijken naar de Meest Milieuvriendelijke Alternatieven, kan worden voorkomen dat in een later stadium, wanneer blijkt dat een gekozen route leidt tot niet te mitigeren schade of juridische belemmeringen, er opnieuw een uitgebreid onderzoek moet worden gestart. Een aanvullend argument om de afgevalen tracés toch verder te onderzoeken: om serieuze vertraging van de Energietransitie te voorkomen als het voorkeustracé niet uitvoerbaar blijkt vanwege de te verwachten en niet te mitigeren of compenseren natuurschade¹.

Natuurmonumenten c.s. concludeerde - net als u én de Commissie MER - dat het Oude Westereemstracé veel minder schadelijk is voor de natuur van de Waddenzee (en Schiermonnikoog) dan het door u gekozen voorkeustracé voor de kabels door Schiermonnikoog en wantij.

¹ Zie ook advies van de Commissie MER: "De Commissie ziet een reële mogelijkheid dat de aansluitingen van de windparken niet ongewijzigd gerealiseerd kunnen worden vanwege negatieve effecten op de Waddenzee (aangewezen als Natura 2000-gebied en/of UNESCO werelderfgoed)", juli 2025, [a3660ts](#)

Aan Bureau Energieprojecten
 Datum 30 april 2026
 Onderwerp Zienswijze Concept-NRD
 Pagina 3 van 19

En dat de Tunnelvariant in verband met het kunnen combineren van kabels van meerdere windgebieden én leidingen voor waterstof, mogelijk nog minder schadelijk zou zijn voor de natuur in de Waddenzee. Desondanks dacht het Ministerie door voor de Schiermonnikoog-Wantij route te kiezen 3-5 jaren tijdswinst te behalen. Dit zal in onze ogen ten koste gaan van twee zeer waardevolle N2000 gebieden en ook UNESCO Werelderfgoed Waddenzee.

Het Ministerieel besluit van juli 2025 om via Schiermonnikoog te gaan, is nog gebaseerd op een HDD-boring onder Schiermonnikoog, waarbij in ieder geval de landnatuur op Schiermonnikoog relatief ongestoord zou blijven. De project-MER wordt nu verbreed met een variant waarbij de kabel door het eiland gegraven wordt met een trencher, met mogelijk negatieve gevolgen voor de waardevolle en ongestoorde natuur op het eiland Schiermonnikoog, waardoor de alternatievenafweging nog negatiever zou kunnen uitvallen. We betreuren het dat hier in de c-NRD geen aandacht voor is.

Wij drongen er daarom eerder met klem op aan om in het project-MER alle routes die uit het plan-MER mogelijk blijken op een gelijkwaardige, integrale en onderbouwde wijze te onderzoeken. Dat wil zeggen; wij vonden het onoverkomelijk én noodzakelijk om het Project-MER te verbreden met de route Oude Westereems en de Tunnelvariant. Daarnaast is het belangrijk dat in het project-MER en in de Passende Beoordeling de gevolgen van beide 'Schiermonnikoog-varianten' (graven en HDD-boring) in beeld worden gebracht en nogmaals worden vergeleken met het Oude Westereemstracé en de Tunnelvariant.

Regio

Overheden, boeren, bedrijven en inwoners waren het met ons eens en hebben steeds gezegd: "doe het in één keer goed". Natuurmonumenten c.s. betreurt het daarom ten eerste dat een route waar bijna iedereen achter staat, niet verder is onderzocht zodat een juiste afweging kan worden gemaakt. Door nu ook de Tunnelroute op de lange baan te schuiven gaat de nieuwe Minister van KGG tegen het eenduidige regionale geluid in. Wat is participatie dan nog waard?

Wat ook meespeelt is dat medio 2025 het concept van de Partiele Herziening van het Programma Noordzee ter inzage is gelegd. Deze herziening voorziet in het aanwijzen van het nieuwe windenergiegebied 6/7, meer ten noordwesten in de Noordzee. De voorgenomen aanwijzing van het gebied 6/7 maakt het noodzakelijk dat de Tunnelvariant nader wordt beschouwd, juist ook in relatie tot dit gebied. In dit kader keren wij ons ook tegen het feit dat een separaat onderzoekstraject loopt naar aanlandingsmogelijkheden van het windenergiegebied 6/7 (pVAWOZ). Onderdeel van dat onderzoek dient te zijn de vraag welke milieuvoordelen kunnen worden behaald door de wijze van aanlanding van windgebied 6/7 (al dan niet gedeeltelijk) te combineren met de aanlanding van Doordewind.

Wij ondersteunen daarom het pleidooi van de gemeente Schiermonnikoog voor een integraal en overkoepelend onderzoek naar de mogelijkheden tot aanlanding van beide windenergiegebieden.

Dat een dergelijk integraal en overkoepelend onderzoek noodzakelijk is, wordt overigens ook in de c-NRD min of meer erkend. Daarin staat immers (zie par. 1.3.3) dat de Tunnelvariant mogelijk nader wordt onderzocht voor het windenergiegebied 6/7. Nogmaals, het is in onze visie onjuist om per windenergiegebied (Doordewind en 6/7) separaat onderzoek te doen. In plaats daarvan dienen deze gebieden in het kader van onderzoek naar aanlandingsmogelijkheden (ook) in onderling verband te worden beschouwd. Alleen dan wordt op voldoende wijze onderzocht of gekozen wordt voor de variant(-en) die (in brede zin) de minst nadelige effecten heeft (hebben) voor het milieu.

Er zijn in de regio ook afspraken gemaakt over ruimtelijke ontwikkelingen in relatie tot de ecologische draagkracht in het Waddengebied. Dit is gedaan in kader van het samenwerkingsverband Economie en Ecologie in balans. Is het Ministerie het met ons eens dat dit initiatief binnen deze afspraken valt en dat er een bovenwettelijke inspanning ten behoeve van natuur gevraagd wordt?

Aan Bureau Energieprojecten
Datum 30 april 2026
Onderwerp Zienswijze Concept-NRD
Pagina 4 van 19

1.2 Commissie MER

De Commissie voor de Milieueffectrapportage (MER) heeft in mei 2025 naar aanleiding van de plan-MER² een aantal adviezen uitgebracht. Omdat deze als essentieel werden beschouwd voor het volwaardig meewegen van het milieubelang bij de besluitvorming door de minister - dat wil zeggen dat de aanvullende informatie in de ogen van de commissie kan leiden tot een andere afweging - werd door de commissie geadviseerd de ontbrekende of gecorrigeerde informatie alsnog beschikbaar te stellen voordat het besluit wordt genomen. Het is ons niet bekend of voorafgaande aan de besluitvorming deze informatie beschikbaar is gesteld als aanvulling op het plan-MER en of de minister het advies van de commissie en de aanvullende informatie onder ogen heeft gehad.

In hun advies vraagt de Commissie MER om aanvullende informatie om het milieubelang volwaardig mee te wegen. Dit heeft onder andere betrekking op het detailniveau van de effectbeoordeling wat moet passen bij het kiezen van de voorkeursroute. De Commissie ziet een reële mogelijkheid dat de aansluitingen van de windparken niet ongewijzigd gerealiseerd kunnen worden vanwege negatieve effecten op de Waddenzee (aangewezen als Natura 2000-gebied en/of UNESCO Werelderfgoed).

De Commissie adviseerde deze informatie in een aanvulling op het MER op te nemen, en dan pas een besluit te nemen over het programma. Bovendien adviseert de commissie MER om het effect van de te nemen mitigatiemaatregelen op de planning in kaart te brengen. Zie bijvoorbeeld p. 4 en latere toelichtingen het advies: "Er is nog een betere onderbouwing nodig van de conclusie dat er voldoende 'zicht op mitigatie' is waardoor significante negatieve effecten op Natura 2000-gebied Waddenzee worden voorkomen. Anders is het nodig om een ADC-toets te doorlopen. Niet duidelijk is uit het MER welke impact de mitigatiemaatregelen hebben op de realisatietermijn van de verschillende routes. Dit is van belang vanwege de huidige status van de Waddenzee als Werelderfgoed (UNESCO14)."

De Commissie MER adviseert om te onderzoeken wat de mogelijke effecten zijn van verstoring.

Hebben soorten voldoende uitwijkmogelijkheden en wat zijn de effecten van hoger energieverbruik en stress op deze soorten? De commissie MER noemt rustende zeehonden als voorbeeld. Graag zien wij dit ook uitgezocht voor vogels zoals de foeragerende zwarte zee-eend en steltlopers. Graag vragen we u ook om in de project MER de tijdsduur en omvang van verstoring gedetailleerd te onderzoeken en beoordelen. Bij de expliciete onderbouwing van de effectbeoordeling vragen we u rekening te houden met eventuele vertragingen en mitigerende maatregelen, zodat er naast de effecten van het gunstige en geplande scenario ook de minder gunstige scenario's in beeld komen.

In de planuitwerking en besluitvorming wordt beschreven dat monitoring zal plaatsvinden na uitvoering van het project (p. 17). De Commissie MER heeft ook aandachtspunten benoemd voor het vervolgtraject, het nog op te stellen project-MER. Daarbinnen adviseert de commissie om in het project MER aanzet te geven voor het monitoringsprogramma. Een belangrijk onderdeel is het vaststellen van de nulmeting. We willen u vragen om in de c-NRD ook de opzet van het monitoringsprogramma en de nulmeting te specificeren als onderdeel van het project-MER, daarbij gebruikmakend van de adviezen van de commissie MER (zie 3.1 monitoring) en de al geïdentificeerde kennisleemten in het plan-MER.

1.3 Staat van de Waddenzee en Ecologische Autoriteit

De Waddenzee is het grootste en – in internationaal opzicht – het belangrijkste, en (op papier) best beschermde natuurgebied van ons land. De Waddenzee heeft o.a. een cruciale functie voor miljoenen vogels en vissen. Het is dan ook niet voor niets in zijn trilaterale vorm sinds 2009 opgenomen op de UNESCO Werelderfgoedlijst. Het grote belang van de bescherming van dit unieke intergetijdengebied wordt breed gedragen door politiek en bestuur en door opeenvolgende regeringen.

---

² Commissie MER: 'Programma aansluiting wind op zee (PAWOZ Eemshaven) - Toetsingsadvies over het milieueffectrapport' / projectnummer 3660, 27 mei 2025, [a3660ts](#)

Aan Bureau Energieprojecten
Datum 30 april 2026
Onderwerp Zienswijze Concept-NRD
Pagina 5 van 19

De voorgenomen aanleg van kabels in de Waddenzee raakt een ecologisch zeer waardevol en kwetsbaar systeem, waarvan de draagkracht al onder druk staat. In juni 2025 presenteerde de Waddenacademie de resultaten van een onderzoek, verricht in opdracht van het Ministerie van LNV naar de staat van de Waddenzeenatuur³. Het eerste uitgebreide en integrale overzicht van hoe het gaat met soorten en leefomstandigheden in het gebied. Belangrijkste conclusie: het gaat niet goed met de natuur in ons deel van de Waddenzee. De conclusie is zorgwekkend. Het grootste deel van de onderzochte natuurwaarden voldoet niet aan de norm, of laat zelfs een verslechtering zien. Het rapport laat zien dat daadkrachtig natuurherstelbeleid in de Waddenzee hard nodig is.

Op 9 april jl. publiceerde de Ecologische Autoriteit⁴ een advies aan het Ministerie van LNV waarin nogmaals is aangegeven dat de Waddenzeenatuur al jaren verslechtert en het niet lukt het tij te keren vanwege de cumulatieve belasting door menselijke activiteiten die de grenzen van het systeem overschrijdt. Herstel van natuurwaarden komt onvoldoende van de grond. Deze bevindingen werden eerder al door de Cumulatieve Impactanalyse (Waddenzee CIA) van Wageningen University & Research⁵ bevestigd, waaruit blijkt dat de optelsom van menselijke activiteiten leidt tot structurele druk op Habitats, soorten en ecosysteemprocessen in de Waddenzee. Daarbij wordt benadrukt dat met name bodemberoerende activiteiten, in combinatie met andere gebruiksfuncties en klimaatverandering, bijdragen aan een verslechtering van de ecologische kwaliteit en het functioneren van het systeem.

Het Beleidskader Natuur Waddenzee dat LNV opstelt, moet aangeven hoe de natuur kan herstellen en voor hoeveel menselijke activiteiten er in de Waddenzee plaats is zonder natuurschade te veroorzaken. En de Natuurherstelverordening ziet toe op meer beschermde en herstelde gebieden. De Ecologische Autoriteit geeft aan dat de ecologische draagkracht van de Waddenzee door menselijke activiteiten wordt overschreden, wettelijke doelen niet gehaald worden en met het huidige beleid niet binnen handbereik zijn. De Ecologische Autoriteit concludeert dat snel handelen nodig en verplicht is om de problemen van de cumulatieve druk door menselijk handelen in de Waddenzee op te lossen. Daar bovenop leiden klimaatverandering, met inbegrip van zeespiegelstijging, en de veranderende morfologie van het Waddengebied, tot fundamentele verschuivingen, waardoor de cumulatieve druk nog groter wordt. Tegen deze achtergrond is het essentieel dat de effecten van dit project niet geïsoleerd worden beoordeeld, maar in samenhang met bestaande en toekomstige drukfactoren. Alleen op basis van een integrale beoordeling van deze cumulatieve effecten kan worden vastgesteld of de ecologische draagkracht van het systeem niet verder wordt overschreden.

De Ecologische Autoriteit vraagt expliciet aandacht voor de morfologie in het Waddenzeegebied. Grote aaneengesloten intergetijdengebieden worden gekenmerkt door slik- en zandplaten die bij laagwater droogvallen. Maar het areaal van deze leefgebieden nam in de afgelopen 12 jaar af, terwijl het areaal permanent onder water staande zandbanken en kwelders toeneemt. Een morfologisch systeem zoals de Waddenzee reageert op verschillende tijdschalen op zowel menselijke als natuurlijke veranderingen van de randvoorwaarden, zoals baggerwerkzaamheden, stormen, afsluitingen van delen van de Waddenzee (zoals de Lauwerszee) en zeespiegelstijging en de daarmee gepaarde veranderingen in sediment budgetten. Met name grootschalige ingrepen kunnen decennialang doorwerken op de morfologie en daarmee arealen van leefgebieden. Klimaatverandering, zeespiegelstijging en morfologische veranderingen verlagen de draagkracht van het systeem, waardoor andere menselijke activiteiten daarbovenop een extra cumulatieve druk uitoefenen. De Ecologische Autoriteit geeft aan dat er maatregelen getroffen moeten worden die de robuustheid van het systeem voor deze veranderingen vergroot.

---

³ Waddenacademie: 'Staat van de Waddenzee 2025', juni 2025,

<https://www.waddenacademie.nl/organisatie/publicatie-lijst/publicatie-detail/staat-van-de-waddenzee-2025/>

⁴ Ecologische Autoriteit: 'Beleidskader Natuur Waddenzee - Advies over de ecologische onderbouwing', april 2026, [Ecologische onderbouwing Beleidskader Natuur Waddenzee - Ecologische Autoriteit](#)

⁵ Wageningen Marine Research: 'Toekomstige ontwikkelingen in de Nederlandse Waddenzee: Een Cumulatieve Impact Analyse met SCAIRM', Piet et al, december 2025, [Toekomstige ontwikkelingen in de Nederlandse Waddenzee: Een Cumulatieve Impact Analyse met SCAIRM - Wageningen University & Research](#)

Aan Bureau Energieprojecten
 Datum 30 april 2026
 Onderwerp Zienswijze Concept-NRD
 Pagina 6 van 19

1.4 Klimaatverandering en energietransitie

Klimaatverandering heeft nu al grote impact op de biodiversiteit in de wereld en ook op de natuur in het Waddengebied, zoals u zelf ook benoemt in uw eerdere publicaties. De verwachte zeespiegelstijging is een concrete bedreiging voor N2000 gebieden als Werelderfgoed Waddenzee, de Noordzeekustzone en het Nationaal Park Schiermonnikoog. Voor het vertragen van de verdergaande klimaatverandering is het noodzakelijk zo snel mogelijk te stoppen met de uitstoot van CO₂ en andere broeikasgassen. Wij zijn als natuurorganisaties dan ook voorstanders van de transitie van fossiele- naar hernieuwbare, duurzame energie. Waar het kan, willen we de doelen van het Nationale Klimaatakkoord ondersteunen: in 2030 moet 70% van de elektriciteit worden opgewekt uit hernieuwbare bronnen zoals wind- en zonne-energie, en in 2050 dient Nederland volledig afscheid te hebben genomen van fossiele brandstoffen zoals aardgas en steenkool. Helaas zien we ook dat daarvoor soms ingrepen nodig zijn die we liever niet zien in kwetsbare natuurgebieden zoals de Waddenzee.

Natuurinclusieve en trilaterale energietransitie

De energietransitie heeft urgentie. Echter, de gevolgen hiervan mogen in onze ogen niet de robuustheid van het ecosysteem van de Waddenzee, Noordzee en de kustzones aantasten. Anders zou je het kind met het badwater weggooien, en is er geen sprake van een groene en natuurinclusieve energietransitie. Het behoud van een gezond Waddenecosysteem is essentieel nu er wereldwijd sprake is van een sterke afname van de biodiversiteit. U geeft zelf aan dat door klimaatverandering tegen te gaan, het Waddengebied wordt beschermd tegen zeespiegelstijging wat impact heeft op de leefbaarheid, natuur, landbouw en economie van het gebied. Maar hoe wordt de natuur bij een keuze voor het Schiermonnikoog Wantij-tracé gespaard om ons in de toekomst te kunnen blijven beschermen tegen voorgenoemde zeespiegelstijging?

Wij pleiten ervoor dat gezien het behoud van het trilaterale Unesco Werelderfgoed, en de grote gezamenlijke Europese opgaven m.b.t. energietransitie én natuurherstel (let op de Natuurherstelverordening), dat de aanleg en aansluiting van (nieuwe) windparken op de Noordzee met Duitsland en Denemarken samen en met de nodige urgentie wordt opgepakt. Primair en op zijn minst moet op hoog niveau met Duitsland gesproken worden over het Oude Westereemstracé. De 15e Trilaterale Regeringsconferentie voor de bescherming van de Waddenzee, eind mei 2026 in Esbjerg, biedt hiertoe een uitgelezen kans. Wij roepen u op om hier gehoor aan te geven.

Energieoverschot?

Aanlanding van (hernieuwbare) windenergie in het noorden draagt eraan bij dat industrie, huishoudens en transport in het noorden gaan stoppen met verbruik van fossiele energie. Een eventueel energie-overschot kan bijdragen aan een gunstig ondernemersklimaat en daarmee aan werkgelegenheid en economische ontwikkeling (niet zijnde water- en energie slurpende AI/datacenters). Maar als er meer elektriciteit naar de Eemshaven gaat dan het Noorden nodig heeft, moet het overschot over land worden afgevoerd naar de Randstad (of Duitsland) en is verzwaring van het hoogspanningsnet noodzakelijk. Dit is een ongewenste ontwikkeling (aantasting landschap, weidevogelgebieden, natuurgebieden, draadslachtoffers).

Als 33% van de opgewekte energie naar de Eemshaven gaat, moet er in totaal 7 GW naar de Eemshaven. Waarvan 4 GW met Net op Zee Doordewind. Dus er moet later weer een nieuwe verbinding door de Waddenzee worden gemaakt met een capaciteit van 3 GW (of 2,3 GW als windpark Ten noorden van de Wadden waterstof levert). Weer een nieuwe doorsnijding van de Waddenzee! Ondertussen worden er plannen gemaakt om nieuwe datacenters en grootschalige waterstofproductie in de Eemshaven te vestigen. Hiermee kan een flink deel van het elektriciteitsoverschot worden benut, maar de bijdrage van dergelijke projecten aan economie en werkgelegenheid in het noorden is gering. Terwijl deze projecten, naast een fors ruimtebeslag, een grote waterbehoefte hebben (het noorden krijgt nu al te maken met zoetwatertekort) en afvoer van koelwater (op de Eems-Dollard en de Waddenzee?). Opwarming van zeewater door klimaatverandering wordt nu al versterkt door koelwaterlozing.

Onderzoek in de NRD en project MER daarom:

- wat is het huidige en te verwachten stroomverbruik in Noord-Nederland, ook als het van gas afgaat;

Aan Bureau Energieprojecten
 Datum 30 april 2026
 Onderwerp Zienswijze Concept-NRD
 Pagina 7 van 19

- hoe wordt tijdelijke opslagcapaciteit voor elektriciteit gerealiseerd om vraag en aanbod op elkaar af te stemmen? wie neemt daartoe het initiatief?
- wat gebeurt er met het elektriciteitsoverschot? naar de Randstad, Duitsland? in hoeverre is het huidige hoogspanningsnet hierop berekend? wat moet er gebeuren aan het hoogspanningsnet? welke gevolgen voor natuur en milieu heeft dat?
- kan de huidige aanlanding meteen geschikt gemaakt worden voor 7 GW, zodat wordt voorkomen dat er later nieuwe ingrepen in de Waddenzee noodzakelijk zijn;
- hoe wordt het mogelijke elektriciteitsoverschot benut;
- welke gevolgen heeft dit voor de waterhuishouding in Groningen en voor de warmtelast in het Eems-Dollard gebied.

En dan nog een belangrijke notie over CO₂ opslag:

De Waddenzee en haar kwelders – zowel op de eilanden als aan de vaste wal – spelen een essentiële rol in de vastlegging en opslag van koolstof. Wetenschappelijk onderzoek toont aan dat kwelders fungeren als koolstofsinks met een opslagcapaciteit van 0,99 tot 13,5 ton CO₂-equivalent per hectare per jaar⁶. Dit betekent dat de aantasting van deze ecosystemen door kabels niet alleen de natuurwaarde van de Waddenzee schaadt, maar ook de capaciteit om CO₂ op te slaan vermindert, wat contraproductief is voor het bereiken van de klimaatdoelstellingen.

2. Inhoud Concept-NRD

2.1 Het voorkeursalternatief: tracédelen en de onderzoeksvragen

Algemene opmerkingen over paragrafen 3.1 en 3.2

Voor een concept-Nota Reikwijdte en Detailniveau zien we weinig aandacht voor het daadwerkelijke benodigde detailniveau in de Project-MER. De beschrijving van de verschillende onderdelen van het voorkeurstracé is onvoldoende uitgewerkt. Het is onduidelijk op welk tracédeel welke werkzaamheden zullen worden uitgevoerd (aantal kabels, aantal boringen, buizen, onderlinge afstand, diepte etc.) en de kaarten zijn verre van gedetailleerd, waardoor onvoldoende kan worden beoordeeld waar werkzaamheden gaan plaatsvinden en op welk gebied effecten worden beoordeeld. Zolang het onduidelijk is hoe precies wordt gewerkt is het ook onmogelijk om de effecten goed te bepalen.

In de project-MER wordt onderzocht welke andere ontwikkelingen plaatsvinden om cumulatieve effecten te beoordelen. Het is goed dat dit onderzocht wordt, maar in de notitie 'uitgangspunten Beleidskader Natuur Waddenzee' van LVVN en het eerder aangehaalde advies van de Ecologische Autoriteit is al aangegeven dat de ecologische draagkracht van de N2000 gebieden Waddenzee en Schiermonnikoog wordt overschreden. Dit betekent automatisch dat het voorzorgsbeginsel zou moeten worden toegepast.

Paragraaf 3.1. Uitwerken voorkeursalternatief (p. 18)

Hier staat: "Het project Net op zee Doordewind bestaat uit twee kabelsystemen van elk 2 GW. Binnen de brede corridor uit PAWOZ-Eemshaven is gekeken naar de optimale ligging van de twee kabelsystemen voor Net op zee Doordewind. Hierbij is rekening gehouden met technische eisen, wensen uit de omgeving en ontwerpuitgangspunten, zoals het bundelen met andere infrastructuur. Ook is rekening gehouden met de aanwezige gebruiksfuncties". Wij vragen ons af: Welke wensen van de omgeving zijn dan meegenomen? Het gebied onder en boven Schiermonnikoog is bijzonder omdat er relatief weinig andere gebruiksfuncties zijn. Dit is mede tot stand gekomen vanwege gedeelde inzet om de bijzondere natuur en de unieke landschappelijke integriteit van het gebied te behouden.

⁶ Wadden Sea Quality Status Report, chapter Climate change, Phillippart *et al.*, 2024, Common Wadden Sea Secretariat, Germany: <https://qsr.waddensea-worldheritage.org/reports/climate-change>

Aan Bureau Energieprojecten
 Datum 30 april 2026
 Onderwerp Zienswijze Concept-NRD
 Pagina 8 van 19

Andere gebruikers hebben hieraan meegewerkt en zich soms aangepast, denk aan de handkokkelvisserij en het Mosselconvenant. Dat er op die plekken dus minder gebruiksfuncties zijn is niet toevallig; daar is afgelopen jaren keihard voor gewerkt.

Paragraaf 3.2.1 Het Waddengebied en Schiermonnikoog (p. 19)

Er ontbreekt hier in de beschrijving een opmerking over de vele drukfactoren die het gebied bedreigen en de zorgen van UNESCO over de mate van bescherming. Er is dus een grote urgentie voor natuurherstel en het beschermen van de hier genoemde waarden. Dat is een essentieel onderdeel van de context. Het eiland en het Waddengebied vereisen een eigen aparte beschrijving. De gebieden staan in verbinding maar hebben andere kenmerken en natuurwaarden waar rekening mee gehouden dient te worden, vormen een groot deel van de totale route, en hebben ook eigen en zeer verschillende technische uitdagingen. Daardoor zijn beide gebieden afzonderlijk van elkaar cruciale bottlenecks binnen dit tracé.

Het belang van scheiding wordt in de volgende paragraaf duidelijk, waar Schiermonnikoog en de Noordzeekustzone niet expliciet worden genoemd (p. 20): “Het ontwerpen en aanleggen van de kabels door het Waddengebied en het agrarisch gebied van Noord-Groningen moet zorgvuldig plaatsvinden.”

Hierna lopen we het voorkeustracé langs van noord naar zuid:

2.1.1 Noordzee

Het voorkeustracé doorkruist een Noordzee-ecosysteem dat al onder grote druk staat. De Noordzee is een van de drukst bevaren en intensiefst gebruikte zeeën ter wereld. Recente rapportages, waaronder de OSPAR Quality Status Report (2023) en de Staat van de Noordzee (2023), bevestigen dat de cumulatieve impact van visserij, scheepvaart, zandwinning en de grootschalige uitrol van offshore windparken de ecologische draagkracht van het systeem op de proef stelt. In de c-NRD wordt erkend dat de Noordzee een van de drukst bevaren zeeën is en dat projecten zoals de Tarchon-interconnector het tracé kruisen, wat de druk op de ruimte en de bodem vergroot. Tegen deze achtergrond is het essentieel dat de effecten van het tracé niet geïsoleerd worden beoordeeld. De optelsom van habitatverlies, geluidsverstoring en veranderingen in de hydrodynamiek door de vele offshore projecten vereist een integrale benadering. Alleen door de cumulatieve druk van de gehele energie-infrastructuur op de Noordzee mee te wegen, kan worden vastgesteld of de instandhoudingsdoelstellingen voor beschermde soorten en habitats niet in gevaar komen.

Voorkeur voor Route D in relatie tot integrale afweging

In het Programma Aansluiting Wind op Zee (PAWOZ) is Route D terecht als voorkeursalternatief aangewezen voor het Noordzeetracé, aangezien deze route een bestaande gasleiding volgt en de ecologisch zeer waardevol KRM-gebied 'Borkumse Stenen' vermijdt. Hoewel wij deze keuze steunen, benadrukken wij dat deze keuze enkel standhoudt als de volledige route – van windpark tot aan het onshore station – ecologisch houdbaar is. De keuze voor Route D mag niet los worden gezien van de vervolgroute door de kwetsbare Waddenzee. Een integrale afweging is noodzakelijk: Route D zou in onze optiek logischerwijs moeten koppelen aan de Oude Westereems of de Tunnelvariant, om de cumulatieve druk op zowel de Noordzee als de Waddenzee tot een minimum te beperken. De huidige c-NRD stelt echter dat deze alternatieven technisch of organisatorisch te uitdagend zijn voor de planning van 2031, wat een eenzijdige focus op snelheid suggereert ten koste van een integrale ecologische afweging.

Habitatverlies en verstoring

Het MER dient exact te kwantificeren hoeveel habitatverlies optreedt binnen de relevante habitattypen op de Noordzee. Hierbij moet niet alleen worden gekeken naar de fysieke 'voetprint' van de kabel en de platformfunderingen, maar ook naar de verstoring tijdens de aanlegfase en de mogelijke effecten van elektromagnetische velden en warmteontwikkeling van de 525 kV gelijkstroomkabels op het benthos (bodemleven) en kraakbeenvissen (haaien en roggen).

Aan Bureau Energieprojecten
Datum 30 april 2026
Onderwerp Zienswijze Concept-NRD
Pagina 9 van 19

Gezien de industriële ontwikkeling van de Noordzee kan additioneel habitatverlies, hoe klein ook per individueel project, leiden tot een structurele aantasting van het mariene voedselweb. Het MER moet inzichtelijk maken hoe dit verlies wordt gemitigeerd binnen een systeem dat al kampt met een verlies aan biodiversiteit.

Onvoldoende uitgewerkte aanlegmethode en diepte

De c-NRD stelt dat kabels op de Noordzee tot 5 meter diep begraven kunnen worden met een jet trencher of waterjet ondersteunde kabelploeg. Echter, de specifieke effecten van deze methoden op de benthische gemeenschappen in slibrijke afzettingen en veenlagen – die tot grotere vertroebeling kunnen leiden – zijn nu onvoldoende onderbouwd. Het MER moet exact kwantificeren hoe deze ingreep de bodemstructuur en faunagemeenschappen op de lange termijn beïnvloedt, zeker bij het baggeren van zandgolven.

Onderhoud, blootspoelen en klimaatadaptatie

Net als in de Waddenzee is op de Noordzee een ‘bury and forget’-benadering risicovol. Door de toenemende dynamiek op de Noordzeebodem – versterkt door klimaatverandering en extremere stormen – neemt de kans op het blootspoelen van kabels toe. Dit kan leiden tot noodreparaties en extra bodemberoering in beschermde gebieden. Wij vragen in het MER om een uitwerking van worst-case scenario’s voor onderhoud en reparaties over de gehele levensduur van het project. Hierbij moet specifiek aandacht zijn voor de effectiviteit van kabelbescherming (zoals steenstort) en de ecologische impact daarvan op de natuurlijke zachte bodemhabitats.

Herstel en effectiviteit van mitigatie

De herstelduur van de Noordzeebodem na grootschalige ingrepen wordt vaak onderschat. Hoewel de Noordzee een dynamisch systeem is, kan herstel van de gelaagdheid van de bodem en de bijbehorende benthische gemeenschappen jaren in beslag nemen. Het MER dient op basis van wetenschappelijke onderbouwing aan te tonen binnen welke termijn herstel optreedt en welke onzekerheden hierbij spelen. In een overbelast ecosysteem volstaat het niet om negatieve effecten slechts marginaal te beperken. Wij pleiten ervoor dat mitigatiemaatregelen op de Noordzee hand in hand gaan met systeemherstel, bijvoorbeeld door het ontzien van gebieden voor natuurlijke bodemontwikkeling, om zo de veerkracht van de Noordzee te versterken tegen de effecten van de energietransitie.

Conclusie voor de Noordzee

Gelet op de context van een overbelast marien systeem, is het essentieel dat het MER de effecten van Route D volledig en kwantitatief beoordeelt in samenhang met het traject door de Waddenzee. Een zorgvuldige koppeling van Route D aan een minder schadelijk tracé (zoals de Tunnelvariant of Oude Westereems) is noodzakelijk om te voorkomen dat een suboptimale keuze voor de Waddenzee wordt gelegitimeerd door een ecologische voorkeur op de Noordzee.

2.1.2 Schiermonnikoog

In de beschrijving van de kenmerken van het gebied (par. 3.2) worden het Waddengebied en Schiermonnikoog gezamenlijk beschreven. Daarbij worden de bijzondere waardevolle natuurwaarden van het N2000 gebied Duinen van Schiermonnikoog niet beschreven (o.a. duinen, kwelders, ongestoord verlopende natuurlijke processen, broedkolonies van lepelaars en andere vogels en hoogwatervluchtplaatsen). Door het ontbreken van deze beschrijving worden in paragraaf 3.2.3 ook onvoldoende ingegaan op het beschermen van deze natuurwaarden en het minimaliseren van schade en hinder. Ook de beschrijving van de doorkruising van het N2000 gebied de Noordzeekustzone wordt in paragraaf 3.2 gemist, en komt niet terug in par 3.2.3.

Aan Bureau Energieprojecten
 Datum 30 april 2026
 Onderwerp Zienswijze Concept-NRD
 Pagina 10 van 19

Bovendien zijn de genoemde componenten in paragraaf 3.2.3 incompleet. Bijvoorbeeld, in de opsomming van 'kwetsbare plekken vermijden' missen de schelpdierbanken in de Noordzeekustzone van Schiermonnikoog en de voedselhotspots voor niet-broedvogels, evenals de broedgebieden, maar ook zeegrasvelden. Wij vragen voor de volledigheid alle aandachtspunten uit het deelrapport natuur van het plan-MER hier weer te geven of duidelijk te maken dat het slechts een greep betreft.

In de c-NRD lijkt de MER zich alleen te richten op de 'corridor' waar de kabels gelegd moeten worden. De mogelijke effecten betreffen echter een groter gebied, omdat er ook door en langs N2000-gebied gereden en gevaren moet worden om het gebied überhaupt te bereiken, welke variant er ook gekozen wordt. Dit betreft ook het Natura 2000-gebied Duinen van Schiermonnikoog, waarin zich tal van (zeer) stikstofgevoelige habitattypen bevinden.

Ook geldt voor het grootste deel van de aanvoerroute dat zich hier geen verharde wegen of paden bevinden. Het terrein is zeer gevoelig voor insporing, zeker bij natte omstandigheden. Het vooronderzoek dat in februari-maart 2026 plaatsvond, heeft laten zien dat ondanks afspraken en goede bedoelingen de insporing (veel) groter was dan vooraf verwacht. In de MER moet naar onze mening een analyse plaatsvinden van de spoorvorming die nu al in het kader van het project heeft plaatsgevonden om te kunnen beoordelen wat voor insporing er bij intensivering van de werkzaamheden te verwachten is.

Paragraaf 3.3.1 en 3.3.2: wat zijn hier de voorbereidende onderzoeken en mitigerende maatregelen om natuurschade te voorkomen en of te compenseren? Welke natuurversterkende maatregelen worden onderzocht voor de platforms? In de project-MER moet niet alleen duidelijk worden of er zicht is op mitigatie, maar ook of er voldoende zicht is op *voldoende* mitigatie. Zo niet, dan is een ADC-toets noodzakelijk.

Figuur 3.3, p.21. Onduidelijk is hier waarom een detailkaart van het niet-landdeel van de route ontbreekt. Zou u in het overzicht een detailkaart van de Noordzeekustzone, Schiermonnikoog en de Waddenzee willen toevoegen waarbij zichtbaar is waar de onderzoekscorridor door het eiland, het onderwaterwad en het droogvallend wad loopt.

Twee varianten

3.3.3 Kruising Schiermonnikoog: Er worden in de project-MER twee varianten onderzocht: een gestuurde boring (HDD) en het eiland doorgraven met een trencher. In beide gevallen is de beschrijving van de werkzaamheden heel onduidelijk over de werkwijze, exacte locatie, breedte van de werkstroken etc. waardoor het lastig bepalen is hoe groot een onderzoekscorridor zal zijn. Gesproken wordt onderzoek naar de impact, onduidelijk is welke impact bedoeld wordt (bv flora en vegetatie, fauna, morfologie, bodem, natuurlijke processen etc.).

Ook is onduidelijk op basis waarvan de variant met de trencher gekozen is. In de tekst op p 30 staat: "De variant met de trencher is gebaseerd op ecologische kennis, inbreng van omgevingspartijen en veldbezoek". Dit is raadselachtig. Gaat het hier om de keuze voor het tracé van de te graven sleuf of gaat het om de keuze om de variant met de trencher mee te wegen.

Op welke ecologische kennis ze zich baseren, wat omgevingspartijen hebben ingebracht en welke inzichten het veldbezoek heeft opgeleverd wordt niet nader toegelicht. Wij hebben onvoldoende inzicht in welk tracé voor een te graven sleuf nu exact in beeld is, omdat dit gedurende het voortraject regelmatig veranderde. Een project-MER hoort niet alleen naar de impact van het gekozen tracé te kijken, maar dient ook onderzoek te doen naar minder schadelijke alternatieven. Alleen door ook alternatieven te onderzoeken, kan het MER de informatie leveren die nodig is om het milieubelang volwaardig mee te wegen in de besluitvorming.

Voor de keuze tussen graven (het slenktracé) en de gestuurde boring (HDD) is ook een afwegingskader van belang. Bijvoorbeeld, wat is erger: het maandenlang verstoren van een hoogwatervluchtplaats of het weggraven van een duin waarop de nauwe korfslak voorkomt.

Aan Bureau Energieprojecten
 Datum 30 april 2026
 Onderwerp Zienswijze Concept-NRD
 Pagina 11 van 19

Voor het uitbreiden van de onderzoekscorridor onder en boven het eiland, op welke ecologische kennis is dit gebaseerd? De aanpassing van de route op basis van ecologische kennis wordt nergens expliciet gemaakt. Bijvoorbeeld ook niet in de tekst in bijlage 1, p. 60: "PAWOZ-Eemshaven, zie Figuur A-3. De onderzoekscorridor is aan de westkant verbreed om ook de kruisingsvariant met een trencher over het eiland te omvatten. Deze variant is toegevoegd om te onderzoeken of het kruisen van het eiland met een trencher mogelijk minder effect heeft op ecologische waarden dan een boring onder het eiland door. Onder andere op verzoek van partijen uit de omgeving." En op p. 61: "De route van de trencher is gebaseerd op ecologische kennis, inbreng van omgevingspartijen en veldbezoek."

De 4^e slenk waar in maart 2026 het verkennend onderzoek is gedaan, heeft zich de afgelopen 20 jaar steeds verder het eiland in gevreten, waardoor deze slenk nu bijna tot aan het Noordzeestrand komt. Deze morfologie moet zeer zorgvuldig onderzocht worden. Ook het al dan niet kruisen van slenken moet nadrukkelijk in het onderzoek worden betrokken. Zonder dit nadere onderzoek kan niet worden gezegd dat de risico's van blootspoelen van kabels (met alle gevolgen van dien) voldoende in beeld zijn.

De onderzoeksvragen die in bijlage B zijn opgenomen in relatie tot de dynamiek van de eilandkwelder schieten naar onze mening te kort. Het lijkt ons bovendien onvoldoende om enkel te kijken naar veranderingen 'in enkel de laatste jaren'.

Minimaliseren van de impact op ecologie (p.29)

Welke afstand tot het strand, duinen en kwelders is nodig om ook optische verstoring te voorkomen? Er wordt gekeken naar minimaliseren van verstoring door geluid, licht en beweging. Breng in kaart of minimaliseren hier voldoende is om significante effecten te voorkomen of effecten op de populatie van beschermde soorten kunnen worden uitgesloten. "Het in- en uitredpunt van de boring ligt buiten de kwelders en duinen. En er wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met natuurwaarden zoals hoogwatervluchtplaatsen, broedvogelgebieden, foerageergebieden en aanwezige beschermde soorten. Er wordt ook gekeken naar het minimaliseren verstoring door geluid, beweging en licht. De uitstoot van emissies wordt zo beperkt als mogelijk gehouden. Daarnaast wordt gekeken hoe zo min mogelijk leefgebied oppervlak verstoord kan worden door druk door droogvallen van materieel, rijden en/of vergraven."

Wat betreft de 'kleine washover' (p. 30) vragen we ons af of het begrip hier juist gehanteerd wordt. Doorgaans wordt met een washover een gat in een verder gesloten duinenrij bedoeld waar water en zand bij stormvloed het achterland in kunnen stromen. Over het algemeen is het creëren van een washover een grootschalige ingreep. We zijn benieuwd welke definitie van het begrip hier gehanteerd wordt, zodat we ons een beeld kunnen vormen van de omvang en schaal van de voorgestelde ingreep.

Wat de eilandkwelder betreft: Er moet ook gekeken worden naar de cumulatieve effecten in combinatie met klimaatverandering. Een recente studie van Wageningen Marine Research laat zien dat de eilandkwelders kwetsbaar zijn voor klimaatverandering. Eilandkwelders groeien gemiddeld slechts 1-5 mm/jaar. Een slechte drainage van een kwelder vormt een risico, waarbij de kwelder kan omslaan naar kaal wad⁷. Het is belangrijk om in de MER te kijken wat de effecten van de werkzaamheden (betreden van de kwelder van het wad met een trencher) en de aanleg van de kabel voor effect heeft op de drainage van de kwelder.

Zichtbare nadelige effecten

Tot slot: Ervaringen van de vooronderzoeken in het vroege voorjaar van 2026 hebben ons geleerd dat de benodigde zorgvuldigheid en voorzichtigheid niet samengaan met de haast en urgentie die voor dit project is beoogd. In die periode is op Schiermonnikoog vooronderzoek gedaan naar het mogelijk kruisen van Schiermonnikoog met behulp van een trencher. Dat vervoersbewegingen tot nadelige effecten en schade kunnen leiden is toen al geconstateerd.

⁷ Wageningen Marine Research, Puijenbroek, M.E.B. van, F.O.H. Smulders, C. Sonneveld, 2026: De ontwikkeling van kwelders in de Waddenzee Langetermijnontwikkeling (1990-2025 en een blik op de toekomst).

Aan Bureau Energieprojecten
 Datum 30 april 2026
 Onderwerp Zienswijze Concept-NRD
 Pagina 12 van 19

2.1.3 Waddenzee – wantij en kwelders

Onvoldoende uitgewerkte aanlegmethode

De c-NRD gaat uit van het gebruik van een wadtrencher voor het ingraven van de kabels, waarbij wordt gesteld dat dit leidt tot 'minimale druk' op de bodem. Deze kwalificatie is echter onvoldoende onderbouwd. Onduidelijk is hoe deze druk wordt gedefinieerd en gemeten, en welke effecten optreden op bodemstructuur, morfologie en bodemfauna. Ook ontbreekt een heldere beschrijving van de minimale diepte, breedte en ruimtelijke reikwijdte van de ingreep. Welk effect heeft het gebruik van een kettingfrees bijvoorbeeld op de bodemfauna. Zolang de technische uitwerking onvoldoende concreet is, kan geen deugdelijke en verifieerbare effectbeoordeling plaatsvinden.

Seizoensgebonden effecten en timing van werkzaamheden

Het MER dient seizoen afhankelijke gevoeligheden expliciet te betrekken bij de effectbeoordeling. Daarbij moet worden onderzocht in hoeverre aanleg- en onderhoudswerkzaamheden samenvallen met ecologisch kritische perioden, zoals broed-, ruiperiodes en trek van vogels, evenals perioden van verhoogde gevoeligheid van bodemfauna. Als werkzaamheden plaatsvinden in dergelijke perioden, kan de ernst en reikwijdte van de effecten substantieel toenemen, bijvoorbeeld door verstoring van foerageer- en rustgebieden of door verstoring van herstelprocessen in het bodemleven. Het MER dient deze effecten expliciet te kwantificeren en te betrekken bij de beoordeling van de significantie van de ingreep.

Verstoring door installaties aan de rand van het wantij

De c-NRD biedt geen duidelijkheid over de aard en omvang van installaties die nodig zijn voor de kruising van het wantij, bijvoorbeeld ten behoeve van het intrekken van kabels vanaf en naar Schiermonnikoog en de Groninger kwelders. Dergelijke installaties, inclusief werkterreinen en bijbehorende logistiek, kunnen leiden tot langdurige verstoring van fauna, met name in een gebied dat van groot belang is voor rustende en foeragerende vogels zoals lepelaars en wulpen. Deze verstoring kan verder reiken dan de directe ingreep en leiden tot functieverlies van leefgebieden, zeker wanneer sprake is van langdurige aanwezigheid, geluid, licht en beweging. Het is daarom noodzakelijk dat in het MER expliciet inzicht wordt gegeven in de aard, duur en ruimtelijke impact van deze installaties, evenals de effecten op soorten en habitatgebruik.

p. 32: Hoe breed wordt de belemmerende strook van de "aanlanding" buitendijks in Groningen en wat zijn de belemmeringen. Wat betekent dit voor de instandhouding van de kwelders en voor toekomstige kustontwikkeling in relatie tot waterveiligheid? Denk hierbij aan traditionele dijkversterkingen als nieuwe concepten als wisselpolders/dubbele dijk/brede groene dijk etc.

Habitatverlies (H1140A en H1110A)

Het is noodzakelijk dat in het MER exact wordt gekwantificeerd hoeveel habitat verloren gaat, zowel tijdelijk als permanent, met name voor de habitattypen H1140A (slik- en zandplaten) en H1110A (permanent overstroomde zandbanken). Daarbij dient niet alleen de directe fysieke aantasting te worden meegenomen, maar ook functioneel habitatverlies als gevolg van verstoring en veranderingen in bodemprocessen. Dit verlies moet worden gezien in het licht van de al ongunstige staat van deze habitats, en ook de bredere verslechterde ecologische toestand van de Waddenzee als geheel. Daarnaast neemt de druk verder toe als gevolg van klimaatverandering, waaronder zeespiegelstijging en veranderingen in sedimentdynamiek. Deze ontwikkelingen leiden tot een afname van intergetijdengebieden en daarmee tot een verdere verslechtering van de ecologische draagkracht van het systeem. Tegen deze achtergrond kan additioneel habitatverlies een disproportioneel effect hebben en dient dit nadrukkelijk te worden meegewogen in de beoordeling.

In een eerdere fase heeft Tennet beloofd om biodiversiteitshotspots, schelpdierbanken en zeegras te vermijden, waarom is de onderzoekscorridor daar niet al op aangepast? De uitwijkmogelijkheid is nu beperkt, terwijl de effectbeoordeling nog niet op voldoende detailniveau is vastgesteld. Dit was ook het probleem in de plan-MER.

Aan Bureau Energieprojecten
Datum 30 april 2026
Onderwerp Zienswijze Concept-NRD
Pagina 13 van 19

Beschrijf ook dat het wantij een zeer biodivers en productief deel van de Waddenzee is. Zie o.a. corridor Waddenzee, p.62: “De route ligt hier op het meest stabiele en ondiepe deel van het Wantij. Hierdoor kan één begraafmethode gebruikt worden, wat leidt tot zo min mogelijk bewegingen en impact in het gebied. Diepe geulen worden vermeden. Dit valt grotendeels samen met de routes van wadlopers. Binnen de onderzoekscorridor kan de route verder geoptimaliseerd worden om kwetsbare locaties te vermijden.”

Morfologie en systeemdynamiek

Terecht wordt in par. 3.2.1 benoemd dat het Waddengebied altijd in beweging is, waardoor bijvoorbeeld geulen kunnen verschuiven. Verderop in het hoofdstuk wordt in dit kader opgemerkt dat de kabels voldoende diep moeten worden begraven, om te voorkomen dat deze bloot komen te liggen. Om het risico van blootspoelen te verkleinen, is gekozen voor een ligging van de kabels meer westelijk ten opzichte van de Balg. Het lijkt alsof wordt aangenomen dat hiermee het effect van de beweging en het verschuiven van geulen voldoende is onderkend. Wij betwijfelen ten eerste of de effecten van de dynamiek van bijvoorbeeld geulen voldoende in beeld is. Geulen in het Waddengebied en op de eilanden zijn zeer dynamisch.

In lijn met het advies van de Ecologische Autoriteit dient het MER expliciet inzicht te geven in de effecten van de ingreep op grootschalige morfologische processen in de Waddenzee, in het bijzonder de sedimentbalans en de dynamiek van het wantijsysteem. Beoordeeld moet worden in hoeverre lokale verstoringen, zoals bodemverstoring door aanleg en onderhoud van kabels, kunnen doorwerken naar structurele veranderingen in geulen, platen en hoogtegradiënten, zowel binnen als buiten het directe tracégebied. Hierbij dient nadrukkelijk rekening te worden gehouden met de samenhang tussen morfologie, hydrodynamiek en ecologische processen, en met de lange tijdschalen waarop dergelijke veranderingen zich kunnen manifesteren. Gezien de dynamische aard van het systeem en de invloed van klimaatverandering, zoals zeespiegelstijging en veranderende sedimentstromen, is het noodzakelijk dat deze effecten niet alleen op korte termijn, maar ook op middellange en lange termijn worden beoordeeld. Alleen op basis van een dergelijke integrale analyse kan worden vastgesteld of de ingreep leidt tot blijvende veranderingen in de structuur en het functioneren van het systeem.

Onderhoud en worst-case scenario's

De c-NRD gaat ervan uit dat de kabels na aanleg worden ingegraven en geen verdere verstoring veroorzaken. Deze impliciete ‘bury and forget’-benadering is echter onvoldoende onderbouwd zonder een nadere uitwerking van onderhoudsscenario's. In het MER dient expliciet aandacht te worden besteed aan worst-case situaties, zoals kabeldefecten, blootspoelen en noodreparaties.

Daarbij moet, uitgaande van realistische worst-case scenario's, inzicht worden gegeven in de frequentie, duur en ruimtelijke impact van dergelijke ingrepen, evenals de mogelijke cumulatieve effecten van herhaald onderhoud. Daarbij dient expliciet rekening te worden gehouden met de effecten van klimaatverandering, zoals zeespiegelstijging, toenemende stormintensiteit en veranderingen in sedimentdynamiek. Deze factoren kunnen de kans op blootspoelen en schade aan kabels vergroten en daarmee leiden tot een hogere onderhoudsfrequentie en aanvullende verstoring van het systeem. Zonder deze toekomstige ontwikkelingen mee te nemen, ontstaat geen realistisch beeld van de langetermijneffecten van het project.

Herstel en effectiviteit

Ten aanzien van herstel blijft de c-NRD op dit moment te algemeen. Het is noodzakelijk dat duidelijk wordt gemaakt welke herstelmaatregelen worden getroffen, hoe effectief deze zijn en binnen welke termijn herstel van aangetaste habitats kan worden verwacht. Herstel dient aantoonbaar en met voldoende zekerheid plaats te vinden, onzeker herstel kan niet worden meegenomen als mitigerende maatregel. Daarbij dient expliciet rekening te worden gehouden met de herstelduur van bodemleven.

Aan Bureau Energieprojecten
Datum 30 april 2026
Onderwerp Zienswijze Concept-NRD
Pagina 14 van 19

Herstel van benthische gemeenschappen kan, afhankelijk van de mate van verstoring en lokale omstandigheden, meerdere jaren tot decennia in beslag nemen. Dit betekent dat als 'tijdelijk' aangemerkte effecten in de praktijk langdurig kunnen doorwerken. Het MER dient deze hersteltrajecten realistisch en onderbouwd in beeld te brengen en te betrekken bij de beoordeling van de ecologische effecten.

Mitigatie en systeemherstel

Gegeven de huidige staat van de Waddenzee kan niet worden volstaan met het uitsluitend beperken van projectgebonden effecten. Mitigerende maatregelen dienen primair gericht te zijn op het voorkomen en beperken van negatieve effecten van het project, maar moeten, in een systeem waarin de ecologische draagkracht al onder druk staat, zodanig worden vormgegeven dat ook de ecologische functie van habitats behouden blijft. In dat licht achten wij het noodzakelijk dat in het MER expliciet wordt onderzocht in hoeverre aanvullende maatregelen, zoals het realiseren van grootschalige, aaneengesloten gebieden zonder bodemberoerende activiteiten, kunnen bijdragen aan herstel van bodemleven en versterking van de ecologische draagkracht.

Werelderfgoedstatus (UNESCO) en N2000

De Waddenzee is aangewezen als Werelderfgoed vanwege haar uitzonderlijke universele waarde ("Outstanding Universal Value"), waaronder de unieke dynamiek van het getijdenlandschap, de omvang van het intergetijdengebied en de cruciale functie voor miljoenen trekvogels. Deze status brengt internationale verplichtingen met zich mee om deze waarden te beschermen en te behouden voor toekomstige generaties, zoals vastgelegd binnen het kader van de UNESCO. Ingrepen die deze waarden kunnen aantasten dienen daarom uiterst zorgvuldig te worden beoordeeld en zwaar te worden gemotiveerd. Dit geldt in het bijzonder voor projecten die leiden tot verlies of aantasting van kernkwaliteiten, zoals de bodemstructuur, morfologische processen en de beschikbaarheid van voedselrijke intergetijdengebieden.

Tegen deze achtergrond is het noodzakelijk dat in het MER expliciet wordt onderbouwd op welke wijze het project zich verhoudt tot het behoud van de Outstanding Universal Value van de Waddenzee. Indien niet overtuigend kan worden aangetoond dat deze waarden behouden blijven, is het project niet verenigbaar met de internationale verplichtingen die voortvloeien uit de Werelderfgoedstatus. En om nog een omissie te benoemen. Op p.19 staat niet vermeld dat de Waddenzee naast UNESCO Werelderfgoed, net zo goed een Natura 2000 aanwijzing heeft, die verder gaat qua bescherming dan Unesco.

Conclusie

Gelet op de hierboven geschetste context van een reeds overbelast en kwetsbaar ecosysteem, is het essentieel dat het MER de effecten van het project volledig, kwantitatief en in samenhang beoordeelt. Dit omvat niet alleen de directe projecteffecten, maar ook de cumulatieve druk op de Waddenzee, de langetermijneffecten van klimaatverandering en de onzekerheden rondom aanleg, onderhoud en herstel. Daarbij is het noodzakelijk dat expliciet wordt getoetst of het project verenigbaar is met het beleidsdoel om verdere achteruitgang van de natuurkwaliteit in de Waddenzee te voorkomen. In dat kader dient te worden onderbouwd waarom, in een systeem dat al ver boven zijn ecologische draagkracht functioneert, aanvullende belasting aanvaardbaar zou zijn.

Verder moet worden aangetoond dat aantasting van beschermde habitats en soorten wordt voorkomen en dat de ecologische functie ervan met voldoende zekerheid behouden blijft. In een systeem waarin de draagkracht al wordt overschreden, volstaat het niet om effecten slechts te beperken, aanvullende maatregelen zijn noodzakelijk om te waarborgen dat geen verdere verslechtering optreedt.

Indien niet overtuigend kan worden aangetoond dat de ingreep verenigbaar is met de instandhoudingsdoelstellingen en de internationale verplichtingen die voortvloeien uit de Werelderfgoedstatus, kan geen sprake zijn van een zorgvuldige en juridisch houdbare besluitvorming.

Aan Bureau Energieprojecten
 Datum 30 april 2026
 Onderwerp Zienswijze Concept-NRD
 Pagina 15 van 19

2.1.4 Kabeltracés op het Groningse vasteland

p.34: Op afbeelding 3-11 is een in- en uitredpunt gevisualiseerd, maar het uitredpunt is ook het volgende intredpunt. Hoeveel ruimte is er nodig op een gecombineerde locatie en hoe lang wordt daar typisch gewerkt?

p.34: De belemmerende strook varieert van 11 tot 40 meter. Wat zijn de belemmeringen in deze strook en wat betekent dit voor toekomstige kustontwikkeling? Zie ook voorgaande opmerking.

p.39: Wat voor invloed heeft de dijkvariant op toekomstige dijkversterkingen? Wordt hiermee niet een te grote barrière gelegd voor mogelijke toekomstige versterkingen naar binnen toe? En kan dit betekenen dat er dan zeewaarts versterkt moet worden, in N2000 gebied?

p. 42: De locaties voor de kabels liggen precies in het gebied waar vanuit de omgeving wordt gezocht naar een impuls voor ecologie/ruimtelijke kwaliteit i.r.t. de ontwikkelingen die op dit kustgebied afkomen. Dit komt deels uit de gesprekken die gevoerd zijn rond de PAWOZ-gebiedsinvesteringen. Ontwikkelingen die voortkomen uit NOZ-Doordewind zouden niet strijdig moeten zijn met de uitkomsten van het proces rond gebiedsinvesteringen.

p. 44: Ten aanzien van andere ontwikkelingen in het gebied is er nog wel het een en ander dat ontbreekt. Zie bijvoorbeeld bovenstaande opmerking, maar ook de gesprekken die nu lopen voor de toekomst van het kustgebied (onder regie van provincie Groningen) en de aanstaande dijkversterkingen. Ook alle ontwikkelingen op gebied van ecologie zijn niet onbelangrijk. Denk aan de ontwikkelingen rond het Beleidskader Natuur Waddenzee en de Natuurherstelverordening om maar wat te noemen.

p.48: Het gaat niet alleen aan aantasting op de bestaande waarde/situatie, maar ook om de belemmering van toekomstige ontwikkelingen. Neem dit ook mee in de beoordeling.

Naast het bovenstaande willen we graag meegeven dat er langs de Groningse waddenkust verschillende binnendijkse natuurgebieden liggen. Het spreekt voor zich dat deze gevoelig zijn voor verstoring tijdens de aanleg en mogelijk onderhoud van de kabels. We gaan er van uit dat deze in beeld zijn en dat er niet alleen omheen gewerkt wordt, maar dat bij werkzaamheden rekening gehouden wordt met verstoring. Ook zien we graag dat er in de uitwerking aandacht is voor mogelijke negatieve gevolgen van ondergrondse kabels op flora en fauna in en nabij deze natuurgebieden. Het voorkomen van negatieve invloeden is voor ons een prioriteit. Mocht dit niet te voorkomen zijn en mitigerende maatregelen zijn onvoldoende, dan gaan we uit van ruimhartige compensatie.

2.2 Het beoordelingskader

Mitigatie

Uit het plan-MER blijkt dat het Schiermonnikoog Wantij tracé schelpdierbanken doorkruist en belangrijke voedselgebieden voor niet-broedvogels in zowel de Noordzee als Waddenzee. Door voedselhotspots te vermijden is zicht op mitigatie. Echter in de plan-MER blijkt dat het gekozen voorkeurstracé ook niet te mitigeren natuurschade oplevert met zicht op compensatie. Ook zijn er mitigerende maatregelen waarvan de plan-MER aangeeft dat er op dit moment nog onvoldoende informatie beschikbaar is. Bijvoorbeeld voor de voedselhotspots voor foeragerende vogels (zie p 2/2 van de factsheet in het plan MER), zie onderstaande citaat over een Mitigerende maatregel: “Vermijd de essentiële voedsel hotspots voor de relevante niet-broedvogelsoorten in de Waddenzee. Het belang en de exacte locatie van de voedsel hotspots per vogelsoort is op dit moment niet met voldoende detailniveau bekend, dit dient in kaart te worden gebracht op basis van actuele data op en rond de gekozen route.” Hoe wordt deze kennis vergaard en geïmplementeerd in de plannen, en wat is het effect hiervan op de planning?

In de MER wordt per aspect aangegeven of en met welke mitigerende maatregelen effecten te beperken of voorkomen zijn en hoe dit de effectbeoordeling beïnvloedt en hoe dit de effectbeoordeling beïnvloedt. We vinden dit een vage beschrijving. Wat betekent dit? Worden mogelijke mitigerende maatregelen alleen benoemd en meegewogen in de effectbeoordeling? En moeten deze maatregelen worden uitgevoerd?

Aan Bureau Energieprojecten
 Datum 30 april 2026
 Onderwerp Zienswijze Concept-NRD
 Pagina 16 van 19

Wat is de status; toch niet vrijblijvend? Wordt ook gekeken naar mogelijke compenserende maatregelen als natuurwaarden daadwerkelijk vernietigd worden (bv. mosselbanken).

Referentiesituatie

In de inleiding van hoofdstuk 4 (par. 4.1) wordt een beschrijving gegeven van de referentiesituatie. We missen in deze paragraaf de belangrijke ontwikkelingen als genoemd in par. 3.5, aangevuld met de in deze zienswijze benoemde ontwikkelingen die ten onrechte niet zijn vermeld in de c-NRD. In relatie tot de referentiesituatie merken we verder het volgende op. Hoewel wij ons realiseren dat dit niet zozeer in een NRD thuishoort, achten wij het van belang dat een 0-meting wordt uitgevoerd en vastgelegd van de gebieden waarin de werkzaamheden zullen worden uitgevoerd. Alleen dan kan immers (achteraf) worden vastgesteld welke schade aan het gebied is toegebracht en dient te worden hersteld. Die informatie is van wezenlijk belang om bijvoorbeeld ook te worden betrokken bij de (eventueel aanvullende) maatregelen in verband met herstel van de oorspronkelijke situatie.

Nog meer vragen

Het beoordelingskader is abstract geformuleerd (bv. KRW, KRM etc.) in de c-NRD. Niet duidelijk is op welke onderwerpen en soorten exact wordt beoordeeld. Wij vinden het in ieder geval belangrijk dat de project-MER antwoord gaat geven op de volgende vragen:

- In hoeverre hebben de werkzaamheden voor de aanleg van de kabels invloed op de huidige natuurlijke processen die plaatsvinden in de Noord- en Waddenzee en op Schiermonnikoog (zowel strand, duin en kwelder)?
- In hoeverre kan straks de aanwezigheid van kabels in de bodem van invloed zijn op het (toelaten van) dynamische, natuurlijke processen in het plangebied. Moeten er straks geulen, slenken en zandbanken worden vastgelegd om te voorkomen dat kabels bloot komen te liggen? Dit speelt zowel bij het aspect: bodem en water op zee- Dynamiek van de noordzeekust en duinen en Dynamiek van de eilandkwelder, waddenzee en vastelandskwelder als bij het aspect natuur op land, wezenlijke kenmerken van Natuurnetwerk Nederland, waar natuurlijke processen bij horen.
- In hoeverre wordt de waarde van compleet ongestoorde bodems meegenomen in de beoordeling? Deze zullen onherstelbaar worden aangetast.
- Kan de aanleg van de kabels lokale bodemdaling tot gevolg hebben, bijvoorbeeld door inklinking na de graafwerkzaamheden?
- Wat doet de vergraving van de bodem met de beworteling? We willen graag inzichtelijk hebben of dit effect kan hebben op de stabiliteit van de kwelder en de gevoeligheid voor erosie.
- Wordt het aspect drainage van de kwelder ook onderzocht? We willen graag inzichtelijk krijgen of de aanleg van de kabels zorgen voor een andere waterhuishouding, bijvoorbeeld door bodemcompactie of het dichtdrukken van kleine waterloopjes en of dit dan gevolgen kan hebben op de bodemsamenstelling en vegetatie.
- Leidt bodemcompactie door rijbewegingen tot verandering van het bodemleven (zowel onder de grond als in de strooisellaag) op strand, duin en kwelder?
- In hoeverre wordt de natuurlijke morfologie van de op het strand en kwelder aanwezige duinen aangetast door de werkzaamheden en wat zijn de mogelijkheden voor herstel?
- Kaderrichtlijn Marien-toets: welke habitats worden daarbij onderzocht? In welk gebied? Hebben we daar zicht op? Het zou helpen als in de NRD is aangegeven wat de descriptors zijn waarop wordt getoetst.
- Kaderrichtlijn Water: geef aan welke aspecten daarbij precies worden getoetst?
- Worden schelpenbanken en zeegrasvelden voldoende meegenomen? Niet alleen de huidige locaties, maar worden ook de potentiële locaties meegenomen?
- Wij wijzen erop dat er voor sommige soorten die vanuit Natura 2000 en/of de soortbescherming in het kader van de Omgevingswet relevant zijn, geen of onvoldoende (recente) inventarisatiegegevens voorhanden zijn. We missen in de c-NRD het voornemen voor aanvullende monitoring.

Aan Bureau Energieprojecten
 Datum 30 april 2026
 Onderwerp Zienswijze Concept-NRD
 Pagina 17 van 19

- We zijn van mening dat naast de vanuit de habitats en soorten die vanuit Natura 2000 zijn aangewezen en de soorten die vanuit de Omgevingswet wettelijke bescherming genieten ook de typische soorten per N2000-habitattypen en de dier- en plantensoorten die op een door het Ministerie van LNV vastgestelde Rode Lijst staan, moeten worden meegenomen. Bv. de gesteelde zoutmelde, blauwe zeedistel, helmharpoenzwam en moshommel.
- Naast het gebruik van het eiland door broedvogels en overtuigende vogels op hoogwatervluchtplaatsen wijzen we ook op het belang om inzichtelijk te maken waar en in welke mate de broed- en trekvogels en wintergasten gebruik maken van de Waddenzee als foerageergebied. Behalve broedvogelgegevens en hoogwatervluchtplaatstellingen zijn hiervoor dus ook gegevens van het foerageergedrag van de vogels nodig. In hoeverre is de aanleg van de kabels van invloed op de waarde van deze foerageergebieden (zowel tijdens de aanleg als gevolg van verstoring van vogels als na aanleg als gevolg van verstoring van de bodem).
- Maak daarnaast inzichtelijk of en zo ja waar in het plangebied in Noord- en Waddenzee zwemmende soorten zoals roodkeelduiker, parelduiker, topper en zwarte zee-eend foerageren en rusten.
- Onderzoek daarnaast ook of er bij verstoring van bijvoorbeeld zeehonden en vogels mogelijkheden zijn op uitwijken, naar welke plekken ze kunnen uitwijken, en wat het verwachte effect op de populatie kan zijn. Onderzoek in de project-MER of herstel wel mogelijk is, aangezien meerdere soorten met negatieve populatie trends naar verwachting weinig potentie voor nieuwe aanwas en herstel kennen. Zie ook het advies van de Commissie MER naar aanleiding van de plan-MER op dit punt.
- Aanwezigheid van hotspots van Benthos in de wadbodem: wordt dat meegenomen in het beoordelingskader? Is het SIBES-meetnet hierbij fijnmazig genoeg om uit te sluiten dat er zich op het exacte tracé van de kabels hotspots wat betreft bodemleven (zowel in soortdiversiteit als biomassa) bevinden of is er aanvullend onderzoek nodig?
- Wordt het effect van de werkzaamheden op vissen ook meegenomen? Niet alleen in Wadden- en Noordzee maar ook op de kwelder, waar vissen tijdens hoge tijden foerageren op kwelderspringers.
- Wordt bij de archeologische beoordeling ook rekening gehouden met de mogelijke aanwezigheid van resten van verdwenen eilanden, zoals Bosch, Heffesant en Corresant?
- Wordt bij de beoordeling ook gekeken naar de effecten van de aanleg op de bereikbaarheid van het oostelijk deel van het eiland ten behoeve van natuurbeheer (toezicht, monitoring) of voor de hulpdiensten: brandweer, ambulance, politie, Eerste Hulp Bij Zeezoogdieren, marechaussee?
- Wordt ook gekeken naar de effecten van het project op de natuurbeleving van bewoners en bezoekers. Blijven strand en kwelder toegankelijk voor wandelaars, excursies, Balgexpres etc.)?
- In hoeverre worden worstcasescenario's, zowel tijdens de aanleg als wanneer de kabels er liggen, meegenomen in de weging? Wat gebeurt er als de werkzaamheden door onvoorziene omstandigheden niet afgerond kunnen worden in het vooraf bedachte tijdvenster en als minst kwetsbaar geachte periode? Wat gebeurt er bij eventuele reparatiewerkzaamheden? Wat gebeurt er als de kabels toch bloot komen te liggen? Wat zijn de kansen op het vrijkomen van verontreinigende stoffen zoals olie?
- Wat gebeurt er met de kabels als de beoogde levensduur erop zit?
- Wordt ook een risicoinschatting gedaan? Wat zijn de effecten als zaken niet gaan zoals gepland?
- Wordt er naast mogelijke cumulatieve effecten door toekomstige projecten in het plangebied ook gekeken naar de huidige activiteiten, zoals visserij, recreatie, baggeren, militaire oefeningen, etc.

Tot slot: Het project-MER dient een robuust monitoring- en adaptief beheerkader te bevatten, inclusief expliciete drempelwaarden en stop- of bijsturingscriteria. Monitoring zonder vooraf vastgelegde handelingsperspectieven is onvoldoende om de mogelijke ecologische risico's te beheersen.

2.3 Extra toetsing

Gelet op de kwetsbaarheid van het Waddengebied en het feit dat het tracé door de Natura 2000-gebieden Waddenzee en Nationaal Park Schiermonnikoog loopt, kan op voorhand niet worden uitgesloten dat er significante effecten optreden, onder andere door stikstofdepositie, bodemberoering en verstoring tijdens aanleg en onderhoud.

Aan Bureau Energieprojecten
Datum 30 april 2026
Onderwerp Zienswijze Concept-NRD
Pagina 18 van 19

Het is bekend dat de stikstofdepositie op Schiermonnikoog hoger is dan wenselijk voor veel habitattypen en soorten in het N2000-gebied Duinen van Schiermonnikoog. Juist daarom dient uiterst zorgvuldig en kritisch te worden gekeken naar alle activiteiten die (direct of indirect) leiden tot een toename van stikstofemissies en -depositie. In dat geval schrijft de wet expliciet voor dat een Passende Beoordeling moet worden uitgevoerd, op grond van art. 6 van de Habitatrichtlijn. Een MER alleen is niet voldoende. Deze richt zich immers op de milieueffecten in brede zin (zoals lucht, water, bodem, geluid en gezondheid), terwijl een passende beoordeling specifiek en juridisch bindend toetst of significante negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van N2000-gebieden kunnen worden uitgesloten.

Het ontbreken van een Passende Beoordeling betekent dat de besluitvorming op dit moment niet voldoet aan de vereisten van de Wet natuurbescherming en de onderliggende Europese regelgeving. Daarmee is de gevolgde procedure juridisch onvolledig en kwetsbaar voor bezwaar en beroep. Wij zijn dan ook van mening dat de procedure niet kan worden voortgezet zonder dat alsnog een deugdelijke passende beoordeling wordt opgesteld en betrokken bij de besluitvorming. En dit geldt feitelijk nu al: voor de vooronderzoeken.

3. Het plan/projectproces en de participatie

We hebben zorgen over de overall planning van NOZ-Doordewind in relatie tot de benodigde zorgvuldigheid en het toepassen van het voorzorgsbeginsel, zeker gezien de ervaringen op Schiermonnikoog in het voorjaar van 2026. We pleiten daarom voor meer tijd en een bredere afweging. Zoals al in de inleiding van deze zienswijze gesteld: Door breed te kijken naar de Meest Milieuvriendelijke Alternatieven, kan worden voorkomen dat in een later stadium, wanneer blijkt dat een gekozen route leidt tot niet te mitigeren schade of juridische belemmeringen, er opnieuw een uitgebreid onderzoek moet worden gestart. En aanvullend argument: om serieuze vertraging van de Energietransitie te voorkomen als uit de project-MER blijkt dat het voorkeustracé niet vergunbaar is volgens art. 6 lid 3 Habitatrichtlijn, bv. omdat wat mitigatie genoemd wordt feitelijk compensatie is. Dit kan alleen met een ADC-toets worden aangetoond.

Hoofdstuk 5 van de c-NRD gaat over participatie. Over de wijze waarop participatie tot nu toe vorm heeft gekregen, willen wij graag het volgende opmerken. De kabels zijn gepland door het meest natuurlijke en ongerepte deel van Nederland. Echter er is tot nu toe slechts één startbijeenkomst is geweest voor de natuur- en milieuorganisaties. Voor een degelijke participatie is het noodzakelijk dat deze organisaties meer worden betrokken zodat zij (wij dus) stem kunnen geven aan het gebied. Het moet voor onze organisaties ook mogelijk zijn om, als het zover is, conceptteksten te zien van onderzoek en afwegingen. Tijdens de informatieavond op Schiermonnikoog op 8 april 2026 is toegezegd dat buiten de officiële momenten waarop een reactie mogelijk is (bij het Ontwerpbesluit, Q4 2027) er plenaire informatieavonden en individuele inloophmomenten komen op Schiermonnikoog. Het is belangrijk alle inwoners, dus ook van Groningen goed te informeren over de voortgang en gebruik te maken van hun kennis van het gebied.

4. Conclusie en oproep

Tot zover voor dit moment onze uitgebreide reactie op de c-NRD. Natuurmonumenten c.s. dankt u voor de gelegenheid om in deze fase bij te dragen. Wij blijven van oordeel dat aanleg van de kabels door of onder Schiermonnikoog, door het wantij en door de kwelders onaanvaardbaar is wanneer er technisch uitvoerbare alternatieven zijn die minder schadelijk zijn voor de kwetsbare, beschermde waddennatuur.

Wij sluiten af met een uitdrukkelijke oproep aan de betrokken Ministeries en initiatiefnemer TenneT om alles op alles te zetten om de impact op de rijkste en misschien wel belangrijkste natuurgebieden van Nederland te minimaliseren.

Aan Bureau Energieprojecten
Datum 30 april 2026
Onderwerp Zienswijze Concept-NRD
Pagina 19 van 19

Te beginnen met het verbreden van de scope van het MER-onderzoek met de Tunnelvariant en het Oude Westereemstracé. Ja, dat betekent meer tijd en geld naar het onderzoek naar de tunnel en ook met spoed op hoog niveau met Duitsland in gesprek gaan over het Oude Westereemstracé. Zoals eerder gesteld, de 15e Trilaterale Regeringsconferentie voor de bescherming van de Waddenzee eind mei 2026, biedt een uitgelezen kans om energietransitie en natuurherstel hand in hand te laten gaan.

Wij vertrouwen erop dat u onze opmerkingen nadrukkelijk betreft bij het vaststellen van de definitieve NRD en het opstellen van de project-MER. Mocht een nadere toelichting op prijs worden gesteld, dan weet u ons te vinden.

Met vriendelijke groet,

Mede namens de Waddenvereniging, Natuur- en Milieufederatie Groningen, Friese Milieufederatie, Stichting Het Groninger Landschap, It Fryske Gea, Stichting WAD, Vogelbescherming Nederland en Stichting De Noordzee,

 Groningen, Fryslân en Wadden & coördinerend op Energietransitie
Natuurmonumenten

Verzonden: 4/30/2026 8:41:03 PM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Particulier

(Mede) namens:

Organisatie:

Uw zienswijze/reactie:

Geachte heer mevrouw,

Bij de vorige inspraakronde heb ik u als inwoner van Schiermonnikoog gevraagd of de straling van de kabel schadelijk kan zijn voor mensen en/of dieren.

In uw antwoord gaf u aan dat over de langetermijneffecten hiervan niet veel bekend is.

Ik wil u dringend verzoeken om eerst deze effecten volledig duidelijk te hebben alvorens de kabel aangelegd wordt en/of er verder onderzoek wordt gedaan naar de aanleg van de kabel onder/door Schiermonnikoog.

Daarnaast wil ik u vragen om verder onderzoek te doen naar de 'tunnelvariant' omdat deze variant naar mijn mening de minste schade aanbrengt aan: dier, natuur en milieu.

Daarbij wil u vragen om de adviezen van natuurorganisaties (zoals bijvoorbeeld Natuurmonumenten) die actief zijn in het Waddengebied op te volgen. Zij kennen het gebied (de natuur en de dieren/planten) die er leven als geen ander.

Tot slot wil ik aangeven zeer teleurgesteld te zijn in hoe de afgelopen maanden het 'vooronderzoek' heeft plaatsgevonden in de kwelder van Schiermonnikoog. Er is aanzienlijke schade aangericht aan de natuur daar, onder andere door rupsbanden. Volgens de boswachter kan het tot wel tien jaar duren voordat deze schade hersteld is.

Het feit dat dit de gevolgen zijn van alleen al het 'vooronderzoek' heeft mijn vertrouwen in dit proces én in dit project ernstig beschadigd.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Verzonden: 4/30/2026 9:53:55 PM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: [REDACTED]

(Mede) namens:

Organisatie: Privaat

Uw zienswijze/reactie:

Geachte heer/mevrouw,

Graag maak ik van de gelegenheid gebruik om enkele aandachtspunten en aanbevelingen mee te geven ten aanzien van de voorgenomen aanleg van uw ondergrondse kabelinfrastructuur.

Mijn intentie hierbij is om duidelijk geen kritiek te hebben op uw voornemen, maar bij te willen dragen aan een zorgvuldige en toekomstbestendige keuze van aanlegmethoden, met specifieke aandacht voor de bescherming van het grondwatersysteem en het voorkomen van verzilting.

1. Aandacht voor verziltingsrisico's bij standaard HDD

Feit is dat bij de toepassing van conventionele gestuurde boringen (HDD) er door de benodigde overdimensionering (130-150%) van de boorgang een annulaire ruimte ontstaat die moet worden afgedicht. In de praktijk blijkt dat het realiseren van een volledig homogene en duurzame afdichting met drillgrout/drillmix over langere tijd onzekerheden kent. Factoren zoals variatie in bodemopbouw, drukverschillen tussen grondlagen en uitvoeringstechnische aspecten spelen hierbij een rol spelen.

Het is daarom raadzaam om rekening te houden met het risico dat op (langere) termijn hydraulische verbindingen kunnen ontstaan tussen verschillende watervoerende pakketten, wat verzilting zou kunnen bevorderen. Deltares heeft hier in het verleden (en ook nu nog) ook het nodige onderzoek naar gedaan, evenals verschillende waterschappen.

2. Voordelen van Shallow-HDD (S-HDD)

De ontwikkeling van ondiepe gestuurde boringen (circa 3-5m onder maaiveld) biedt in dit kader interessante mogelijkheden voor uw project. Doordat diepere watervoerende pakketten en scheidende lagen intact blijven, worden drukverschillen niet aangesproken en lijkt het risico op verticale zoutwatermigratie aanzienlijk kleiner.

Deze methode kan daarom, met name vanuit hydrogeologisch perspectief, in veel situaties als een veilig alternatief worden beschouwd. Ook kan de aanlegsnelheid mogelijk substantieel sneller zijn doordat er geen overgedimensioneerd boorgat meer nodig is.

Dit wordt tevens ondersteund door praktijkervaringen uit uitgevoerde projecten. Zo heeft Coates Trenchless Installations voor Thames Water meerdere gestuurde boringen gerealiseerd waarbij leidingen o.a. onder bestaande infrastructuur zijn aangelegd met minimale verstoring van het maaiveld en de omgeving. Zie deze link: <https://coatestrenchless.com/case-studies/directional-drilling-installation-for-thames-water/>

Dergelijke projecten tonen aan dat ondiepe, gecontroleerde boringen effectief kunnen worden uitgevoerd zonder de nadelen van open ontgraving en met behoud van de integriteit van de bovenliggende lagen.

Aanvullend geven onderstaande praktijk- en demonstratievoorbeelden een goed beeld van de huidige stand van techniek en toepasbaarheid van ondiepe boormethoden:

1. https://youtu.be/n0_CUfmwpR0?is=Tr1aYZ4zdJI72yEg
2. <https://www.tiktok.com/@welvreugd.drilling/video/7496532321730858262>
3. https://youtu.be/aHeH_2jskFI?si=D1Y1SZLiEHwcm_Kb

Deze voorbeelden illustreren dat de techniek zich snel ontwikkelt en dat gecontroleerd, ondiep boren in toenemende mate praktisch uitvoerbaar en beheersbaar is, met een duidelijke reductie van risico's zoals frac-outs en ongewenste grondwaterinteracties.

Zie verder ook deze link: <https://publicwiki.deltares.nl/spaces/TKIP/pages/320242164/DEL184+-+S-HDD+-+Shallow+Horizontal+Directional+Drilling>

Tevens zijn een 3-tal foto's van dit project hieronder weergegeven:

In dit artikel in de GWW-totaal van november 2025 is meer achtergrondinfo te lezen over een succesvolle boring nabij Emmen, zie link: <https://www.gwwtotaal.nl/2025/11/17/s-hdd-boren-van-leidingen-vlak-onder-maaiveld/>

3. Inploegen als robuuste aanlegmethode

Ook het inploegen verdient nadrukkelijk aandacht als voorkeursmethode. Deze techniek voorkomt het ontstaan van een annulaire ruimte en sluit direct aan op de natuurlijke bodemstructuur, waardoor potentiële stromingspaden niet worden geïntroduceerd.

Deze methode is bovendien reeds zeer succesvol toegepast ook door TenneT-Duitsland. Verder wordt deze techniek al meer dan 60 jaar in het buitenland toegepast en sinds een kleine 10 jaar in Nederland wat het een beproefd en betrouwbaar alternatieve aanlegmethode maakt. Zie ook de opsomming het eind van deze aandachtspunten en aanbevelingen met verschillende ploegprojecten, o.a. van TenneT.

4. Aansluiting bij beleid van TenneT

Het beleid van TenneT zet nadrukkelijk in op duurzame kabelaanleg met minder graafwerk, lagere uitstoot en hogere uitvoeringssnelheid. Deze koers stimuleert het gebruik van sleufloze technieken en innovatieve uitvoeringsmethoden. Zie hiervoor ook deze link: <https://www.tennet.eu/nl/ons-hoogspanningsnet/duurzame-kabelaanleg-minder-graven-minder-uitstoot-meer-snelheid>

Tegelijkertijd biedt dit beleid ruimte, en feitelijk ook noodzaak, om binnen de categorie sleufloze technieken verdere differentiatie aan te brengen. Niet alle technieken zijn immers hydrogeologisch gelijkwaardig. Met name het onderscheid tussen:

- * diepere HDD-toepassingen (met potentiële afdichtings- en verziltingsrisico's)
- * ondiepe technieken zoals S-HDD
- * inploegen

en verdient toch ook nadrukkelijke aandacht binnen de beleidsuitwerking voor uw project. Mogelijk is het hierbij verstandig terug te durven kijken op eerder gemaakte keuzes in het tijdpad van uw project. Hiervoor kan ook Deltares een zeer waardevolle bijdrage binnen uw project leveren en objectief adviseren in (on)mogelijkheden, mede gebaseerd op lopende technische innovaties in Nederland, maar zeker ook daarbuiten. Denk hierbij o.a. aan de Barbco-Flexbor-boorttechnieken.

Voorkom s.v.p. tunnelvisie en "oogkleppenbeleid", mogelijk ingegeven door projectprioriteiten en/of onkundigheid in de huidige (externe) advisering (vaak niet meer wetende wat er allemaal nationaal en internationaal speelt).

5. Lopend onderzoek onderstreept belang van zorgvuldigheid

Het feit dat momenteel onderzoek door Deltares en het Hoogheemraadschap van Rijnland wordt uitgevoerd naar de langdurige afdichting van gestuurde boringen laat zien dat dit onderwerp nog duidelijk in ontwikkeling is. Dit benadrukt nogmaals het belang van een zorgvuldige en risicobewuste keuze van verschillende aanlegmethoden.

6. Beperken van open ontgraving en bemaling

Waar open ontgraving noodzakelijk is, verdient het aanbeveling deze zo beperkt mogelijk toe te passen. Bemaling kan immers leiden tot verstoring van grondwaterstromen en mogelijk verziltingseffecten veroorzaken of gaan versterken.

Gezien het vaak onomkeerbare karakter van verzilting is terughoudendheid ook hier op zijn plaats.

7. Toekomstperspectief: zeespiegelstijging

Bij de beoordeling van risico's is het ook zeer verstandig om ook toekomstige ontwikkelingen, zoals zeespiegelstijging hoe onzeker ook, mee te nemen. Deze kan op termijn immers gaan leiden tot veranderingen in grondwatersystemen en een grotere gevoeligheid voor verzilting.

Methoden die geen potentiële stromingspaden introduceren, bieden in dat opzicht meer robuustheid richting de (verre) toekomst.

8. Belang van een gedegen ondergrondanalyse

Een goed onderbouwde keuze voor een aanlegmethode begint bij een gedetailleerd inzicht in de ondergrond. Het combineren van beschikbare data en specialistische analyses maakt het mogelijk om per locatie de meest geschikte en veilige methode te bepalen.

Het expliciet meewegen van langetermijnrisico's, waaronder verzilting en klimaateffecten, is daarbij essentieel.

9. Afsluitende aanbeveling

Op basis van bovenstaande overwegingen wil ik u daarom graag adviseren om:

- * toch kritisch te willen kijken naar wel/niet toepassing van standaard HDD;
- * S-HDD en inploegen nadrukkelijk als voorkeursopties te beschouwen;
- * open ontgraving en bemaling zoveel mogelijk te beperken;
- * aanlegmethoden expliciet te beoordelen op verziltings- en grondwater risico's;
- * ontwerpkeuzes te baseren op een gedegen ondergrondanalyse en integrale afweging;
- * te kiezen voor oplossingen die de hydrogeologische integriteit duurzaam waarborgen.

Hierbij geldt nadrukkelijk: Verzilting is een in de praktijk onomkeerbaar proces.

Voorkom s.v.p. tunnelvisie en "oogkleppenbeleid", mogelijk ingegeven door projectprioriteiten en/of onkundigheid in de huidige (externe) advisering (vaak niet meer wetende wat er allemaal nationaal en internationaal speelt).

De gevolgen voor landbouw, drinkwater en natuur zijn structureel en de belangen in het projectgebied zijn van onschatbare economische en ecologische waarde. Groningen met name is afgelopen decennia al mega belast met de aardbevingsproblematiek. Laat s.v.p. verzilting op termijn ook niet nog een extra groot probleem gaan vormen.

Ik hoop dat deze aandachtspunten en aanbevelingen een waardevolle bijdrage kunnen leveren aan een zorgvuldige besluitvorming. Mocht u verder evt. nadere toelichting van mijn zijde wensen, dan

ben ik uiteraard gaarne bereid om met uw technische specialisten in gesprek te gaan en uitgebreide technische kennis uit te wisselen.

Hoogachtend en met vriendelijke groet,

[REDACTED]

- 1 <https://youtu.be/GhEzkpx4KDU> PWN-dubbele 12" stalen waterleiding inploegen op Texel
- 2 <https://youtu.be/vFdr1pepNro> Gasunie: Animation innovative pipeline installation
- 3 <https://youtu.be/h3ysmsOoINQ> Gasunie: Ploegen 210m - 4" in Arum 29-4-2020
- 4 <https://youtu.be/F5S0QdQrYLY> Gasunie: Vergelijk conventioneel versus inploegen 29-04-2020
- 5 <https://youtu.be/BdxFwF89iE> Gasunie: Plough test with HDPE plates and ski's - 10-11-2021
- 6 https://youtu.be/w_aMGXhFvb4?si=hACHggL04Qw0pELi Gasunie: Inploegen 12" aardgasleiding nabij Schiphol - 14-08-2024
- 7 https://youtu.be/mAySTCuEnXE?si=RKtCwdfefLKVgI_q Gasunie: Installation 12" steel pipe at Schiphol in 4 sections by means of ploughing - 14-08-2024
- 8 <https://youtu.be/InYNkkkIaTA?si=AHezhbPGj1-JhCe8> Gasunie: Installatie 8" aardgasleiding nabij Veeningen dmv grondverdringende techniek -13-03-2024
- 9 <https://youtu.be/23RPmNMq4S4?si=GAC0DUSnzfXValZK> Gasunie - Final clean-up 8" aardgasleiding nabij Veeningen - 13-05-2024
- 10 <https://youtu.be/9vDIWL42jGA?si=EldKxDOKxkZPn-ei> Gasunie - Resultaat inploegen 8" aardgasleiding nabij Veeningen na 3 maand - 27-06-2024
- 11 <https://youtu.be/Sf5yHIRiQ60> Gasunie: 12"+24"+28" (VPS) plougtest Gasunie & Van Gelder- 20-03-2022
- 12 https://youtu.be/G16lCaXrnVg?si=ors-6_N4Wnd8DL7K Gasunie: 28" VPS-ploegtest te Sliedrecht - 06-04-2022
- 13 <https://youtu.be/2Ztl8k1gS50> Gasunie: 12" - 24" range steel pipe plow test by Van Gelder/Gasunie - 02-02-2022
- 14 <https://youtu.be/xvJghAypNpc?si=53audmFEbWaUEDuh> Gasunie - Aanleg 8" aardgastransportleiding d.m.v. ploegen in Broerdijk - 26-08-2025
- 15 <https://youtu.be/Ji2pB9OeRyo?si=Lo5L8p4tA6Cxw-6g> Gasunie: Van Gelder ploegfilm - 05-05-2022
- 16 https://youtu.be/aKH_pqCsuyY?is=jINvyII6D70CPbqOTenneT: Hey TenneT: Mit dem Hightech-Pflug unter die Erde
- 17 <https://youtu.be/hc1UBsEsEUQ?is=AuW-xzQva7JP6i6T> TenneT: Pflugverfahren bei SuedOstLink
- 18 <https://youtu.be/3aCmcj0gFIQ> TenneT: Aanleg Randstad 380 kV door BAM
- 19 <https://youtu.be/OC2A-nP0CcA> TenneT: Aanleg Randstad 380 kV-Noordring-TenneT-film
- 20 <https://youtu.be/8zwJriWxVbg?si=DSKyCXuijxH4xbbN> TenneT: Nieuwe techniek ondergronds aanleggen hoogspanningskabels in Zeeland

- 21 https://youtu.be/2b4QTSFf_8w?si=QI9LcS5wkIrrt1gB TenneT: Nieuwe standaard in kabelaanleg: sneller, duurzamer en slimmer
- 22 <https://youtu.be/56tSgENf4NQHak> - Grondverdringende Techniek/inploegen door A.Hak
- 23 <https://youtu.be/Ts60eBoXZSY?si=CDsf5utea-AXz9i-> Van Gelder - Spiderplow: Met speciale ploeg legt Windplan Groen in korte tijd stroomkabels
- 24 <https://youtu.be/fwgG7Ur0pCM> Inploegen 24" HDPE-leiding in Australië
- 25 <https://youtu.be/DKBLqzGmSxc> IFK - Installing 12" & 16" steel pipelines with plough system 7-7-2020
- 26 https://youtu.be/JqtW_TzHU2k?si=AedRRZ1rxn_0K4LSpiderPlow - 30kV power cables, Germany, plowing, Stromkabel, Deutschland, pflügen
- 27 <https://youtu.be/IIEejSPAdc4> Simply install pipes & cables into the ground with FOECK-system
- 28 <https://youtu.be/exo4Mv0Rz0c> Josef Schnell - Waddensee: Kabelplug/grabenlose Verlegung durch Wattenmeer
- 29 <https://youtu.be/5-MXKZrmtbc?si=xUPqNKSM2B4zuA4J> Glasfaser Pflugverfahren - JOSEFSCHNELL.DE
- 30 <https://youtu.be/MaCRdZz-9Mg> SpiderPlow - Aanleg DN500 - HDPE leiding op 4-5-21 langs de Donau
- 31 https://www.linkedin.com/posts/damon-kelly-75559072_inspirenetltd-ditchwitch-cea-activity-7198597845078192128-Lrwo?utm_source=share&utm_medium=member_ios&rcm=ACoAAAmXoeUBQn4U-ZSXIS4KioGLaEYILuuxaeM Ditchwich: compacte ploeg
- 32 <https://youtu.be/NqxBR96vNfE?si=MKRHrhv9Xc22w06I> Schönhofer Bau - Kabelpflug Pully
- 33 <https://youtu.be/5oxtSXuQCeE> Spiderplow - cable and pipe laying - uitleg systeem
- 34 https://youtu.be/Zpcr67hWP_A Cable laying at its highest performance & environmentally friendly
- 35 <https://youtu.be/29KYLs5JANw> Installing fiber optic efficiently and easily with the Foeckersperger FSP6 plough
- 36 <https://www.spiderplow.com/> Company webside Spiderplough
- 37 https://youtu.be/6FPkjCX_G5c?si=BYF9rR-Z8ktDrTIj Pflugtechnik- JOSEFSCHNELL.DE
- 38 <https://youtu.be/P8MeqNiIkSY> Innovative Trenching Solutions (ITS-film 2x12")
- 39 <https://youtu.be/XmizrIM11hI> Fibromethod for laying cables - part 1
- 40 https://youtu.be/sEBdPV5xb_s Fibromethod for laying cables - part 2
- 41 <https://www.lorenz-bau.de/werbefilme.html> Lorenz-Bau film
- 42 <https://www.pe100plus.com/PE-Pipes/Technical-guidance/Trenchless/Methods/Installation/Mole-Ploughing-i1303.html> Mole ploughing - techniques
- 43 https://youtu.be/c_cRVrJ4X4M Van Gelder - Cable plow by SpiderPlow and Van Gelder in 2021
- 44 https://www.linkedin.com/posts/trevor-rubak-22443619_photos-of-a-successful-60km-4-and-6-coated-activity-6856630961686368256-3pNv/ 60km 4" and 6" Coated Steel Pipeline Installation along sensitive farm land

- 45 <https://3r-rohre.de/produkte-verfahren/gesteuertes-pflugverfahren-fuer-leitungen-nach-oenorm-en-12889/> Gesteuertes Pflugverfahren für Leitungen nach ÖNORM EN 12889
- 46 <https://magazin.mannesmann-linepipe.com/en/04-2016/coverstory/plowing-technique/> Laying a high-pressure gas pipeline using the plowing technique
- 47 https://youtu.be/h0_WzIQ7KUU Alsema Cable Ploughing
- 48 <https://youtu.be/oViDLhcifKo> Verlegung von einem 110kV System
- 49 <https://youtu.be/NyxScM7-TFcIFK> installation 12" & 16" steel waterlines WVA Schweinfurt
- 50 <https://youtu.be/Ts60eBoXZSY> Van Gelder - Windplan groen najaar 2021
- 51 <https://youtu.be/XKuGfaWyevY?si=VImJsOLt9HAzEnoc> Spiderplow™, Powercable, Solar Farm, plowing USA, pflügen, Stromkabel, Solarpark
- 52 <https://youtu.be/75OQ6nAuWew?si=1kYT1Fad5KjjIr3M> vibro inploegen Installing Pipe 9 Feet Deep!
- 53 <https://youtube.com/watch?v=NkHiBmrB6Cs&feature=shared> Kablowanie sieci średniego napięcia przez PGE Dystrybucja
- 54 <https://youtu.be/oWBGq-6N42k?si=fFz2dGVMHUmw2XaF> PJ Hirons Ltd laying HV cables with the spider plough
- 55 <https://youtu.be/cfuLLYgvYtM?si=B3nsyyIyKv4fsS83> Foeck rüstet sich für die Zukunft
- 56 <https://youtu.be/BgpCTxQKYAE?si=7bKGnOxvew8Rp2W8> Einpflügen Wasserleitung von Wehrden nach Hostenbach
- 57 <https://youtu.be/F6KrXnu65-Q?si=3BZk6r0wewY03CbY> The most powerful winch vehicle with the strongest plough Föckersperger ploughing technology
- 58 <https://youtu.be/jj6-2cUo2FU?si=YujfFeAEAuWPBMkX> Kabelpflug FSP17 Seilwindenfahrzeug FWF40 "ein Film von 1992"
- 59 <https://www.spiderplow.com/spiderplow-method/> SpiderPlow™ Method: Trenchless Utility Installation
- 60 https://youtu.be/5RRQJbHrW3c?si=HqAUOVce5E_MgAm- SpiderPlow™, plowing 22kV cables
- 61 https://youtu.be/aH2kzuzbXuM?si=Ct3FEPeBD_ktgKjo Spezialtechniken im Tiefbau - JOSEFSCHNELL.DE
- 62 <https://youtu.be/RI7didxfxi0?si=SG6M2youYuOehTIW> Isle of Lewis Cable Reinforces 11 KV over 13km - JOSEFSCHNELL.DE
- 63 https://youtu.be/_L3nLvS2VM?si=k1g-cmrpjg2lr7Z0 Kabelpflug im Windpark / wenig Flurschäden - JOSEFSCHNELL.DE
- 65 <https://youtu.be/jQIeCSMzK0w?si=8EtfIPNREx91AakL> Dunstable Downs Project – Cable Plough
- 66 <https://youtu.be/hp0zJKHNP0w?si=H-3-vn86XT8gzGgY> Cable Ploughing Explained
- 67 <https://youtu.be/QBSacWela5M?is=VzkaLgw7n0tIGC5s> Spiderplow™, plowing gas pipeline, verlegen einer Gasleitung
- 68 <https://youtu.be/Ep22fgUON4s?si=vPHy22Qiw6do6500> Spiderplow™ , our smallest plow, plowing fibre ducts

108981645_11511934_IMG_9442.jpeg

Verzonden: 4/30/2026 10:21:02 PM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Particulier

(Mede) namens: [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Organisatie:

Uw zienswijze/reactie:

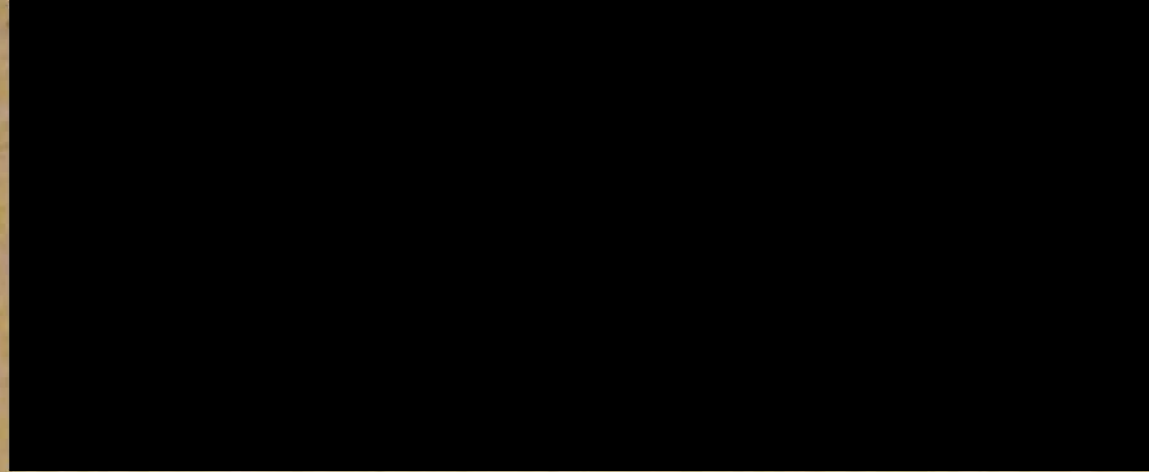
Geachte heer/mevrouw

Hierbij dien ik mijn zienswijze in ten aanzien van het Participatieplan "Net op Zee Doordewind" (publicatie 19 maart 2026), alsmede tegen de daarin beschreven voorgenomen ontwikkelingen en de daaraan ten grondslag liggende keuzes.

Mijn zienswijze richt zich in het bijzonder op de kwetsbaarheid van het betrokken gebied, de ingrijpende verstoring van de bodem en de aantasting van één van de laatste grotendeels ongerepte natuurgebieden van Nederland: het Waddengebied en de omgeving van Schiermonnikoog.

108981802_11512060_Zienswijze_Participatieplan_Net_op_Zee.docx

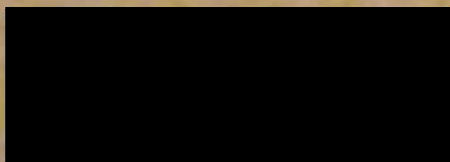
Hierbij geef ik

Toestemming aan:

Hierna gemachtigde om namens mij een reactie
in te dienen betreffende het project

30 april 2026

Geachte heer/mevrouw,

Hierbij dien ik mijn **zienswijze** in ten aanzien van het Participatieplan “Net op Zee Doordewind” (publicatie 19 maart 2026), alsmede tegen de daarin beschreven voorgenomen ontwikkelingen en de daaraan ten grondslag liggende keuzes.

Mijn zienswijze richt zich in het bijzonder op de kwetsbaarheid van het betrokken gebied, de ingrijpende versterking van de bodem en de aantasting van één van de laatste grotendeels ongerepte natuurgebieden van Nederland: het Waddengebied en de omgeving van Schiermonnikoog.

1. Onvoldoende bescherming van een uniek en kwetsbaar ecosysteem

Het plangebied omvat delen van de Waddenzee en het eiland Schiermonnikoog, gebieden die internationaal erkend zijn vanwege hun uitzonderlijke ecologische waarde. Deze ecosystemen zijn dynamisch maar tegelijk uiterst kwetsbaar voor menselijke ingrepen. Het voorgestelde kabeltracé en de aanlegmethoden brengen onvermijdelijk versterking met zich mee van bodemstructuren, sedimentstromen en habitats van talrijke beschermde soorten.

Hoewel in het plan wordt gesteld dat effecten “zo veel mogelijk worden beperkt”, ontbreekt een overtuigende onderbouwing dat significante schade daadwerkelijk kan worden uitgesloten. Het voorzorgsbeginsel, dat leidend zou moeten zijn in dergelijke gebieden, lijkt hier onvoldoende toegepast.

2. Internationale en Europese beschermingsstatus (UNESCO en Natura 2000)

De Waddenzee is aangewezen als UNESCO Werelderfgoed en maakt daarnaast onderdeel uit van het Europese netwerk van beschermde natuurgebieden, Natura 2000.

Op grond van artikel 6 van de Habitatrictlijn geldt dat voor plannen of projecten die significante gevolgen kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied een passende beoordeling verplicht is. Toestemming mag uitsluitend worden verleend indien met zekerheid is vastgesteld dat het project de natuurlijke kenmerken van het gebied niet zal aantasten.

Uit het participatieplan blijkt niet dat deze zekerheid op voorhand kan worden gegeven. Integendeel, de beschreven ingrepen wijzen op substantiële risico's voor bodem, hydrologie en ecologische processen. Daarmee is het zeer de vraag of het project voldoet aan de strikte eisen van de Habitatrictlijn.

3. Relevante jurisprudentie en toetsingskader

Uit vaste rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie en de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State volgt dat projecten alleen doorgang mogen vinden wanneer wetenschappelijk gezien redelijke twijfel over schadelijke effecten is uitgesloten.

In onder meer het zogenoemde “Waddenzee-arrest” (C-127/02) is vastgesteld dat reeds bij twijfel een passende beoordeling vereist is en toestemming niet kan worden verleend. Ook in recente Nederlandse jurisprudentie wordt deze strikte lijn consequent toegepast.

Gelet op de aard en omvang van de ingrepen in dit project kan dergelijke redelijke twijfel niet worden uitgesloten. Dit betekent dat het plan in de huidige vorm juridisch zeer kwetsbaar is.

4. Onherstelbare bodemversterking

De aanleg van zware ondergrondse kabelsystemen, inclusief boringen en trenching-technieken, zal leiden tot ingrijpende versterking van de bodemlagen, zowel op zee als op land. Dit heeft langdurige gevolgen voor:

- sedimentbalans en geomorfologie

- bodemleven en ecologische processen
- waterhuishouding en verziltingsrisico's

Met name in het Waddengebied, waar natuurlijke processen essentieel zijn voor het ecosysteem, kan deze verstoring decennialang doorwerken. Het plan onderschat deze langetermijneffecten en biedt onvoldoende garanties voor herstel.

5. Aantasting van het laatste stuk ongerepte natuur

Het Waddengebied en Schiermonnikoog behoren tot de laatste gebieden in Nederland waar grootschalige menselijke infrastructuur nog relatief beperkt is. De aanleg van kabelroutes, converterstations en ondersteunende infrastructuur vormt een verdere industrialisering van dit landschap.

De cumulatieve impact van dit project, in combinatie met andere ontwikkelingen (zoals uitbreiding van industrie in de Eemshaven en toekomstige energieprojecten), leidt tot een structurele aantasting van natuur en landschap. Deze optelsom wordt in het participatieplan onvoldoende serieus genomen.

6. Gebrekkige afweging van alternatieven

Uit het plan blijkt dat eerdere alternatieve routes zijn afgefallen, maar de onderbouwing daarvan is onvoldoende transparant en overtuigend. Met name minder ingrijpende alternatieven – zoals verdere offshore-conversie, andere aanlandingslocaties of innovatieve technieken – lijken niet volwaardig te zijn onderzocht of opnieuw te zijn overwogen in het licht van nieuwe inzichten.

Een project van deze omvang vereist een aantoonbaar zorgvuldige en volledige afweging van alle realistische alternatieven, waarbij natuurbehoud zwaar weegt.

7. Participatieproces onvoldoende gelijkwaardig

Hoewel het plan inzet op participatie, is er in de praktijk sprake van een proces waarin fundamentele keuzes reeds zijn gemaakt (bijvoorbeeld de voorkeursroute), en participatie zich beperkt tot optimalisatie binnen die kaders. Dit beperkt de daadwerkelijke invloed van burgers, natuurorganisaties en andere belanghebbenden.

Voor een project met zulke ingrijpende gevolgen is een open heroverweging van uitgangspunten noodzakelijk.

Conclusie en verzoek

Gelet op het bovenstaande verzoek ik u:

1. Het huidige plan in deze vorm niet verder te brengen in de procedure;
2. Een hernieuwde, onafhankelijke en integrale beoordeling uit te voeren van de milieueffecten, met nadruk op lange termijn en cumulatieve effecten;
3. Alternatieve tracés en oplossingen opnieuw en volwaardig te onderzoeken;
4. Het voorzorgsbeginsel leidend te maken bij besluitvorming in dit kwetsbare gebied;
5. Het participatieproces zodanig in te richten dat belanghebbenden daadwerkelijk invloed kunnen uitoefenen op fundamentele keuzes.

Ik verzoek u deze zienswijze volledig te betrekken bij de verdere besluitvorming en deze inhoudelijk en gemotiveerd te beantwoorden in de Nota van Antwoord.

Tevens verzoek ik u mij op de hoogte te houden van het verdere verloop van de procedure.

Hoogachtend,

Verzonden: 4/30/2026 10:50:04 PM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Bedrijf

(Mede) namens:

Organisatie: [REDACTED]

Uw zienswijze/reactie:

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Bureau Energieprojecten

Inspraakpunt NOZ Doordewind

Postbus 111

7200 AC Drachten

Dinsdag 28 april 2026

Betreft: Bezwaar/zienswijze Project Net op Zee Doordewind

Geachte heer/mevrouw,

Met de komst van de kabel voor het Project Net op Zee Doordewind is bij ons de verbazing voor de route Doordewind langs de Klutenplas (bestaande uit brakwater). Die route is hoogst opmerkelijk en gezien vanuit het aangrenzende akkerbouwperceel een onnodig risico op verzilting. Deze zienswijze is er op gericht om u uitleg te geven hoe de Klutenplas is ontstaan. Maar ook een inkijk te geven aan de onnodige risico's die er genomen worden voor de aangrenzende akkerbouwgronden. Daarom het dringende verzoek om de route van de Klutenplas opnieuw te bekijken en te heroverwegen deze langs de noordkant van de Klutenplas te laten leggen (gaan?).`

Tenslotte willen wij aangeven dat volgens de bestuursnorm 'gelijke gevallen behandelen we gelijk en ongelijke gevallen ongelijk', het belang van mts Wolthuis aangemerkt mag worden in het verziltingsonderzoek als een ongelijk geval ten aanzien van de andere akkerbouwpercelen langs route Doordewind. Dit komt juist door de aanwezigheid van de Klutenplas.

Klutenplas

'Na de aanlanding lopen de kabels eerst richting het zuiden. Bij de oude zeedijk buigen ze af naar het oosten.

Ze volgen de noordkant van de oude zeedijk, waar ze langs de perceelranden gelegd kunnen worden. Dit

bepert de hinder voor landbouw, omdat toegang tot achterliggende percelen mogelijk blijft. De zuidkant van

de dijk is minder geschikt vanwege aanwezige woningen, waar omheen getraceerd zou moeten worden. De

kabels lopen hierna langs het brakwaternatuurgebied Klutenplas, wat gedeeltelijk onderdeel is van Natura

2000-gebied Waddenzee.'

(Bron: Net op zee Doordewind – concept NRD – versie 3.0)

Historie van de Klutenplas

In de jaren '80 is de Klutenplas boven Den Andel ontstaan. In die tijd was de Klutenplas een klein stukje onbeduidend niemandsland in bezit van Provincie Groningen en/of Waterschap NZV. Het stukje niemandsland is gebruikt als zandput en het verzamelen van zand voor de algehele dijkverhoging die toentertijd plaatsvond.

De Klutenplas is in de jaren 90 (na de dijkverhoging) groter geworden. De groei is mogelijk gemaakt door ons. Wij waren de eigenaar van het Klutenplas perceel jaren '90 (zie bijgevoegde foto). De grond die in ons eigendom was, hebben we geruild voor een ander stuk verderop: De ruim 8 hectare bestond uit een stuk dijk, een omdijk en een stuk kwelder. Deze zijn geruild voor bijna 11 hectare op een andere plek grenzend aan ons perceel (ruil heeft plaatsgevonden in 1997)

De huidige Klutenplas (eigenaar is Groninger Landschap) is ongeveer ruim 15 hectare. Ongeveer 5/6 bestaat uit brak water en 1/6 grasland (dat is het oostelijke 'taartpuntje'). Het is omheind met een stroomhek (van 30/35.000 euro). Het gebied wordt vooral bezocht door vogels zoals kluten, ganzen, eenden, bergeenden en meeuwen. Na het broedseizoen is het er een stuk rustiger. Ten noorden en oosten van de Klutenplas ligt een werkweg. In de zomer droogt het water op en wordt er water ingepompt. Dit brakwater komt vanuit de Linthorst Homanpolder.

Het gebied is slechts voor een deel aangemerkt als natuurgebied (Natura 2000), de andere helft heeft geen status.

Wij zijn van mening dat de keuze van de aanleg van de Doordewind noordelijk van de Klutenplas zou moeten komen te liggen, of misschien wel dwars diagonaal door de Klutenplas (zie kaart: bruine lijn)

Dat de Klutenplas voor een deel aangemerkt wordt als een Natura 2000 gebied zou dan ook moeten gelden voor de west/zuidelijke route en dus gebruikt moeten worden als argument tegen de noord/oost route van Doordewind.

Gekozen route Doordewind langs Klutenplas is onzorgvuldig afgewogen

Op de informatie-avond in Usquert, kon niemand reden aangeven waarom de Noordelijke Klutenplas route absoluut niet mogelijk was, sterker nog we kregen het idee dat deze route helemaal niet was bekeken, onderzocht of overwogen. Deze is te lichtzinnig aan de kant geschoven.

Daarnaast zou er ook nog een derde Route Doordewind Klutenplas, namelijk er dwars diagonaal door heen. Het maakt niet uit dat de werkzaamheden langs de Klutenplas gaat, als zuidelijk kan is noordelijk ook geen probleem. Sterker nog aan de Noordkant ligt een geasfalteerde werkweg.

Gaswinning Waffumerveld, bodemdaling en verzilting

Aan de andere kant van het gebied hebben we ook nog te maken met het Warffumerveld waar gaswinning door de NAM plaatsvindt. Het is algemeen bekend dat gaswinning bodemdaling veroorzaakt. En bodemdaling heeft een versterkend effect op verzilting. De combinatie met aanleg van Doordewind versnelt verzilting. Dit vinden wij ongewenst.

Peilbuizen

Op woensdag 30 april is er telefonisch contact geweest met een medewerker van economische zaken, daar hebben wij de vraag neergelegd over de peilbuizen en de precieze plekken van deze buizen waar monsters zijn genomen voor het verzamelen van de data die nodig zijn voor de verzilting. We willen weten of er extra rekening is gehouden met het verzamelen van proefmonster in en rondom de Klutenplas en de aangrenzende percelen. Wij veronderstellen dat het gebied van de Klutenplas brakker is dan het gebied er om heen. De aangrenzende akkerbouwpercelen lopen onnodig meer en eerder risico op verzilting dan alle andere akkerbouwer lang het traject richting de Eemshaven. Wij stellen dat vanuit het gelijkheidsbeginsel wij een ongelijk geval zijn. Dit vraagt om specifieke plaatselijke metingen.

Uit de stukken die ter inzage liggen kunnen we dat niet achterhalen of daarin voorzien is. Daarnaast kon de medewerker die ons telefonisch te woord stond deze informatie niet verschaffen, ook niet toen we later werden teruggebeld. Dit zou op een later moment door Tennet aangegeven (kunnen) worden. We wachten nog op deze informatie.

Ten aanzien van de individuele gesprekken die gaan plaatsvinden met de medewerker grondzaken van Tennet hebben wij een andere positie

`monitoring via peilbuizen zal starten voor de aanleg van de kabels begint. Hiermee kan een nul-situatie in beeld gebracht worden. TenneT is gebonden aan normen en protocollen met betrekking tot nulmetingen bij uitvoeringswerkzaamheden (zoals bemaling bij

in-/uittredepunten). Het doel is om de natuurlijke grondwaterstand en waterkwaliteit vast te stellen voordat de feitelijke werkzaamheden beginnen, om eventuele schade achteraf te kunnen beoordelen. Uiterlijk één jaar voor uitvoering van de werkzaamheden zal TenneT de peilbuizen plaatsen op de percelen waar dat relevant is.'

Vertrouwen en de timing van de reactiemomenten

'Het agrarische gebied in Noord-Groningen, waar de kabelroute voor Net op zee Doordewind gepland is, kenmerkt zich

door uitgestrekte akkerbouwlandschappen. Dit gebied is voornamelijk gewijd aan de teelt van pootaardappelen. De

bodem is vruchtbaar en bestaat grotendeels uit kleigronden, die ideaal zijn voor intensieve landbouw. Het landschap is

relatief vlak en open, met weinig natuurlijke barrières, wat het geschikt maakt voor grootschalige agrarische

activiteiten. De percelen zijn langgerekt en er liggen veel sloten en drainage die zorgen voor waterbeheer. Verzilting

en droogte vormen een groeiende bedreiging voor de landbouw langs de gehele kust, zo ook hier. In toenemende

mate krijgt de landbouw in deze regio te maken met de gevolgen van verzilting van het oppervlaktewater en

grondwater.'

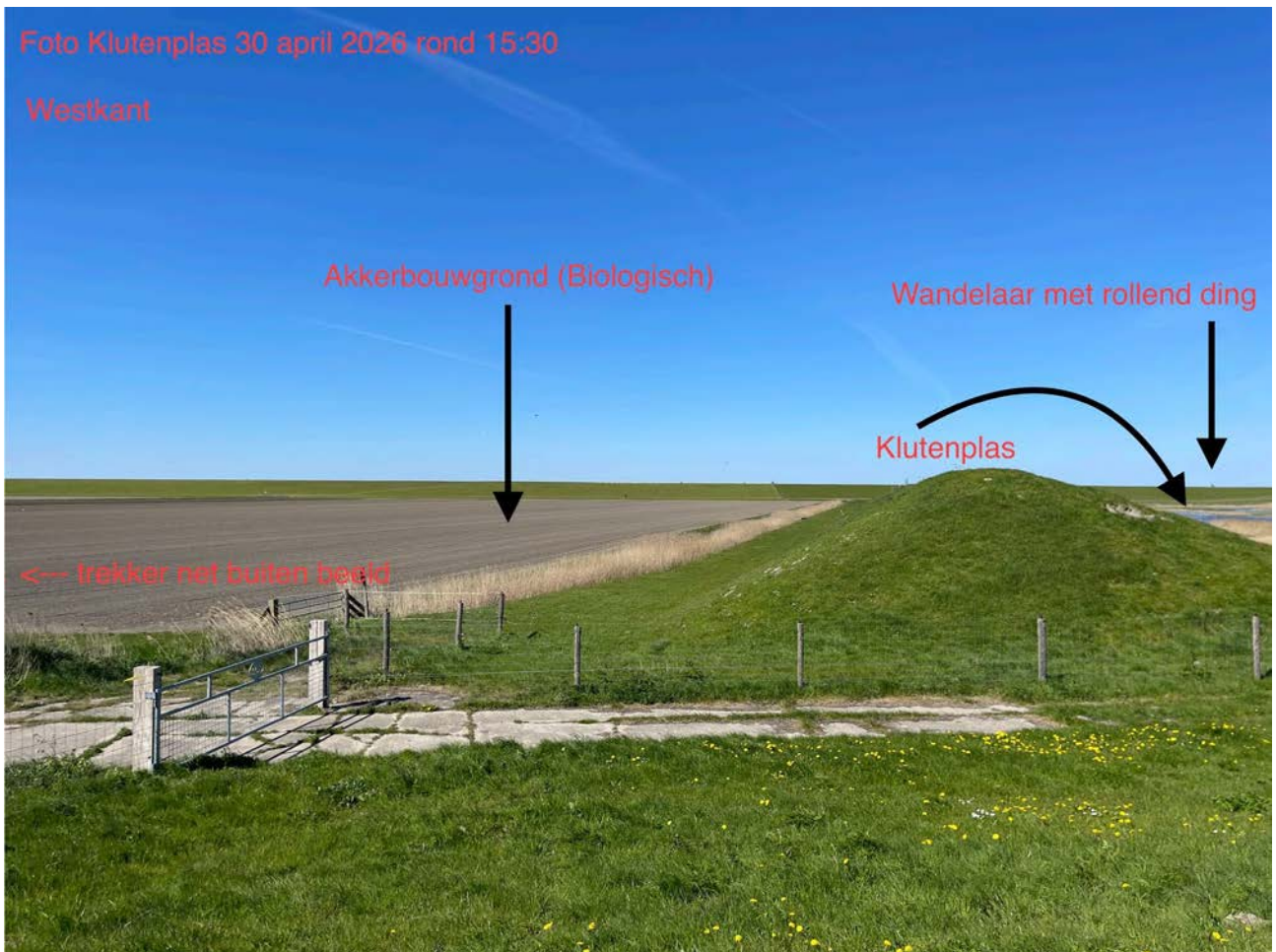
In uw eigen rapport geeft u aan dat de belanghebbende voornamelijk akkerbouwers zijn. Daarnaast heeft u in het voor traject intensief met stakeholders gesproken, zoals bijvoorbeeld LTO-Noord. Het is dan opmerkelijk dat u 4 reactiemomenten heeft gekozen en waarvan het indienen van de zienswijze moment in de maand april moet plaatsvinden. U had kunnen weten dat de reactiemomenten vallen in de zaai- en oogstmaanden. Dit is een zeer drukke periode voor alle akkerbouwers in het gehele gebied. Een beetje rekening houdend vanuit de beginselen van algemeen bestuur zou het fijn zijn geweest dat de reactiemomenten voor de belanghebbende in de relatief rustigere maanden januari en februari waren gepland. Dit had LTO-Noord ook kunnen aangeven, dit is een gemiste kans.

Tot slot willen wij gebruik maken van de twee weken om nog aanvullende informatie in te kunnen dienen. Dit heeft onder andere te maken met de informatie die wij hebben opgevraagd ten aanzien van de metingen en de peilbuizen. De cijfers en data over verzilting.

108982007_11512208_Foto_Klutenplas_e.a..docx

Westkant

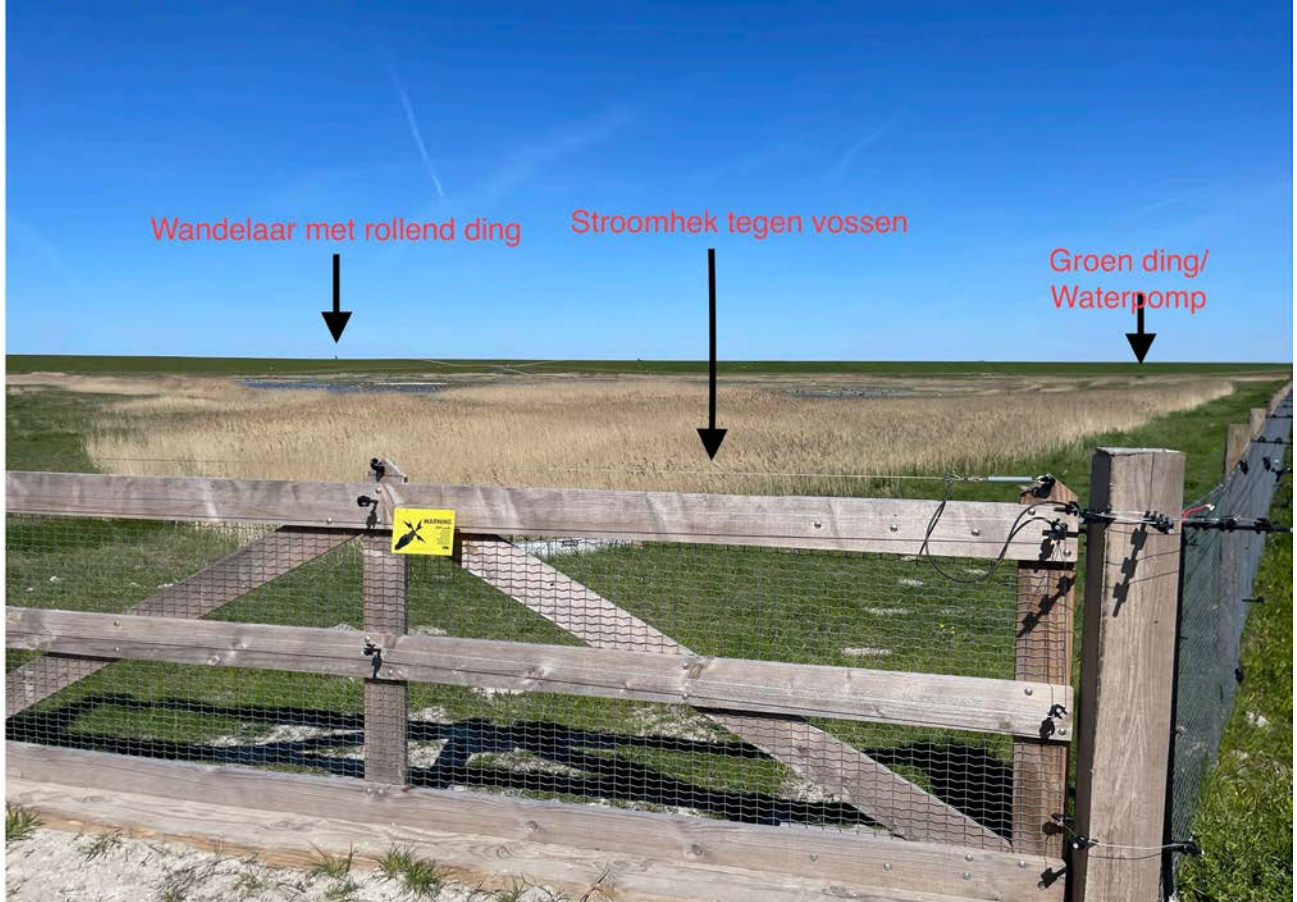
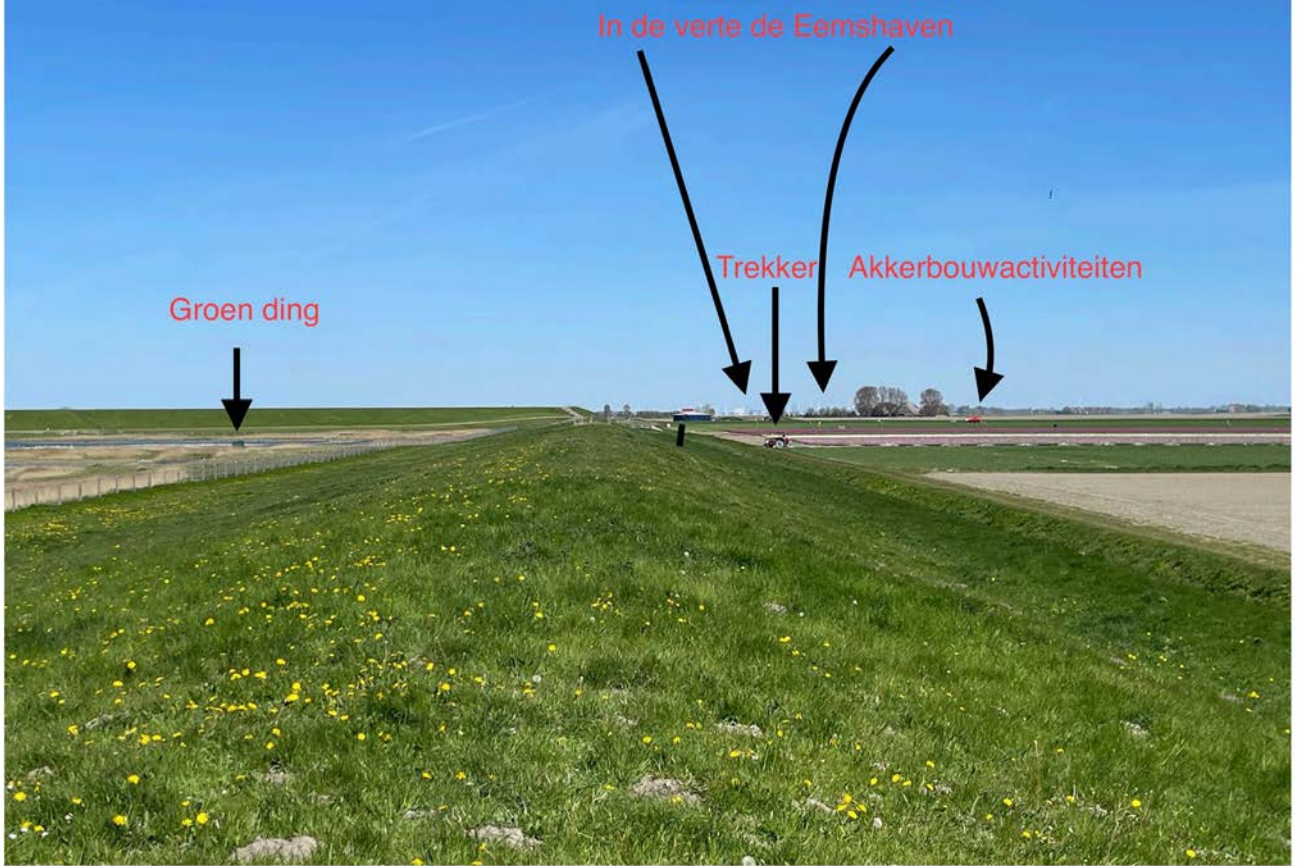

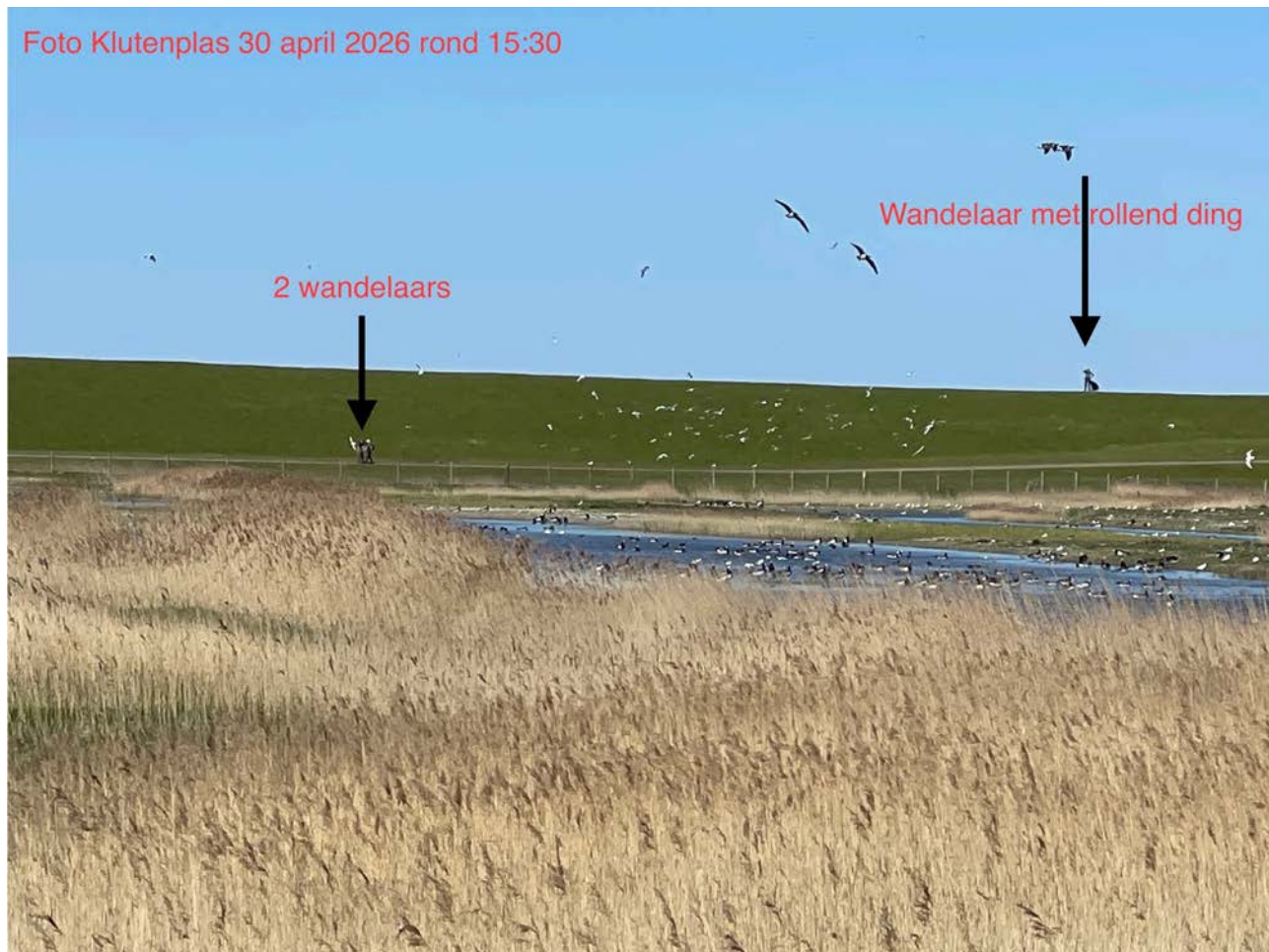

Foto Klutenplas 30 april 2026 rond 15:30

Foto Klutenplas 30 april 2026 rond 15:30

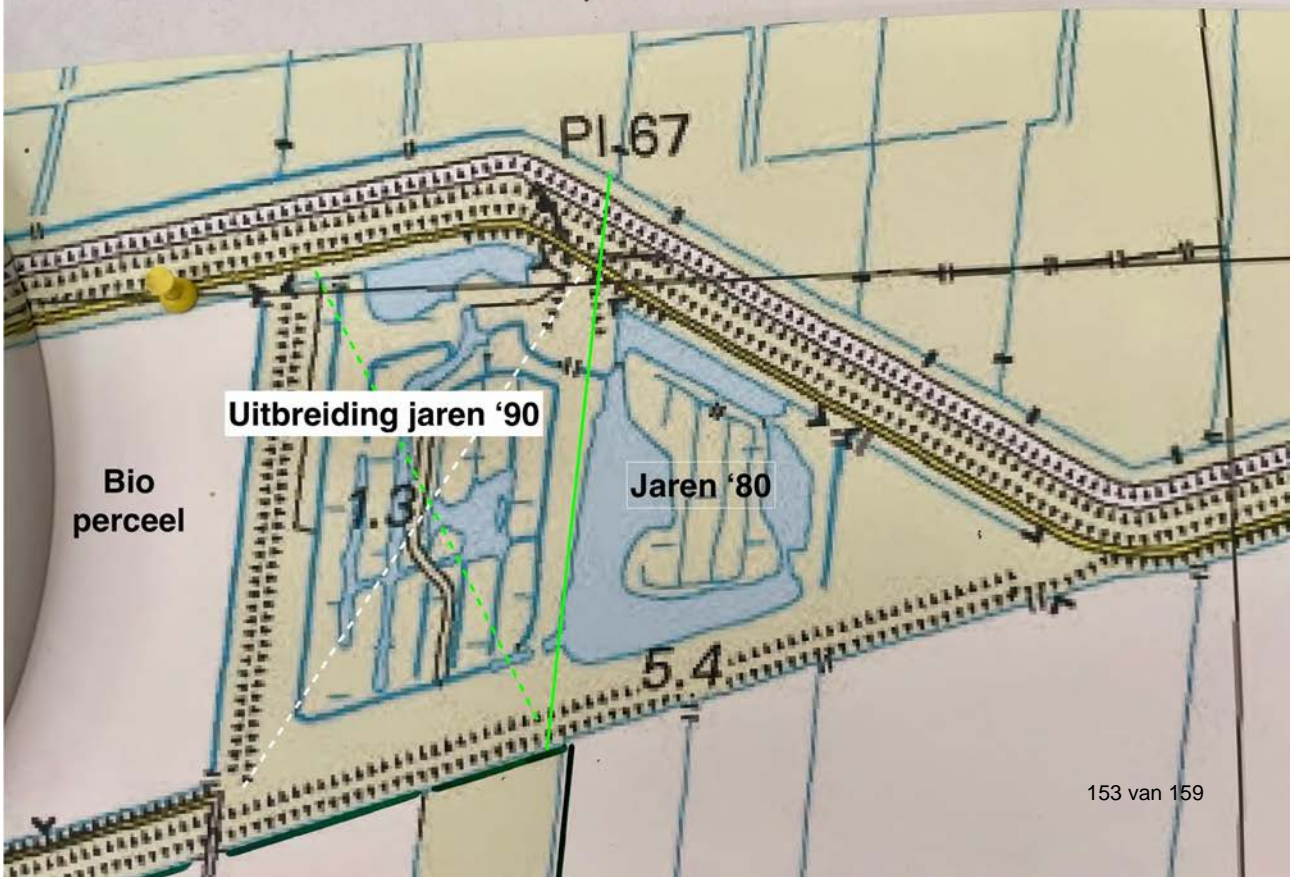
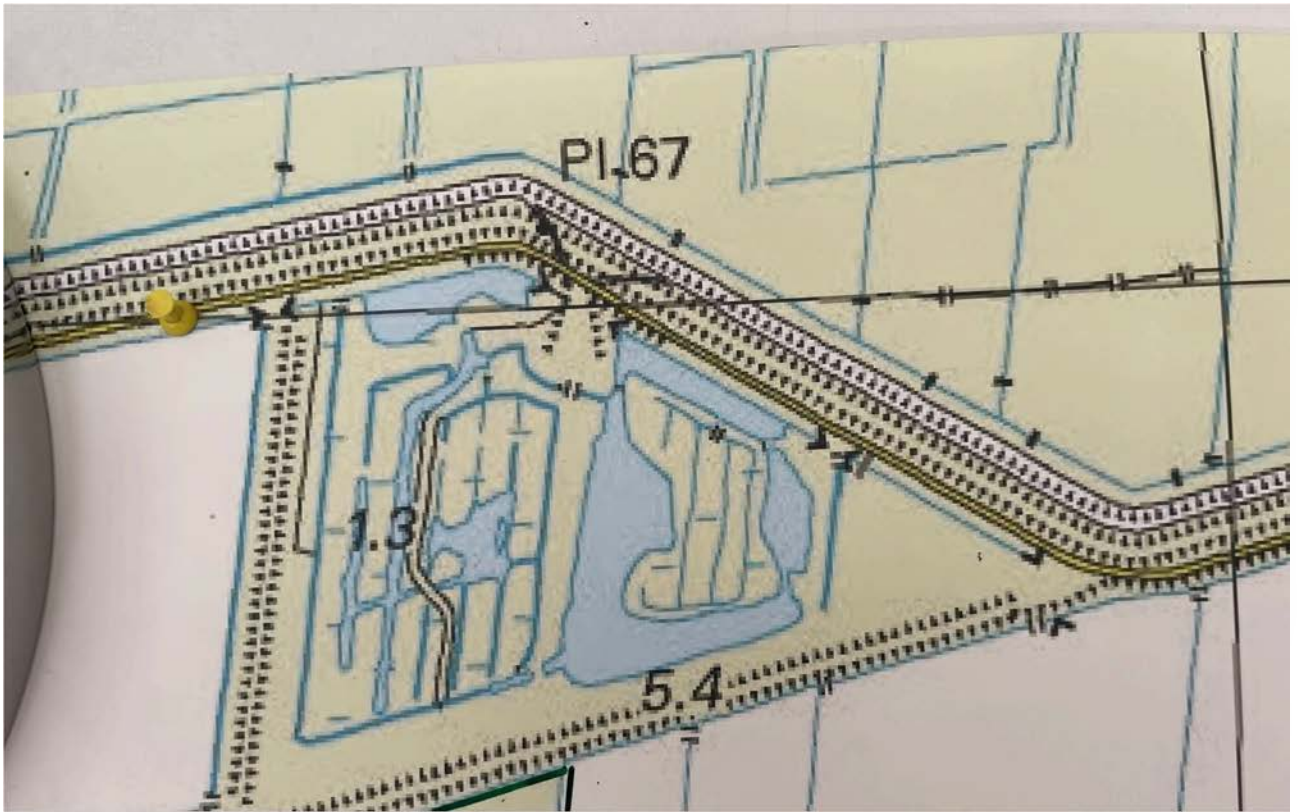

→ perceel bio akkerbouw

— Route Noord-Oost

— Route Diagonaal

20200145

Verzonden: 4/30/2026 10:51:59 PM

Onderwerp:

Project: Net Op Zee - Doordewind

Achternaam:

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer:

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Bedrijf

(Mede) namens: [REDACTED]

Organisatie: Mts. [REDACTED]

Uw zienswijze/reactie:

NB! graag deze reactie anonimiseren wanneer u deze in een reactiebundel plaatst.

Hierbij dienen wij, [REDACTED] [REDACTED] en [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] als agrariërs/grondeigenaar/bewoners in

Uithuizermeeden een zienswijze in op het ontwerpplan PAWOZ-Eemshaven. Wij zijn tegen het aanleggen van een kabel en/of het uitvoeren van (aanleg)werkzaamheden op en in onze grond.

Ik sluit mij aan bij de door mijn belangenvereniging, LTO Noord, ingediende

zienswijze. Voor de argumentatie voor mijn bezwaren verwijs ik u naar voornoemde zienswijze. In afwijking van de zienswijze van LTO stel ik echter dat de ondergrondse 380 kV-kabel op een fors grotere afstand dan 45 meter van bebouwing zou moeten worden aangelegd vanwege de onbekende

effecten op gezondheid en woongenot.

Wat wij ook zouden willen aandragen is de vaststelling dat het PAWOZ kabeltracé om commerciële doeleinden wordt gelegd. Immers de aanvoer van groene stroom zal het aantrekkelijker maken voor

diverse bedrijven om zich te vestigen in/nabij de Eemshaven. We vinden dan ook niet dat het ons kan

worden opgelegd dat wij deze kabel moeten accepteren. Mocht het zo zijn dat dit tracé inderdaad doorgang vindt, dan behoort daar naast compensatie voor de te lijden schade ook een flinke jaarlijkse

retributie tegenover te staan !

Daarnaast hebben wij nog enkele zwaarwegende aanvullende persoonlijke bezwaren te noemen.

Wij wonen op een boerderij (woning met bedrijfsgebouwen) te [REDACTED] [REDACTED] in [REDACTED]
De

boerderij met huisnummer [REDACTED] is direct gelegen tegen een slaperdijk in een rustig akkerbouwgebied.

Daarnaast zijn wij in het bezit van de boerderij te [REDACTED] te [REDACTED]. Deze boerderij

grenst vrijwel aan het voorkeustracé van de PAWOZ kabel. De boerderijwoning van [REDACTED] wordt nu telkens voor korte perioden verhuurd en is de voorgenomen woonlocatie van ons na de bedrijfsopvolging door onze kinderen. Een ander idee is dat wanneer wij twee bedrijfsopvolgers blijken te hebben, er één van de potentiële bedrijfsopvolgers zich kan vestigen op [REDACTED] voor

wonen+boerderij. De boerderijen in relatie tot het plangebied zijn als volgt (zie kaart in bijlage):

Rode pijl: boerderij met woning [REDACTED]

Paarse pijl: boerderij met woning [REDACTED]

Gele pijl: weergave voorgenomen locatie kabel PAWOZ. Deze doorkruist twee grote percelen landbouwgrond welke in ons eigendom zijn, en is weg dichtbij onze locatie Dwarsweg 14a

Grijs gearceerde gebied: een deel van onze landerijen welke gelegen zijn nabij het voorgenomen PAWOZ kabel gebied.

Op deze kaart wordt tevens het voorgenomen gebied van windpark Eemshaven-West aangegeven, alsmede rechts de scheidslijn van de 600 ha Oostpolder (tot iets over het spoor)

Op de gronden rondom deze boerderijen exploiteren wij een akkerbouwbedrijf. Het gaat om kwalitatief zeer hoogwaardige landbouwgrond. Dat zorgt ervoor dat het akkerbouwbedrijf een goed toekomstperspectief heeft en het bedrijf een hoge waarde toekomt, tenzij de plannen voor het de PAWOZ kabel doorgang vinden. Op onze boerderij verbouwen we circa 150 hectare grond – onder meer – pootaardappelen, consumptieaardappelen, wortelen, zaaiuien, suikerbieten en wintertarwe. Daarmee produceren wij levensmiddelen voor mens en dier.

Naast de genoemde bezwaren door LTO in hun zienswijze, zien wij zelf onder meer nog de volgende nadelen van het voorgenomen kabeltracé:

- forse waardedaling van onze landerijen en daarmee ons bedrijf als geheel
- de (onbekende) gezondheidsrisico's voor de bewoning van woning [REDACTED]. Het zou verschrikkelijk zijn wanneer er in de toekomst een jong gezin zou wonen waarvan de kinderen bijvoorbeeld leukemie zouden ontwikkelen door komst van het kabeltracé. Zie ook de toelichting van

het RIVM op <https://www.rivm.nl/hoogspanningslijnen/gezondheidseffecten>.

- de landbouwkundige kwaliteit van de betreffende landerijen en de kwaliteit van het beschikbare water zal als geheel achteruit gaan, of het zich ooit weer hersteld is de vraag; de toekomst van onze

kinderen en hun toekomstige gezinnen als potentiële bedrijfsopvolgers loopt hiermee gevaar. De betreffende percelen beschouwen wij als onze beste landbouwkundige percelen. De kwaliteit van de

grond is uitmuntend en zeer geschikt voor gewassen als pootaardappelen, wortelen en uien.

- een opstalrecht i.c.m. de PAWOZ kabel belemmert de mogelijkheden voor een eventuele toekomstige uitbreiding van de bestaande windparken op ons land dan wel de plaatsing van een nieuw windmolenpark op ons land, danwel andere gewenste ontwikkelingen die met de ontwikkeling van de Eemshaven/Oostpolder mee zullen komen zoals een zonnepark of grootschalige batterij opslag. Immers als naar nieuwe uitbreidingsmogelijkheden gezocht nadat alle kavels rondom Eemshaven/Oostpolder uitgegeven zijn, belemmert deze grote kavel een uitbreiding aan de zuidwest kant van de Eemshaven. Dit is op termijn nadelig voor de ontwikkeling van de Eemshaven als geheel en tevens nadelig voor ons individueel (financieel).

Daarnaast stoort het ons dat er geen onderzoek is gedaan naar de cumulatie van effecten van de plannen voor Windpark Eemshaven West, de uitbreiding van de bestemming Bedrijventerrein-Industrie in Ontwerp Bestemmingsplan Eemshaven, bedrijventerrein Oostpolder (met alle effecten van dien) en dan nu ook nog de voorkeursroute van het ministerie van KGG voor de kabels van Doordewind.

Toelichting uitbreiding van de bestemming Bedrijventerrein-Industrie in Ontwerp Bestemmingsplan Eemshaven:

In de hoek van het plangebied zeer dichtbij onze agrarische gronden en woon- en leefomgeving zijn ingrijpende bestemmingen Bedrijventerrein-Industrie mogelijk gemaakt, met zware geluidsnormen, grote bouwmogelijkheden en milieu en veiligheidszones.

Met de planologische herijking na meer dan 10 jaren moeten de huidige actuele woon- en leefomgevingsaspecten van ons (opnieuw) worden overwogen. Met de specifieke fysieke leefomgeving van ons wordt echter niets gedaan en afwegingen hierover ontbreken ten onrechte. Het onderhavige ruimtelijke plan met de mogelijkheid voor verruiming van zware bedrijvigheid gaat ook nog samen met andere ingrijpende en complexe ruimtelijke plannen zoals de Oostpolder, windpark Eemshaven-West en nu dus ook de voorkeursroute van het ministerie van KGG voor de kabels van Doordewind (PAWOZ).

De cumulatie van negatieve omgevingsaspecten waaronder geluid, licht, verkeer, inbreuk open landschap, verminderde luchtkwaliteit, gevolgen van de straling en landbouwkundige- en natuurwaarden worden ten onrechte niet in het geheel van de diverse, ook niet alleen qua tijd samenhangende maar qua planvorming samenhangende, afwegingen van belangen betrokken. De inbreuk op fysieke leefomgeving voor ons met twee resterende boerderijen voor wonen en werken is met deze verdere oprukkende industrialisering fors onevenredig.

- tot slot, voor zover nog niet duidelijk, zien wij echt grote problemen wanneer we de kabels door ons land krijgen. De kwaliteit van de betreffende landerijen (de beste kwaliteit die er in NL te vinden is) gaat fors achteruit, niet in de laatste plaats doordat er tevens een groot boorgat / bocht gepland lijkt te staan op onze landerijen, met daarvoor een fors werkterrein welke benodigd lijkt. Met alle financiële schade, mogelijke fyto-sanitaire schade, schade aan de structuur van de landerijen, grote risico's op verzilting bij plaatsing van de kabels en nog jaren daarna, rompslomp, onzekerheid over schadeloosstelling, en emotionele gevolgen van dien. De kabels zullen tevens de toegang tot de rest van de percelen belemmeren.

Een (steundijk?) route die geheel langs de dijk zou kunnen gaan tot de Eemshaven, zou veel agrarisch leed kunnen besparen.

Wij verzoeken onze belangen en de aangegeven zienswijzen in acht te nemen en bij de besluitvorming en planvorming te betrekken en deze te heroverwegen.

Ik verzoek u mijn bezwaren mee te nemen in uw besluitvorming.

108982025_11512222_situatie_schets.docx

Machtiging

Hierbij geef ik (betrokkene),

Naam: [REDACTED]
Adres: [REDACTED]
Postcode: [REDACTED]
Woonplaats: [REDACTED]

Toestemming aan:

Naam: [REDACTED]
Adres: [REDACTED]
Postcode: [REDACTED]
Woonplaats: [REDACTED]

hierna gemachtigde, om namens mij een reactie in te dienen betreffende het project:

Project Net op Zee Doordewind concept-NRD (Notitie Reikwijdte en Detailniveau)

30-4-20

